

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
ויגש

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

This week has been dedicated

לזכות רפואה שלמה
מרדכי שמחה בן חנה מינא

PAGE CONTENT

3-4	Divrei Torah
5-7	Seuda Stories
8-14	Parsha Challenge
15-16	Life of Truth Story
17	Hilchos Shabbos Initiative
18-19	Halacha Q&A
20-24	Rav Kalman Krohn Story
25	Comic Story
26-30	Nefesh Shimshon

גליונות

31-32	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
33-34	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
35-36	הגר"ג אדלשטיין זצ"ל
37-38	הג"ר דוב לנדא שליט"א
39-40	הג"ר דן סגל שליט"א
41-42	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
43-44	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
45-48	הג"ר איתמר גרבוז שליט"א

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: chayeinuoffice@gmail.com

Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

פרשת ויגש תשפ"ה

Od Yosef Chai

וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי־הוּא מִשָּׁל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפֶּגּ לְבָבוֹ כִּי לֹא־הָאֱמִין לָהֶם: ֹיִדְבְּרוּ אֵלָיו אֶת כָּל־דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר אֱלֹהִים וַיֵּרָא אֶת־הַעֲגֻלוֹת אֲשֶׁר־שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲיֵי רוּחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: (מה, כו-כז)

Rav Elya Lopian (Lev Eliyahu) asks, why is it that at first Yaakov did not believe that Yosef was still alive, and only after seeing the *agalos*, wagons, did Yaakov finally believe them?

Rav Elya explains that Yaakov believed the Shevatim that Yosef was alive, physically. But he couldn't believe was that he was a *moshel b'chol eretz mitzrayim*, yet still "alive" spiritually. It would seem an impossibility for Yosef to remain on the level of being one of the Shivtei Kah if he was the leader of such a decadent nation. And if Yosef indeed had fallen, what is the point of him still being alive? This paradox is what caused *vagfeg libo, ki lo he'emin lahem*.

When Yaakov noticed the wagons, however, everything changed. The wagons represented the *parshah* of *eglah arufah*, the last *sugya* that Yaakov had learned with Yosef before he was taken away, twenty-two years earlier. If Yosef remembered what he had learned, it must be that *limud haTorah* remained an *ikur* by him, it was still *ki heim chayeinu v'orech yameinu*. For someone who is *davuk baTorah*, it is indeed possible to remain on the level of Yosef Hatzadik no matter what his situation would be.

It was at that point that *vat'chi ruach Yaakov*. Now, he was finally able to believe that not only was Yosef alive physically, he was able to remain a tzaddik even when in the position of *moshel b'chol eretz Mitzrayim*.

Continuing through the Night

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמֵרָאֵת הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב יַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנְנִי: (מו, ב)

The Meshech Chochmah points out that Hashem appeared to Yaakov specifically at night, *b'maaros halailah*. He explains that Yaakov was about to enter *galus Mitzrayim*, and Hashem was demonstrating how Klal Yisrael can possibly survive such a long and difficult *galus*.

The answer is *b'maaros halailah*. The *halachah* is that a *korban* needs to be brought by day, but the *eimurim*, the parts of the *korban* that are burned on the *mizbei'ach* may be burned at night. The reason is because the *eimurim* are not considered a separate *korban* in their own right, rather they are a continuation of the main *korban*, and since the main *avodah* was done by day, the *eimurim*, which are a *hemsech*, a continuation, may be done at night.

דברי תורה לסעודת שבת

The same applies to Klal Yisrael in *galus*. In the difficult trials and tribulations of *galus*, it is difficult for Klal Yisrael to be found worthy on their own merit. But that is not who we are. We are not starting on our own. We are a continuation of the *heilige doros* before us and in their *zechus*, we can merit *yeshuos*.

But, stresses the Meshech Chochmah, that is only when we *act* as a continuation of the previous generations. When we follow their *mesorah* and continue in their ways, then we can be like the *eimurim*, and be kosher even at night, in the darkness of *galus*. But when we reject *mesorah* and try to stand in our own merit, it is like trying to bring a new *korban* which is *pasul* at night.

Blindfolded

אֲנֹכִי אֶרְדֵּי עִמָּךְ מִצְרַיִם וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם־עִלָּה וְיוֹסֵף יַעֲשֵׂית יָדָיו עֲלַיִנִּי: (מ, ד)

What does it mean that Yosef will place his hands on your eyes? The Meshech Chochmah explains that it is a *remez* to how a Yid is supposed to think in *galus*. Yaakov was about to enter *galus Mitzrayim*, the beginning of a long and bitter *galus*, a period that is very difficult to comprehend. In *galus*, Hashem's *hanhagah* with Klal Yisrael is *b'hester* and there are many questions we can ask, with very few answers.

Hashem was telling Yaakov that this is the lesson to be taken from the entire saga of *mechiras Yosef*. In the beginning, it seemed to be terrible. Yosef was ripped away from his father's home and sold as a slave to Mitzrayim where he endured terrible challenges. But fast-forward twenty-two years, and it is clear that this was all part of a Master Plan. In the end, Yosef was placed in a position to help Yaakov Avinu and the Shevatim both with *ruchniyus* and *gashmiyus*. He became the leader of Mitzrayim where he was able to spread the knowledge that there is a *Borei Olam* throughout the world. In hindsight, it was clear that even in the darkness of the *galus* Hashem was with Yosef every step of the way and there was a plan and purpose for everything.

This is the meaning of *Yosef yashis yado al einecha*. The story of Yosef teaches us that when we are in *galus* we shouldn't be busy trying to figure things out. We can "cover our eyes," and strengthen our *emunah* that everything that is happening is ultimately for our benefit, without the need to ask questions. We can always turn to the story of Yosef Hatzaddik as an eternal example of how in *galus*, אֲנֹכִי אֶרְדֵּי עִמָּךְ וְאֲנֹכִי אֶעֱלֶךָ גַּם־עִלָּה.

גוט שבת!

Seudah Stories

One Never Loses by Performing a Mitzvah Properly

During World War II, The Brisker Rav and his son, Rav Yosef Dov, were fleeing from the war zone in the direction of Vilna. They came to a border crossing that was open for only one hour a day. They waited there for hours, until late afternoon, when Minchah time came around. "I cannot daven properly in this place," The Brisker Rav announced. Those present tried to convince him that he should daven there anyway, saying that if he left the spot for even a few minutes, he might miss his chance, and who knows whether there would be another opportunity. But the Brisker Rav stood firm, staunch in his opinion— which he stated dozens of times in similar situations in his life— that one never loses by performing a mitzvah properly, and therefore he headed back to a nearby village where he would be able to daven with proper concentration.

As it were, the fears of the people there turned out to be valid. When he returned to the border crossing, he discovered that the gate had opened in their absence and had then closed again. But then, strangely enough, the border guards opened the gate again especially for the Brisker Rav, upon the request of a number of people who had begged them to break their normal routine and let the Brisker Rav and his son through.

Don't You Daven for Him?

One of Rav Scheinberg's *talmidim*, who was also a rosh yeshivah, came to Rav Scheinberg for a *brachah* for one of his *talmidim*, who was struggling and in need of a *yeshuah*. Rav Scheinberg listened carefully. The pained expression on his face revealed how much he cared. Then he asked his *talmid* for the boy's name and the name of his mother, so he could daven for him. But the *talmid* admitted that he did not know the boy's mother's name. Rav Scheinberg gave his disciple a look of disappointment. "How could a *rebbe* not know the name of his *talmid's* mother? Don't you daven for him?" And then Rav Scheinberg rattled off the full name of the *talmid* he was speaking to, along with his mother's name. "About seventeen years ago," he explained, "you came to me with an issue that was bothering you. I began davening for you then, and I haven't stopped for the last seventeen years!"

Traffic Ticket

A girl who lives in Brooklyn, got a ticket for talking on her cellphone while driving in Lakewood. She wanted to just pay the ticket and finish with it, but she was told that she had to appear in court. This meant she had to designate a whole day to drive down to Lakewood again and appear in court at the time she was given. Her father told her, "When you go, just plead guilty and pay it. If you plead not guilty, you'll have to go back to Lakewood another time for a trial."

When it was her turn to appear before the judge he asked her, "Were you holding your cellphone while driving?"

She replied, "I was talking on the phone, but it was on the seat; I wasn't holding it."

The judge said, "That means you're pleading not guilty."

She replied, "No, I want to plead guilty."

Seudah Stories

He repeated, "If you weren't holding the phone, then your plea is not guilty. Were you holding it?"

She refused to tell an untruth, so she said, "No, I wasn't holding it." This meant she had to come back again, on a different date, to deal with the prosecutor.

A month later, she traveled back to that court in Lakewood, this time with her father. And she told the prosecutor what happened before.

He said, "I can write here that you had a different violation which carries no points. It will only be a \$56 fine."

She told him, "But I didn't do that; how could you write something untrue?"

He said, "Ma'am, this is the way things run here. You want me to do it or not?"

She asked if she could call her rabbi to find out if it's okay, and he told her, "Go outside and call whoever you want while I take the next person in line."

She tried her *rav* but there was no answer. She tried to think of somebody else to call, and as she finally got someone on the line, the prosecutor came out and said, "If you have to ask a higher authority if you're allowed to confess to a violation you didn't commit, you must be innocent. We're dropping all the charges."

But the story isn't over.

Right after they left the courtroom, her father called his sister for something and told her about what just happened. At that time, his sister was with another woman to whom she immediately repeated this story. That woman was so impressed with the honesty of this young lady, she wanted to inquire more about her for a potential *shidduch* for her son. And within a few weeks the couple was engaged.

Kiddush Hashem with a Neo-Nazi

Daniel Kravitz, the owner of a secondhand furniture shop in Denver, was taken aback by the customer who entered his store. The young man was dressed like a hoodlum, with a shaved head and arms covered with tattoos including the venomous message, "Kill Jews!" It was clear that he was a neo-Nazi.

Daniel was relieved that his yarmulka was concealed beneath a cap.

He spent the next hour assisting his customer. He took the man on a tour of the shop, helped him select a decent array of furniture, granted him a generous discount, and then helped the young neo-Nazi load his purchases into a pickup truck.

After looking the man over carefully to make sure he wasn't carrying any weapons, Daniel cautiously said, "Tell me, do you really feel what all those tattoos say?"

"You bet I do," the man replied.

"Have you ever hurt anyone?" Daniel pressed.

Seudah Stories

“Yep!”

Daniel paused, then asked, “What do you have against the Jews?”

“They are thieves and liars!” The customer launched into a tirade, spewing out every imaginable anti-Semitic stereotype.

Daniel patiently listened until the man finished speaking. Then he removed his cap to reveal his yarmulka and said, “Are you aware that you have just spent an hour with a Jew? Haven’t I been honest, kind, and generous this whole time?”

The neo-Nazi gaped in disbelief. “No way! You can’t be a Jew, man!”

Daniel motioned to the mezuzah on the door and then showed him a *siddur* on his desk. “You can see very clearly that I am Jewish, and I’m not at all like the image you have of Jews. You have been brainwashed. I can’t believe that your parents raised you with this kind of hate. You must be estranged from them,” Daniel surmised.

The neo-Nazi grimly confirmed his suspicions; he hadn’t spoken to his parents in ten years. Just then another customer came in and Daniel wished the neo-Nazi a good day and turned to assist the other customer.

Six months later, the man returned to the store, this time with a full head of hair, decent clothes and long sleeves to conceal his tattoos. To Daniel’s surprise, the man embraced him warmly.

“I need to apologize to you and thank you,” he said tearfully. “You made me reassess everything I had believed. Thanks to you, I now know what a Jew is, and I’ve decided to turn my life around. I’ve even reconnected with my parents.”

What a *kiddush Hashem* we can create by simply acting decent, kind, and patient to others.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

PARSHA CHALLENGE

פרשת ויגש

1. The shortest פסוק in the תורה is in this week's פרשה. Which פסוק is it?
2. List four instances in the תורה where an אדם חשוב prepared his transportation himself.
3. Who in this week's פרשה was from the יוצאי מצרים?
4. List three instances that the number five is mentioned in this week's פרשה.¹
5. What in this week's פרשה has a connection to עשרה בטבת?
6. Who in this week's פרשה lived the same amount of years as his great uncle and his grandson?²
7. Who in this week's פרשה had four "hands"?
 - a. Who in last week's פרשה had five "hands"?
8. According to some my mother was a רשענתה,
According to others she was a צדיקות,
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?
9. There are four of us in the תורה,
One of us had a city named after him,
One of us lived like the days of the solar year,
One of us was a grandson of אברהם,
One of us is mentioned in this week's פרשה.
Who are we?

¹ One is a number of years, one is a number of items, one is a number of people

² His age is mentioned in פרשת וזאת

Answers

1. בני דן חושים (מו, כג)
2. פרעה, when he went to greet his father, יוסף, עקידה when he went to the אברהם, בלק when he went to join בלעם and when he went to chase after the Yidden
3. שרח בת אשר
4. 1) The five additional years of hunger 2) The five garments given to בנימין 3) The five שבטים who were presented to פרעה. 4) Although it isn't actually the number five, some may want to include the 1/5 tax
5. 1) mourned the destruction of both מקדשות in this week's פרשה (עי' רש"י מה, יד) 2) while the שבטים coming down to מצרים was גלות בבל of התחלה was עשרה בטבת 2) גלות מצרים of התחלה
6. עמרם and his grandson ישמעאל at 137 as well as his great uncle נפטר was לוי (עי' וארא ו, טז- כ')
7. The מצריים. The פסוק says (מז, כד) "חמישית לפרעה וארבע הידת יהיה לכם" a. בנימין. The פסוק says (מג, לד) "ותרב משאת בנימין ממשאת כלם חמש ידות"
8. According to some my mother was a רשענתה, - my mother was פוטיפר
According to others she was a צדיקות, - my mother was דינה
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I? - (יוסף of the wife) אסנת
9. Next week.....

Last Week's Riddle:

- I am an expression,
I was used when the שבטים plotted,
I was used when the שבטים had חרטה,
I was used when the בני ישראל found the מן,
I was used by the description of the כרובים,
I was used by the בני ישראל by the חטא המרגלים,
I am used twice in this week's פרשה,
Who am I?
- ויאמרו איש אל-אחיו הנה בעל החלמות הלצה בא : (לו, יט) -
ויאמרו איש אל-אחיו אבל אשמים אנחנו על-אחינו (מב, כא) -
ויאמרו איש אל-אחיו מן הוא (טז, טו) -
ויפניהם איש אל-אחיו אליהם פתח יהיו פני הכרובים : (כה, כ) -
ויאמרו איש אל-אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה (יד, ד) -
איש אל אחיו -

לרפואה שלמה – אביגדור ששון מאיר בן רחל לאה,
לעי"נ שאול בן אברהם ז"ל, ברכה בילה בת דוד יעקב ע"ה, יצחק דוד בן אלימלך הכהן ז"ל
For questions, comments, or to subscribe, send an email to parshachallenge@gmail.com
Feel free to forward or distribute the Parsha Challenge.
© כל הזכויות שמורות

Pischei Parsha – Vayigash

Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

How much food were the brothers supposed to get from Mitzrayim?

Yaakov told them to get “a bit of food.”¹ (Why? Was only a limited quantity available?)

Name 2 instances where one of the brothers asked another brother(s) for *rachamim*.

- Yosef, when sold by the brothers (as the brothers recounted in *Parshas Mikeitz*²).
- Yehudah's speech to Yosef was a request for *rachamim* and the release of Binyamin.³

Name 2 instances in *Parshas Vayigash* where Yosef saved his brothers from embarrassment.

- He kicked out those present before revealing himself to his brothers.⁴
- He moved the Mitzrim around, so his brothers wouldn't be the only ones who felt out of place.⁵

The Ba'alei HaTosfos have a commentary on *Chumash* called “Daas Zekeinim.” Where is this name mentioned by Rashi in *Parshas Vayigash*?

Yosef sent Yaakov old wine “*she'daas zekeinim nochah heimenu*” – “which *zekeinim* enjoy.”⁶

Name 2 instances in *Chumash* where certain things were carried on wagons, but a special thing was carried on people's shoulders.

- The *mishkan* and *keilim* were carried on wagons, but the family of Kehas carried the *aron* on their shoulders.⁷
- While the women and children of Yaakov's family traveled to Mitzrayim in wagons, Yaakov's sons carried him on their shoulders.⁸

When Yaakov approached Mitzrayim with 70 family members, 5 of the people in that count were not actually with him: 4 were already in Mitzrayim, and 1 wasn't around yet. Who were they?

- Yosef, Ephraim, and Menashe lived in Mitzrayim; Yehudah was sent ahead to Goshen.⁹
- Yocheved wasn't born yet.¹⁰

When the word “באה” is pronounced by accenting the “ב,” it means “came”; when the “א” is accented it means “coming.” Name 2 places in *sefer Breishis* where BOTH versions of this word appear right near each other.

- “והנה רחל בתו באה עם הצאן” – “Behold, his daughter Rachel is coming with the sheep,” is followed by, “ורחל באה עם הצאן” – “And Rachel came with the sheep.”¹¹
- “כל הנפש הבאה לעקב מצרימה” – “Everyone from Yaakov's family who was traveling to Mitzrayim,” is followed by, “כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים” – “The total number of people from Yaakov's family who came to Mitzrayim was seventy.”¹²

¹ מ"ג ב', מ"ד כ"ה

² מ"ב כ"א

³ רמב"ן מ"ד י"ט

⁴ רש"י מ"ה א'

⁵ רש"י מ"ז כ"א

⁶ רש"י מ"ה כ"ג

⁷ במדבר ז' ט'

⁸ דע"ז מ"ה י"ט ע"פ מש"כ שם "ונשאתם" ולק' מ"ו ה' "וישאו"

⁹ מ"ו כ"ח

¹⁰ רש"י מ"ו כ"ו

¹¹ כ"ט ו', ט'

¹² מ"ו כ"ז-ז'

Was Bilhah still alive at this point?

- Yosef's dreams eventually came true.¹³ According to those who explain that the bowing moon in his second dream represented Bilhah¹⁴, she must have made it to Mitzrayim.
- Others note that the Torah lists Yaakov's sons' wives among the family members who descended with him to Mitzrayim¹⁵, but doesn't mention Yaakov's wives, presumably because they had all already died. The moon in Yosef's dream indicated that all of Yaakov's descendants would bow to Yosef.¹⁶

When Yosef went to greet Yaakov, what mode of transportation did Yosef use?

A horse drawn chariot.¹⁷

Name 4 instances in *Chumash* where someone very important prepared his own animal for riding (instead of asking a servant to prepare it). Hint: 2 donkeys, and 2 chariots.

- Avraham, heading to *Akeidas Yitzchak*.¹⁸
- Yosef, to greet Yaakov.¹⁹
- Paroh, to chase Bnei Yisrael into the Yam Suf.²⁰
- Bilam, to go curse Bnei Yisrael.²¹

Name 3 places where someone requested to be enslaved by Yosef.

- Yehudah, in place of Binyamin.²²
- The Mitzrim, in exchange for food.²³
- The brothers, when they were afraid that Yosef would retaliate, in the end of *Parshas Vayechi*.²⁴

JUST CURIOUS

When Yehudah tries to convince Yosef to free Binyamin, why does Yehudah spend most of his speech recounting events of which Yosef is already aware, instead of advertising why he would be a better slave?

- Using hints, he was complaining that they were unfairly treated: "Many people from all over the region came here for food. Did you ask them all questions about their families? Were you looking to do a *shidduch* with us?!"²⁵
- Since Yosef had told them that he has *Yiras Elokim*²⁶, and he demonstrated this when he eased their distress regarding their mysteriously returned money²⁷, Yehudah gave a long speech hoping to arouse *rachamim*.²⁸

¹³ עי' רש"י מ"ב ט'

¹⁴ רש"י ל"ז י'

¹⁵ מ"ו כ"ו

¹⁶ רמב"ן ל"ז י'

¹⁷ מ"ו כ"ט

¹⁸ כ"ב ג'

¹⁹ מ"ו כ"ט

²⁰ שמות י"ד ו'

²¹ במדבר כ"ב כ"א

²² מ"ד ט"ז, ל"ג

²³ מ"ז י"ט

²⁴ נ' י"ח

²⁵ רש"י ורמב"ן מ"ד י"ט מבר'ר

²⁶ מ"ב י"ח

²⁷ מ"ג כ"ג

²⁸ רמב"ן מ"ד י"ט

When Yehudah complains to Yosef about being mistreated, why doesn't he mention the fact that they were accused of being spies, and that Shimon was thrown in jail?

Yehudah felt that these were inappropriate to mention from a *mussar* standpoint, or because of his fear of royalty.²⁹

When the people in Yosef's house were standing and listening to Yehudah's long and passionate speech to Yosef, what were they thinking?

They were moved by Yehudah's pleas, and were begging Yosef to forgive Binyamin. "*V'lo yachol Yosef l'hisapeik*" – Yosef couldn't handle their interference, and he had to throw them out.³⁰

Imagine that it's your first time reading the story of Yosef and his brothers. You're in suspense, and wondering if Yosef will reveal himself. Then, right BEFORE he says, "I'm Yosef," the Torah "spoils the ending," and says, "Yosef sent everyone out, and no one was there when he revealed himself." Why does the Torah "ruin the surprise"?

Perhaps this is a reminder that although the events experienced by our *avos* are so engaging, the Torah is much more than a dramatic story.

Yehudah was ready to attack Yosef if necessary.³¹ Right before Yosef revealed himself, he sent everyone else out, and was alone with all the brothers for a few moments. Wasn't that dangerous? It would be the perfect moment for Yehudah to attack!

Yosef was aware of this risk, but preferred this possibility over the risk of embarrassing his brothers.³²

Until now, the brothers had been communicating with Yosef through an interpreter. When Yosef reacted to Yehudah's passionate speech, without needing interpretation, were the brothers confused?

After Yosef revealed himself, the brothers couldn't speak for a while³³, because they were so embarrassed³⁴, or because they were processing what they just heard³⁵. For how long were they quiet? Consider Yosef's long speech, which likely included pauses, followed by hugging, kissing, and crying. (Maybe do an experiment and reenact the *pesukim* – just don't measure time on Shabbos³⁶.)

Paroh and his servants were happy that Yosef's brothers had come to Mitzrayim.³⁷ Perhaps Paroh was happy for his close advisor – but why were his servants happy?

They were relieved that their leader, Yosef, wasn't a foreign slave who was promoted from prison, but was actually a member of a respected family.³⁸

After Yosef announces his plan to bring his father and his family down to Mitzrayim, Paroh tells Yosef, "You are commanded to send wagons to transport your family and your father."³⁹ Why was this command necessary?

- Aware of Yosef's great integrity, Paroh was concerned that Yosef would not want to use the royal funds for his own purposes, so Paroh had to issue a royal edict instructing Yosef to send the "company car."⁴⁰

²⁹ רמב"ן מ"ד כ"א

³⁰ רמב"ן מ"ה א'

³¹ רש"י מ"ד י"ח

³² תנחומא ה'

³³ מ"ה ג'

³⁴ רש"י

³⁵ עי' דע"ז

³⁶ עי' או"ח ש"ח נ"א, ששכ"ה כ"ח ל"ה (בחדש)

³⁷ מ"ה ט"ז

³⁸ רמב"ן

³⁹ מ"ה י"ט

⁴⁰ רמב"ן, ועי' גם בר' בחיי

- According to Mitzri law, no one could take wagons out of the country without Paroh's permission; Paroh issued this edict in order to grant Yosef such permission.⁴¹
- Paroh wasn't commanding Yosef. Rather, he was telling him, "Since you're commanded to honor your father, send wagons to help him travel."⁴²

Paroh tells the brothers, "Take wagons, go home to get your family, come back here, and don't worry about packing all your *keilim* – we'll supply what you need."⁴³ Why was that last instruction necessary?

- Paroh was worried that the time lost packing would cause their animals to starve.⁴⁴
- Paroh knew that Yaakov was careful regarding his *keilim*, as evidenced by the fact that he went back for *pachim ketanim*.⁴⁵

What do you think the brothers spoke about while they were traveling back home to get Yaakov?

Even after the emotional events of the day, Yosef was worried that they would get involved in discussing *halacha*, so he had to warn them not to get lost!⁴⁶

Chazal tell us that one who travels alone should use the opportunity to think about Torah, and not squander this precious, distraction-free time, by thinking about nonsense.⁴⁷ Why, then, did Yosef tell his brothers, "While you're traveling home, don't become involved in discussing *halacha*, so you don't get lost?"⁴⁸

- Although contemplating Torah in depth can distract one from his travels, he should use this opportunity to learn on a simple level.⁴⁹
- An individual can contemplate Torah, even in-depth, while traveling, without risking getting lost; when travel-partners discuss Torah in-depth, they can become distracted from their travels.
- Although in-depth study is not advisable while traveling, one should analyze everything he encounters during his journey from a Torah perspective, and wonder, "What is the Torah's outlook on this? How would the *halacha* apply to this? What lesson can I derive from this?"⁵⁰

How did Yaakov react when he was told that Yosef was alive?

- He ignored them, and couldn't believe it.⁵¹
- He was shocked, suffered a heart-attack-like experience, and was semi-conscious for an extended period of time. The brothers had to speak to him loudly about Yosef, and show him the wagons, until he came back to himself and was able to process what happened.⁵²

After Paroh meets some of Yosef's brothers, he tells Yosef, "Your father and brothers have come to you." Why did he say something so obvious?

He was saying, "They came to see YOU, they are relying on YOU, it's YOUR job to take care of them, and YOU have the capacity to care for them."⁵³

⁴¹ רשב"ם, אוה"ח

⁴² תרגו"י

⁴³ מ"ה כ'

⁴⁴ ספורנו

⁴⁵ דע"ז

⁴⁶ רש"י מ"ה כ"ד

⁴⁷ אבות ג' ה' עיי"ש בר' יונה

⁴⁸ רש"י מ"ה כ"ד מתענית י'

⁴⁹ תענית שם

⁵⁰ פרקי שלום על אבות שם

⁵¹ רש"י מ"ה כ"ו

⁵² רמב"ן

⁵³ רמב"ן מ"ז ה'

Yosef showed Paroh his weak brothers, so that they wouldn't be drafted into the army. If you had to guess, which of Yosef's brothers were definitely not among the weak brothers?

According to one opinion, Shimon and Levi were in the weaker half of the family.⁵⁴

Did Yaakov ever find out that Yosef was sold?

No. He assumed Yosef got lost, and was captured. The brothers were too scared to tell Yaakov what happened, especially after seeing that Reuvein, Shimon, and Levi were cursed for their errors. Yosef, with his *mussar* standards, didn't want to tell Yaakov. Had Yaakov known, the brothers would have asked Yaakov to instruct Yosef to forgive them, instead of feeling pressured to fabricate this conversation^{55 56}.

The Torah shares, in great detail, Yosef's agricultural taxation and distribution system. Why?

The Torah tells us these details to demonstrate Yosef's wisdom, and to highlight that he was completely faithful to national interests, harboring nothing for himself. As a result, the Mitzrim liked him, because Hashem gives success to people with *Yiras Shamayim*.⁵⁷

IN YOUR OPINION

Have you ever tried to convince someone regarding something, and you could tell that they were not actually open to hearing your side? (No names please.) Have you ever been guilty of this?

When Yehudah approached Yosef, he opened, "Please let me 'speak in your ears' – I'm asking that you be open to what I'm about to say." Before trying to sway someone with even the most logical argument, make sure they are actually willing to hear your opinion.⁵⁸

Can you think of a case in which someone might, in his excitement, forget about other people's feelings? Have you ever seen anyone who became emotional, but nonetheless remained cognizant and considerate of others?

Yosef was overcome with emotion, and the moment had finally come for him to reveal himself to his brothers. Yet, at this charged moment, he first made everyone else leave the room, so his brothers would be spared any embarrassment.⁵⁹

How long can you keep a secret, to prevent embarrassing someone? How long did Yosef avoid revealing that his brothers had sold him?

Yosef concealed what his brothers had done to him for 39 years: 22 years before they were reunited, and 17 years while they were all living together in Mitzrayim before Yaakov died!⁶⁰

***Lashon hara* can lead to many other *aveiros* *bein adam lachaveiro*. How many can you think of?**

Yosef tells the brothers not to fight on their way home. He was worried that someone would say, "You spoke *lashon hara* about Yosef, and made us hate him!"⁶¹ Apparently, *lashon hara* started it all.

⁵⁴ רש"י מ"ז ב'

⁵⁵ נ' ט"ו

⁵⁶ רמב"ן מ"ה כ"ז, ועי' מש"כ לק' פ' ויחי

⁵⁷ רמב"ן מ"ז י"ד, ועי' גם בספורנו

⁵⁸ Growth Through Torah quoting Rav Berel Soloveichik

⁵⁹ Love Your Neighbor quoting Rav Yehuda Leib Chasman in אור יהל ח"ב פ' ויגש

⁶⁰ עי' רמב"ן מ"ה כ"ז

⁶¹ רש"י מ"ה כ"ד

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

In the city of Vilna there were two very rich people; Reb Moshe and Reb Zimmel.¹ Both sat at the מזרח wall in the shul. Both wore the fanciest clothes, both were treated with the utmost respect, and both rode around in beautiful carriages, but their personalities were very different. Reb Moshe was a calm person. There was always a smile on his face. Maybe he was worried about his many investments and estates, but on the outside, he was always as tranquil as could be. Reb Zimmel, on the other hand, was a cooking tea pot. His face always seemed to be bulging with rage. In essence, though, he was not a bad person. Many asked the question, did these two great גבירים ever do business with each other? And the answer is, yes. They often did. Did the calm Reb Moshe get along with the bubbling Reb Zimmel? And the answer is, most of the time he did. Until...

"...and therefore Reb Moshe, being that our partnership is supposed to be 75:25, if we divide it in half according to the last proposals, and figure in the taxes that we have to pay, it should turn out that I get 75,000, and you get 32,000. Okay? Accepted?" *Anshuldics mir* Reb Zimmel, that is not what we discussed. There is also the issue of how much each side invested, and I invested more money than you did. I put in more time than you did. According to my calculations, it should be divided 50:50." Reb Zimmel scowled, "50:50?! What do you mean 50:50? I get 75,000, and you get 32,000! *Let me see how you pulled this off.* Ha! Looks like you *conveniently* forgot how to add over here." Reb Moshe's eyes widened. "Reb Zimmel, are you suggesting in a roundabout way that I am a *ganav*?" "Absolutely not," he shot back. "I am suggesting in a straight forward way - you're a *ganav*." Reb Zimmel folded his arms. "The way I see it's 75,000 for me, 32,000 for you Reb Moshe, and that's the end of this conversation." Reb Moshe leaned back in his chair and smiled. "It may be the end of this conversation, but it's not the way we're going to divide it. I say it should be 50:50. Let us recalculate the entire thing." Reb Zimmel got up and started pacing the floor. "Yeah, with your calculations it'll probably come out sixty for you, and forty for me, maybe I should stop while I'm ahead." "Okay Reb Zimmel, do you want to stop right here?" "No!" "Well, then perhaps there is room over here for compromise." "No compromise - nothing. It's the way I see it, or nothing at all." Reb Moshe took a deep breath. "Reb Zimmel, I think we should go to a דין תורה and have everything put forth on the table, and we will accept whatever the Rav of our town says." "The Rav of our town? Everyone knows he likes you." Reb Moshe looked gently at him. "If you don't want to go to a din Torah in this town, then we can go to a Din Torah in a different town. You suggest the Rav, Reb Zimmel, and I will come." Reb Zimmel glanced at the clock and said, "You suggest the Rav." Rav Moshe responded, "Hmm... I've heard many good things about the Rav of Bialystok, Rav Moshe Zev Margulies² the מחבר of the *sefer* מראות הצובאות ענינים. Do you agree, Reb Zimmel, to come with me, and we shall present our טעניות to him in a din Torah? *You surely have heard of the Rav of Bialystok?*" "I've heard of him, but the question is, did he hear of me?" "Why is it necessary for him to have heard of you?" "I like to be treated with respect... Alright, I'll go with you to this Bialystoker Rebbe, but I just hope they treat us with the proper respect for two such fine, rich, prominent *gevaldika* people like you and me." "Oh dear," Reb Moshe sighed, "come, let us go."

It was after Shacharis, and the Rav of Bialystok was enjoying some peaceful moments with his gemara. His gabbai was sweeping up in front of the house, when suddenly, he heard a loud clattering of horse shoes. He looked up and saw four powerful white horses pulling a very luxurious wagon. His eyebrows went up as the wagon came to a screeching halt in front of the Bialystoker Rav's house. The wagon driver opened up the door, saluted, and the famous Reb Moshe and Reb Zimmel stepped out. "I better go tell the Rav who's here," said the gabbai to himself. Almost stumbling over his own two feet, the gabbai ran through the door into the Rav's study. "Eh I-I'm sorry to disturb you, but two of...I think, the richest Jews - i-in this country hhhave just gotten out of a beautiful wagon, aaand they're standing in front of your house, Rav." "Well, why don't you go ask them what they have come for?" "Eh eh I think I'll do that - eh - okay. The gabbai respectfully backed out of the room and raced to the door, "Ah hello, hello, Shalom Aleichem." "Alaichem Shalom," Reb Moshe replied. "I am Reb Moshe from Vilna, and this, as you may know, is Reb Zimmel from Vilna. We are here for a דין תורה. Can we speak to the Rav now?" "I will go to the Rav and inform him." A minute later, the gabbai returned and told them, "The Rav said that as soon as he finishes his morning shiurim he will hear you. Please come in and have a seat in the front room. It may take an hour or two." Reb Zimmel gasped, "an hour or two!" Reb Zimmel was *not* used to waiting. He would try looking into a sefer, but by the end of the two hours he was huffing and puffing and very impatiently circling the floor where Reb Moshe was sitting and learning. Finally, the gabbai opened up the door, "The Rav will see you now."

When Reb Moshe and Reb Zimmel entered the Rav's study both of them were surprised. The Rav was sitting there with a talis over his head. Both of them extended their hands to give the Rav Shalom Aleichem, but they received no response. After a couple of moments, the Bialystoker Rav addressed them. "You are Moshe and Zimmel?" "The two of them looked at each other a little bit astounded by this manner of being addressed, and finally Moshe answered, "yes, I am Moshe." "And I am 'Reb' Zimmel." The Rav continued, "Who is the plaintiff, and who is the defendant?" Reb Zimmel responded, "I'm the one that's complaining, and Moshe is

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim Shiur #84*, Dial-A-Shiur

² Rav Akiva Eiger, and the מרגליות הגרא"ז מטה אפרים הגרא"ז, described the Bialystoker Rav as: קדוש ישראל, נשיא ישראל, הגאון הגדול האמיתי, תק"ע (1809/10) in מראות הצובאות. He published his מראות הצובאות, נזר החכמים ופאר מקדושים, רבינו משה זאב זצ"ל אב"ד טיקטין וביאליסטוק והדרו, מופת הדור, נזר החכמים ופאר מקדושים, רבינו משה זאב זצ"ל אב"ד טיקטין וביאליסטוק

trying to defend himself.” “In that case,” the Rav continued, “Zimmel, go ahead and state your complaint.” “Alright Rav, I don’t know if you could understand this, but let me explain it to you. You see we have this deal...” Zimmel went on and on, but the Rav kept on sort of telling him, *I understand - I understand, go further, get to the bottom of it.* “...so, you see, according to my calculations, and according to way we’re distributing the investment it should come out that I should get...” Before Reb Zimmel had a chance to conclude, the Rav concluded for him. “I understand. According to your calculations you should get 75,000 and Moshe should get 32,000.” Reb Zimmel was shocked, “How did you figure that out so fast without a pen and paper?!” The Rav then turned to Reb Moshe, “Moshe, now state your defense.” “In all due respect Rav, according to my calculations, and according to the amount that I invested, and the way it was set up...” ...and Moshe went on for several minutes explaining exactly how he saw the picture, and the Rav concluded for him, “The way you have it all worked out, it should be 50:50.” Again, Moshe and Zimmel looked at each other in disbelief. The Rav was quicker than they were, in understanding their own טעויות! The Rav thought for a couple of moments, turned a couple of pages in his Shulchan Aruch, and then, still from behind his talis, addressed them one final time. “I will now tell you what my opinion is. Based on this situation where one partner may have invested a little bit more money, and the other partner may have invested a little bit more time...” ...and the Rav went on into a lengthy discussion with them, first analyzing each of their *taanos*, reiterating and explaining to them the whole situation, exploring the possibilities in the *poskim*, and to what their case could be compared to. At one point, Moshe and Zimmel didn’t really understand, but they just kept on nodding as the Rav was talking from behind his talis. Then, the Rav came to his conclusion. “Therefore, I think the fairest thing would be for Reb Zimmel to get sixty, and for Reb Moshe to get forty.” Reb Zimmel was angry - but then he began to think, “Even though I’m not getting the whole 75,000, the Rabbi is right. The way he explained the situation, I really don’t deserve as much.” Reb Moshe was also taken aback at first, but when he thought about it, he said, “You know, the Rav understands this situation so clearly, even better than we understand it. He’s right! For Reb Zimmel to get 60,000 and for me to get 40,000 is fair!” The Rav continued, “Very well. Now that you have both thought it over, I will ask you one final question. Do you accept my *pesak*?” Reb Zimmel responded, “Yes Rabbi, believe it or not, I do.” “I also accept your *pesak*,” answered Reb Moshe.

At that point, the Bialistoker Rav lifted his talis, and for the first time, Reb Moshe and Reb Zimmel were able to see his face. It didn’t seem like the stern, angry face that was addressing cold questions from behind the talis. Now it was a warm smiley face. The Bialistoker Rav extended his hand to the two of them. “Shalom Aleichem Reb Moshe! Shalom Aleichem Reb Zimmel! What an honor it is to have two such fine בעלי צדקה in my house. Let me call my gabbai! Reb Yankel, bring in some cake and fruits right away! Please have a seat. Make yourselves comfortable!” Reb Zimmel grimaced, “Listen Rabbi, this is a little bit too much for me. I’m... I have to ask you a question. Now suddenly you’re treating us like we’re *menschen*? Beforehand you treated us like we were - I don’t know what... sticks! How come you were so rude before? What did we do wrong?” The Rav answered, “Reb Zimmel, I’m surprised with you! You didn’t do anything wrong. Don’t you know the Mishna in Pirkai Avos? It says, (א:ח) 'וְכָשְׁיָהוּ בְעַל דִּינִים' "וכשׁיהיו בעלי דינים? Do you give Shalom Aleichem to *reshaim*? Do you call *reshaim* ‘Reb’ Zimmel or Reb Moshe. But now that you were *mikabail* the din upon yourself the Mishna says 'וְכָשְׁנִפְטְרִים מִלְפָּנָיו, יהיו בעיניך כזכאין, כשקבלו עליהם את' "וכשנפטרים מלפניו, יהיו בעיניך כזכאין, כשקבלו עליהם את" Beforehand, I refused to take any interest in you. Now, you are my best friends! Every din Torah should be this way. Now you were *mekabail* the *din*! Now you are, in my eyes, like great *tzadikim*.

After a really pleasant conversation, Reb Moshe and Reb Zimmel discussed something for a couple of moments between themselves. Then, each one took out a bag with 500 coins each, and placed it on the table. “Rabbi, this is *שכר בטילה*. I know you are not allowed to take payment to *pasken* a din Torah, but here is payment for the time that you could have worked while you were *paskening* our din Torah.” The Rav, however, refused. “Oh no. I don’t take any *שכר בטילה*. I don’t need it. Boruch Hashem, I have *plenty* of *parnassa* without it. Take it back please.” “Oh, but we insist,” said Reb Moshe. “Please Rav, take it! We won’t take it back with us.” “If indeed you insist,” answered the Rav, “you can go to my gabbai, and you can direct him to give the money to a צדקה fund of your choice, but I really don’t need it. Now, my friends, I’m sorry, but I must return to my *gemara*. It was a great, great pleasure to deal with you. You are two *ehrlicha* people. May you have much *hatzlacha* in your future endeavors.”

As the beautiful carriage made its way back to Vilna, Moshe sat on one side, while Reb Zimmel sat on the other side uncharacteristically quiet. “Reb Zimmel, why are you so quiet?” “I have got to thinking. You know something? Look at that Rav! He sits in front of that *gemara* and he learns. It’s the sweetest thing in the world for him. He doesn’t care that we’re standing outside. He doesn’t care that we offered him a thousand. He has something sweeter than my money.” Reb Moshe asked, “So, why are you crying Reb Zimmel?” “I’m crying because I’m thinking about something. That Rav has so much שכר הבא waiting for him, and he has עולם הזה as well! He sits down to his *gemara*, and he enjoys life more than anyone else. And me? I’ve done so few מצות, who knows if I have any הבא. I don’t have עולם הזה either. I’m such a nervous wreck about my money, I don’t enjoy this world. He has both, and I have nothing.” Reb Moshe listened carefully and said, “Hmm, Reb Zimmel, what are you going to do about it?” “I think it’s too late for me to sit down and start learning.” “I wouldn’t say that. Rebbe Akiva was more than...” “I don’t want hear *drashas*. I’ll tell you what I will do. I was going to send my children to college. Now, I am going to take my millions and put it away so that they can sit and learn Torah. I’m going to take sons-in-law who are going to sit and learn Torah, and I’m going to support them with my money. Maybe this way, I’ll at least have הבא עולם.”

Later on, when Reb Zimmel’s children became great Talmidai Chachamim and מחברים of *sefarim*, not only was he *zoche* to עולם הבא, he even had עולם הזה. We should all be זוכה to עולם הבא, and עולם הזה, with many generations of children learning and teaching Torah.

Hilchos Shabbos Initiative

Notes pertaining to snow:

- It is permissible to lightly shake the snow off one's hat or coat, but one is not permitted to shake vigorously, since vigorous shaking will inevitably cause water to be squeezed out.
- It is not permissible to go outside an *eruv* wearing plastic bags on one's feet, if they are worn merely for the purpose of easing them into boots.
- It is not permissible to make snow balls, a snowman, an igloo, or building blocks from snow. If these are already built, it is not permissible to break them.
- It is not permissible to draw figures or write letters on snow.

Is it permissible to take someone's temperature with a mercury thermometer?

It is permissible to take one's temperature. *Chazal* did not prohibit measuring if the intention is to care for the sick. According to *Hagaon Rav* Moshe Feinstein, taking someone's temperature is not included in the prohibition of measuring and is therefore permitted for one who is not sick as well.

Is it permissible to shake the thermometer down after using it?

The thermometer should not be shaken down in preparation for the next use if one does not expect to reuse it on *Shabbos*.

Is it permissible to use the kind of thermometers that show the temperature by dyeing numbers?

Thermometers that display the temperature by forming numbers should not be used if a mercury thermometer is available. However, if a mercury thermometer is not available, it is permissible to use this type of thermometer for a *choleh*.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL II WEEK 10

ע' ש"ע ש"ח-ד', ש"י-ח

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

The garbage in my kitchen is in a pull-out cabinet. Is there any problem using it on שבת?

QUESTION 2

Can I move my garbage can to the table to throw things out?

QUESTION 3

Is my large garbage cannister that is kept outside מוקצה?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

In a previous article it was discussed about peeling the tabs off a band-aid. What are the pertinent הלכות about putting the band-aid on oneself?

Answer: When putting a band-aid on a small surface such as a finger, one should not attach the two ends to each other. Attaching two objects together, such as the two ends of a band-aid, is the מלאכה of תופר. Although the רמ"א (שי"ז-ג') sounds like he is lenient on temporary תופר, many people will only remove the band-aid by sliding the band-aid off, which may possibly cause it to be considered a permanent תפירה, as the two sides are not separated. Rather, one should put it on along the length of the finger, this way the two sides don't attach, removing the תופר issue.

continued....

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

If someone ח"ו needs stitches, can they get on שבת?

Answer: Stitches on clothing is a form of תופר. There is an unresolved שאלה amongst the פוסקים if there is תופר on the body of a person, which may possibly make stitching a person an איסור תורה. Therefore, a person who needs stitches should have the stitches be done by a non-Jew instead. Since he is a חולה, he may have a non-Jew do מלאכה for him.

There are some Jewish doctors who will stitch a person on שבת, probably based on a פסק they received from their מורה הוראה that it is only מדרבנן, and the הכלה is that if someone may suffer permanent damage to a limb, even a Jew may be עובר an איסור מדרבנן (ע' ש"ע שכ"ח-י"ז). In such a case, if someone needs they can go to such a doctor, as there is no problem of לפני עור when asking someone to do something if he received a פסק allowing it. (See Year 1 Week 4 where this was discussed pertaining to opening bottles.)

QUESTION 3

Is there anything that one is allowed to put on for very chapped lips?

Answer: One may not put Vaseline on lips, as spreading or applying pressure to it would be the איסור of ממחק. Applying oil would not have that issue, but is still not allowed, since it is a form of medicine, which is not allowed on שבת according to the רמ"א (שכ"ז-א'). Therefore, there is no practical עצה, unless the person is in a lot of pain, which then waives the איסור of taking medicine. Such a person could apply oil to his lips.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva*

The Dibuk of Nickelsburg Part II

Recap: Naftali, a regular bachur, suddenly began to act very strangely and uncontrollably when a dibuk entered his body. For the next five years, he wandered around Europe. When he reached Nickelsburg, the rav, Rav Dovid Oppenheim, tasked the mekubal Rav Moshe Prager with removing the dibuk from Naftali. Rav Moshe used kabbalah and other holy means, but he could not coax the dibuk out.

The following day, when Naftali drifted out of consciousness, his arms and legs were tied down to restrain him, and he was carried to the shul. He was placed in front of the open aron kodesh, where Rav Moshe Prager and the other two rabbanim were waiting for him.

“I’m warning you,” Rav Moshe said, addressing the spirit that had hijacked Naftali’s body. “If you do not leave right now, I will begin to say sheimos in a way that will cause you tremendous pain.”

At first the voice inside Naftali was silent. When it finally spoke, it sounded less defiant. “Give me twelve more months,” the spirit pleaded. “I can’t leave him now. Give me another twelve months!”

“Absolutely not,” Rav Moshe exclaimed. “You must leave now.”

“Then give me twelve hours,” the voice begged.

“No,” Rav Moshe said firmly. “You must leave now. And if you don’t leave, I will be forced to perform a kabbalistic ritual that will put you in a much worse position than the one you are in now.”

“Please don’t do that!” the spirit cried out. “Please! My situation is terrible as it is. Please don’t make it worse!”

Rav Moshe closed his eyes in thought for a moment. “What is your name?” he asked the voice.

“Shmuel,” it responded immediately.

“What is your father’s name?”

“My father is Mendel, the son of Michoel.”

“And your mother?”

“Baila,” the deep voice said. Then, to the shock of everyone present, it began to speak negatively about its mother in the harshest of terms, sparing her no respect. “Everything that happened to me was because of her,” the spirit concluded bitterly.

“Tell us what happened,” Rav Moshe coaxed. “Perhaps if we know what your sins were, we’ll be able to help you atone for them.”

“I grew up in a very wealthy home,” the spirit began. “My mother would spoil me terribly, giving me anything I wanted. She spared nothing so that I would succeed beyond everyone’s wildest dreams. She didn’t care about the feelings of others or anything else; only that I would reach the top. I received whatever I wanted and never even heard the word ‘no’.

“In her efforts to push me to the top, she caused a big fight between me and another man. Then she helped me trample on his honor to increase my own. With my mother’s strong encouragement, I soon became one of the most influential people in the city, but I only reached this high place by stepping on tens of others. With my mother’s firm backing, I used my power to destroy anyone who tried to get in my way. No deed was too harsh for the ruthless, power-hungry man I had become.

“At one point, two rabbanim came to warn me that I needed to get off the terrible track I was on before it was too late. Instead of heeding their warning, I arranged with my henchmen to have the two rabbanim killed. This was a new low, even for me, and it signaled the beginning of my freefall into the lowest bowels of sin.

“Until then, as low as I’d fallen, I had my red lines that I would never cross, but once I had been responsible for the killing of two talmidei chachamim, there was nothing left to hold me back. I had breached a serious boundary, and now I had nothing to contain my evil inclination. I’m embarrassed to tell you what else I did, but suffice it to say that things only got worse, not better.

“At the end of the story, I succeeded in having all the Jews of my city expelled permanently. They lost their homes and their businesses, and had to wander around in search of a new haven to take them in. But through their homelessness, I solidified my power in the region, and I wasn’t even the slightest bit moved by their plight.

“Rav Moshe, you can’t even begin to imagine the enormity of my sins,” the spirit concluded sadly. “And now, in the World of Truth, I am being made to pay for them fully. There are menacing angels ready to rip me to shreds if I leave. At least here, inside his body, I have a small measure of peace. I can’t go!”

“You must go,” Rav Moshe repeated. Shmuel’s story was tragic, and the depths to which he had fallen was terrible, but Naftali was still very much alive, and he didn’t deserve the endless suffering of a spirit dwelling in his body.

“I will not leave!” the spirit insisted.

Realizing that it would take everything he had to get the spirit to leave, Rav Moshe began to concentrate on kabbalah again, using the most powerful sheimos he knew. When he finished, he remarked to those standing nearby, “The spirit will leave him within the next twelve hours. It won’t be able to withstand the pressure I just placed upon it.”

Naftali was brought back to the motel, where he was untied and left to rest. From a safe distance, a group of curious onlookers observed him, waiting to see what would happen next.

Early the following morning, Naftali suddenly stood up and began running at an enormous speed. He crossed the length of the long room in seconds and then turned around, running back the way he came. As he repeated his frenetic circuit of the room, people came rushing over to see what was happening.

“Get away,” the deep voice cried from with Naftali. “Get away from me or you’ll be harmed!”

The people hastily obeyed, backing off before the spirit managed to reach them, too.

Naftali seemed to be having an especially severe attack. He threw himself against the wall with terrible force and then raced the opposite wall and did the same thing. There was a terrible sound of screaming, and then he fell to the floor in a faint.

Blood began to gush from his toes. Moments later, the window shattered.

The spirit had left his body.

Naftali sat up groggily as the people cautiously came closer to inspect the situation. It was immediately evident that Rav Moshe Prager had been successful in forcing the spirit to leave. The voice emerging from Naftali's voice was entirely different from the deep one they had come to know, and the new Naftali was docile and pleasant.

Someone rushed to bring Naftali a pair of tefillin, which he donned for the first time in more than five years. He put on a yarmulka, made brachos on his food, and acted just like the young man he had been before the spirit had taken him hostage. He could barely believe that his years-long ordeal was finally over.

Rav Moshe Prager was notified about the developments, and he was pleased that his efforts had borne results. However, he'd been forced to make use of very dangerous kabbalah in his attempts to coax the stubborn spirit out of Naftali, and he now wanted to take a careful look at everything he'd done to determine whether he'd acted properly.

That evening, he sat together with the other two rabbanim who'd joined him in the mission to help Naftali and together, they went through the various sheimos and pesukim that he'd made use of. They were in the middle of an intense analysis when they suddenly sensed the presence of another being in the room together with them.

They could not see it, but they could definitely sense it, and they instinctively knew what it was.

The spirit that had been peacefully using Naftali's body was now back to speak to them.

The spirit began to yell in the same deep voice they all recognized so well. "I'm out of Naftali's body, but next I will go into each of you!" it threatened them angrily.

"Why?" they asked it.

"Because you put so many excommunications on my soul," the spirit responded. "And even after I left his body, you did not release them. You used holy sheimos, and my soul is now trapped by your deeds."

"We only said those things on condition that you remain in Naftali's body," Rav Moshe explained. "But now that you've left, the condition doesn't apply, and the cherem, along with everything else, doesn't apply either."

"I need you to release me from them," the spirit insisted. "You must say it out of your mouths. And you must recite kaddish for me and learn mishanyos for me."

"It's late at night now," the rabbanim replied. "We can't help you now, but we will do as you say in the morning."

True to their word, the following morning, the three rabbanim stood up in front of the shul. Before the entire congregation, they nullified the excommunication and released the liens they had placed on the spirit's soul.

But if they expected the story to be over, it wasn't.

That night, Naftali went to bed when he suddenly developed a raging fever. His hosts immediately grew concerned, and their concern soon

mushroomed into deep worry when they realized that his temperature was abnormally high, even for a fever. They had never seen anybody exude such severe heat, and they worried for his life. They hurried to call Rav Moshe Prager, who came rushing over.

“Naftali, Naftali,” Rav Moshe called to the feverish boy. “What’s going on? Didn’t the spirit leave your body?”

Naftali turned his flaming face toward him. “It did,” he said weakly. “But now, it returned. It’s standing here right before me, insisting that it will reclaim my body hostage. I can’t bear it. The fear alone is causing me to lose my mind. And that’s what this fever is from.”

Rav Moshe looked around, but did not see anything. To his eyes, the room was empty save for Naftali and himself. “Naftali, I can’t see or hear him. Tell me what he is saying.”

“He’s saying, ‘I want to come back inside you,’” Naftali moaned. “He’s telling me that for five years, he did me a favor. He lived inside my body, and not once did any ailment befall me. I survived terrible blows without a scratch; I walked barefoot on ice and did not get sick. He’s telling me that it was his power that protected me during these years, and because he did me this favor, I need to let him back in.”

“Don’t let him back in,” Rav Moshe warned.

“I told him that,” Naftali responded in a frail voice. “I told him that I refuse to let him in. But he keeps insisting. He told me that he was sentenced to seventy years of this wandering, floating around in the world and running away from the terrifying angels. He already did forty years, but he still has another thirty left. He’s saying that he can’t do another thirty years. He needs to come inside me to achieve peace.”

“But we helped him atone,” Rav Moshe exclaimed.

Naftali gave a small nod. “Yes, it seems that you did help him. Before you did tikkunim for him, he used to have judgement seven times a day, each time resulting in agonizing beatings. Now that you’ve intervened, his judgements were reduced to just two times a day, resulting in much less beatings. But even those beatings twice a day are too much for him, and he keeps asking me to let him back in.”

“Tell him that I will do the biggest tikkunim possible so that he merits complete atonement,” Rav Moshe told Naftali. “But only on the condition that he leave you completely alone. He has no permission to bother you anymore.”

Naftali repeated this to the spirit, and shortly thereafter, his body relaxed. The room was quiet, and for the first time in many years, Naftali was truly serene.

Rav Moshe kept his word and invested much time in doing tremendous tikkunim for Shmuel, helping him achieve peace in the Next World.

When Rav Dovid Oppenheim returned to Nickelsburg, he went to see Rav Moshe and to hear what had happened. He listened carefully to the entire story, making careful note of all the details, and then he wrote it all down. The entire story was then printed, in Rav Dovid’s handwriting, in his sefer, so that the future generations of klal Yisrael would understand how terrible averios are and how far astray it can lead someone.

In his sefer, Rav Dovid Oppenheim writes that Shmuel’s story didn’t start with murder, but rather with too much gashmiyus, with spoiling. He got whatever he wanted and never learned the meaning of “no”. As he got older, he didn’t

magically begin to understand that he couldn't always have everything he wanted. When the things he wanted were beyond the means of his parents, he did what it took to fulfill his whims, stopping at nothing to achieve his aims.

This is why it is so important to limit indulgences, even those that we can afford and can easily treat ourselves with. It is not just to minimize jealousy and keep the standards in our communities low; it is also to train ourselves to live without everything we want, so that we can know how to manage when we are unable to fulfill a whim we badly want.

Have a Wonderful Shabbos!
This story is taken from tape #TG56

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt"l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**
E.Y. **02.313.6038**

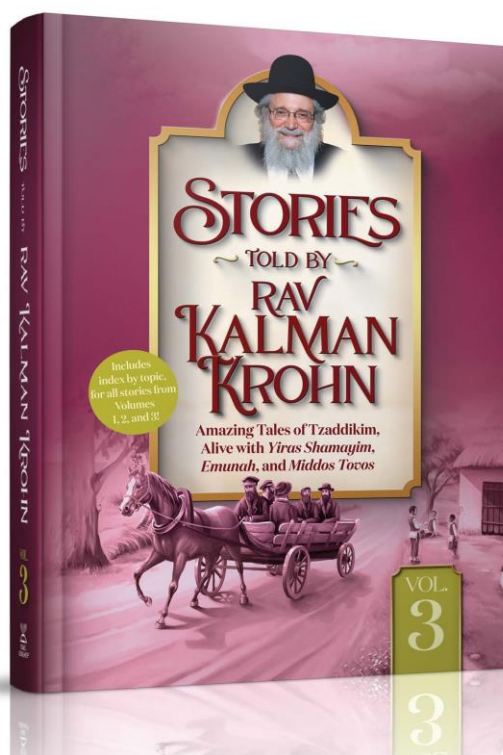
Option 1: Vaadin given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelphia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

Volume THREE is HERE!!

Available at your local Judaica bookstore

LEARNING FROM OUR LEADERS

PIRCHEI AGUDAS YISROEL OF AMERICA

ב"ס"ר

EVEN THOUGH R' MOSHE SHAIN AND HIS WIFE RUCHOMA HAD HEARD ABOUT THE TERRIBLE POVERTY IN PRE-WAR EUROPE, THEY WERE STILL SHOCKED WHEN THEY CAME TO MIR, POLAND, AND SAW THE UNSANITARY CONDITIONS AND PRIMITIVE MEDICAL CARE. ONE DAY, R' MOSHE FELL ILL WITH TONSILLITIS.

DR. SALPEK, I HAVE HIGH FEVER; MY THROAT IS BURNING!

THIS IS NOT TASTY, BUT IT IS NECESSARY TO LOWER YOUR FEVER... YOU MUST DRINK EVERY HOUR... YOU ARE GETTING DEHYDRATED...

THE MEDICINE WAS GHASTLY AND BURNED HIS INFLAMED THROAT.

MOSHE, PLEASE, PLEASE DRINK SOMETHING... I ALSO COOKED THIS SOFT PORRIDGE. IT WILL GO DOWN WITHOUT HURTING YOUR THROAT...

I JUST CAN'T... THE PAIN WHEN I SWALLOW IS SO GREAT... OY, THE PAIN IS TOO MUCH...

RUCHOMA GOES TO R' YECHESKEL LEVENSTEIN, THE MASHGIACH.

REBBE, PLEASE FORGIVE ME... MY HUSBAND IS JUST NOT EATING OR DRINKING... HE HAS TONSILLITIS AND HIGH FEVER... WHAT SHOULD I DO?

OY! DO NOT WASTE A MOMENT! TAKE ME TO YOUR HOME AS FAST AS YOU CAN...

R' MOSHE WAS AWED AND SHOCKED WHEN THE MASHGIACH WALKED IN. R' LEVENSTEIN ASKED MRS. SHAIN TO REHEAT THE PORRIDGE AND GIVE HIM A CUP OF WARM WATER WITH A SPOON.

NOW PLEASE OPEN YOUR MOUTH AND TAKE THIS SPOON OF WATER... NOW PLEASE OPEN YOUR MOUTH FOR THIS SPOONFUL OF PORRIDGE... NOW PLEASE TAKE THIS SPOON OF WATER...

WITH PATIENCE AND CARE THE MASHGIACH SAT AND FED R' MOSHE FOR OVER AN HOUR...

...NOW PLEASE TAKE THIS SPOONFUL OF PORRIDGE...

I SIMPLY DARE NOT COMPLAIN...

MORE THAN AN HOUR LATER...

PLEASE DO NOT HESITATE TO CALL ME IF HE REFUSES TO EAT OR DRINK.

OY, REBBI - THANK YOU! HE LOOKS SO MUCH BETTER. THIS IS THE FIRST MORSEL OF FOOD AND DRINK HE'S HAD ALL WEEK.

THE MASHGIACH'S CARING AND CONCERN HELPED ME JUST AS MUCH AS IT HELPED MY HUSBAND MOSHE!

R' YECHESKEL (CHATZKEL) LEVENSTEIN זצ"ל WAS BORN IN WARSAW, POLAND, TO זלאתע מלכה AND יהודה. AT AGE 13, HE WENT TO LOMZA AND THEN TO RADIN WHERE HE LEARNED UNDER הנהגתו הנהגתו הנהגתו (BETTER KNOWN AS THE חפץ חיים). IN RADIN, R' CHATZKEL BECAME VERY CLOSE TO ירוחם ר' LEVOVITZ WHOM HE REVERED AS HIS MENTOR. UPON ירוחם ר' S' ADVICE, HE WENT TO KELM WHERE HE LEARNED UNDER הנהגתו הנהגתו הנהגתו R' BROIDE AND זצ"ל ZIV R' נחום. WHEN ישיבת מיר RELOCATED FROM POLAND, R' CHATZKEL SERVED AS ITS מנהל DURING ירוחם ר' S' ABSENCE. LATER, HE SERVED AS מנהל IN KLETSK. IN 1935, R' CHATZKEL MOVED TO ירוחם ר' S' AS מנהל OF THE LOMZA ישיבה IN PETACH TIKVAH, BUT RETURNED TO מיר AFTER ירוחם ר' S' פטירה. HE LED THE ישיבה DURING WWII IN SHANGHAI, LATER IN THE U.S. AND FINALLY IN ירוחם ר' S' UPON R' DESSLER'S פטירה, R' CHATZKEL BECAME מנהל IN PONEVEZH. HIS ILLUSTRIOUS תלמידים INCLUDED ר' WOLBE ר' שלמה, ר' BIRNBAUM, זצ"ל BREVDA, ר' שלמה לייב, זצ"ל SEGAL, ר' דן, זצ"ל 7 VOLUMES OF HIS WORKS, חזון יחזקאל, HAVE BEEN PUBLISHED, INCLUDING A VOLUME OF LETTERS.

י"ח אדר 1884 - 1974 5644 - 5734

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה.
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

Crying Over the Right Things

וַיִּפֹּל עַל צִוְּאָרֵי בְנֵימִן אָחִיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵימִן בָּכָה עַל צִוְּאָרָיו: (בראשית מה, יד)

He fell on the neck of his brother Binyamin and cried, and Binyamin cried on his neck. (*Bereishis* 45:14)

Yosef cried on Binyamin's shoulder, and Binyamin cried on his. Yosef foresaw the destruction of the *Beis Hamikdash* which was within Binyamin's borders, and Binyamin foresaw the destruction of *Mishkan Shilo* which was within Yosef's borders.

But why was this issue on their minds at the time of their reunion after so many years? Surely when brothers meet each other after a long period of separation, each asks the other how he has been, and talks about what has happened since they last met. It seems strange that they focused at this time on a sad event that was hundreds of years away.

This truth, this is not a question at all. The *Beis Hamikdash* is all about the presence of the *Shechinah*, in other words, our connection and relationship with *Hashem*. So the issue really was: how does *Hashem* figure into their meeting with one another? This is the only true issue. The joy of Yosef and Binyamin meeting each other was the joy

of the unification of the Jewish people, by means of which the *Shechinah* rests on us, and this represents the *Geulah* of the Jewish people. So they started to rejoice. But then they envisioned the future burning of the *Beis Hamikdash*, so they started to cry.

It was the same when Yaakov and Rachel first met. It says that "Yaakov kissed Rachel and raised his voice and cried." Rashi explains he foresaw that she is not destined to be buried with him. This raises a similar question: why was he thinking about their future burial plots the first time he met her? Now is the time to think about getting married, not about their funeral.

However, someone who is perturbed by this question simply doesn't understand what took place when they met. Yaakov is the embodiment of *midas Tiferes*, which is the *midah* of *Kudsha Brich Hu*. Rachel represents the *Shechinah Hakedoshah* (it says in many *siddurim* that *Tikun Rachel* is *tikun Hashechinah*). Thus, Yaakov meeting Rachel represented ייחוד

קודשא בריך הוא ושכינתה. They started to cry because right now, there is a unification of *Kudsha Brich Hu* with the *Shechinah*, and this represents *Geulas Yisrael*, but it won't last forever. The Jewish people is destined to be exiled. Rachel will be buried in *Kever Rachel*, and Yaakov in *Maaras Hamachpelah*. If not for this

separation between Yaakov and Rachel, *Galus* would not take place!

For the *Avos*, and for Yosef and Binyamin, there is no issue other than *Geulas Yisrael* and the presence of the *Shechinah*. When they foresee that this is destined to be lacking, they cry. ●

What to be Happy About

וַיִּגְדּוּ לוֹ לֵאמֹר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם (בראשית מה, כו)

They recounted to him, saying, “Yosef is still alive, and he rules over all the land of Egypt.” (Bereishis 45:26)

Yosef's brothers came back home and told their father Yaakov two things. First they told him that “Yosef is still alive,” implying he is still a *tzaddik*, as only a *tzaddik* is truly “alive.”

The second thing they told Yaakov is that Yosef “rules over all the land of Egypt.” They recounted his glory, grandeur and wealth.

Yaakov, after hearing their reports, responded: “It is great that Yosef my son is alive.” It was enough to hear that Yosef maintained his *tzidkus*. But he didn't see what was so important about Yosef having become a great and powerful ruler. The important thing is that he is a *tzaddik*, and this made Yaakov happy, this made Yaakov want to go and see him. If *chas v'shalom* Yosef would have lost his *tzidkus*, Yaakov would not have had the desire to go see him.

This shows us what parents should be proud of. Fame and success are not important. Torah is.

When Yaakov finally saw Yosef, he said, “I will die only once, after having seen you, for you are still alive.”

As we mentioned, “alive” implies that he is a *tzaddik*. Yaakov can now leave this world with confidence. His son's merits will continue to benefit him even after his death. This is because someone who brings others to do *mitzvos* has a share in those *mitzvos*.

If we raise our children to Torah learning and Torah observance, besides the *nachas*, we will share in their merits in the next world. The reverse is also true: if a person neglects to raise his children to Torah and *mitzvos*, beside the grief and shame it causes him in this world, he will be punished for their sins even after he passes away.

This is why Yaakov was confident after seeing Yosef that he will die only once. If Yosef had become like the wicked Egyptians, Yaakov would die and die again – he would be punished over and over, for all the sins that his son continues to commit even after Yaakov passes away. But now that he saw how Yosef kept up his *tzidkus*, Yaakov has nothing to worry about. On the contrary, he will ascend from *madreigah* to *madreigah* after he passes away. ●

Stand Apart

וְהָיָה כִּי יִקְרָא לָכֶם פַּרְעֹה וְאָמַר מַה מַּעֲשֵׂיכֶם, וְאָמַרְתֶּם אֲנָשִׁי מִקְנֵה הָיוּ עֲבָדֶיךָ וְגו' בְּעַבְדוֹ
יָשְׁבוּ בְּאֶרֶץ גֹּשֶׁן כִּי תוֹעֲבֶת מִצְרַיִם כָּל רֹעֵה צֹאן: (בראשית מו, לג-לד)

And it will be that when Pharaoh will call for you, and will say, “What do you do?” you should say, “Your servants have been herdsmen... so that you will dwell in the land of Goshen, because the Egyptians detest all shepherds. (*Bereishis* 46:33–34)

We see that Yosef wanted his brothers to live in Goshen. Why? Rashi says he wanted them to be far from Pharaoh, to be out in the land of Goshen.

We already saw in *Parshas Vayishlach* how *Yaakov Avinu* made sure not to join up with Eisav. When Eisav offered to travel along with them, Yaakov turned him down, and told him *נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאָנִי יַעֲבֹר* נָא אֲדֹנִי לִפְנֵי עַבְדּוֹ וְאָנִי יַעֲבֹר *אֶתְנַהֲלָה לְאִטִּי לְרֹגֶל הַמִּלָּאכָה אֲשֶׁר לִפְנֵי וּלְרֹגֶל הַיְלָדִים עַד* *אֲשֶׁר אָבָא אֶל אֲדֹנִי שְׁעִירָה*.¹ He told Eisav that they travel agonizingly slow, because of all the children and all the flocks, so he should just go ahead at his own pace. That's the simple meaning of the verse. *Chazal* say there is an allusion here that until *Mashiach* comes, they will not meet, they will not join with one another. (Only when *Mashiach* comes will they meet, to make an accounting for all the rivers of Jewish blood that Eisav spilled.)

And here in this week's *parshah*, we see how important it was to them not to dwell close to the non-Jews, even though they had to live in their land. They preferred to humiliate themselves and say they were herdsmen, so the Egyptians will settle them far away. This repeated itself when Yosef presented his brothers to Pharaoh. He took along the weakest of his brothers, so they won't be appointed to official positions.

It was this way with the Jewish people throughout their exile. Our fathers and forefathers didn't want to be close to the “high ups” and to be involved with economic and political matters. They didn't mind being “outcasts” from the supposedly enlightened environment that existed next to them. They preferred to suffer all the harsh decrees and persecutions, just to avoid being in close contact with them.

So it was with the brothers of Yosef, the brothers

of the viceroy of Egypt. They could have taken very high and esteemed positions. But they preferred being detested by their neighbors, just so they won't have to mix in with the life of Egyptian society.

How did they prepare themselves for coming to their new country? *וְאֵת יְהוּדָה שָׁלַח לִפְנֵי אֶל יוֹסֵף לְהוֹרֹת*? – “He sent Yehudah in front of him, to Yosef, to instruct before him to Goshen.”² *Chazal* say that the “instruction” in this *pasuk* is Torah instruction. In other words, Torah learning. As Rashi explains, Yehudah was sent ahead to set up a study house from which Torah instruction will emanate. So we see that *Yaakov Avinu* was not willing to go to a new place until they set up a *beis midrash* there.

Ostensibly, the normal way would be to first choose a good place to live, in a good environment, and then to move in, and the next morning, to ask where the *shul* is. Because on moving day, who has time for such things...

But *Yaakov Avinu* didn't do it that way. Just like people won't move into a new home unless they make sure in advance that it has water and electricity and everything else essential, so *Yaakov Avinu* treated his spiritual needs. For him, a *beis midrash* was as essential as water. He won't move in, he won't go down to Egypt, until a *beis midrash* is ready.

All this teaches us that Torah learning and *mitzvah* observance are not just lofty and important matters. They define our lives in the most basic way. Torah is the central point to which everything we do and think is focused. This is why our forefather made sure that first of all, there should be a *beis midrash*, because this is what life is. ●

¹ *Bereishis* 33:14.

² *Ibid* 46:28.

Chanukah is our Legs

Chanukah and Purim can be described as the legs, the thighs, on which the edifice of Judaism stands. They correspond to the traits of *Netzach* and *Hod*. This is actually a Kabbalistic concept, but we will attempt to explain it on a simple level.

Parshas Vayishlach describes the struggle between Yaakov and Eisav. This struggle is ongoing. The dust they threw up while wrestling is still in the air. Yaakov prevailed in the end, but Eisav's ruling angel managed to injure Yaakov's thigh. Consequently, we are still limping on our thigh to this day. In other words, the rest of our spiritual limbs and organs are intact. The Jewish mind thinks pure thoughts, its eyes are free of improper sights, its mouth and ears avoid *lashon hara*, its heart is pure. But its legs sustained some damage. This requires explanation.

The course of the year has six *Yamim Tovim* that are called *Mikraei Kodesh*. There is the first and last day of Pesach, the first and last day of Sukkos, the one day of Rosh Hashanah and the one day of Shavu'os. In addition, we have Yom Kippur and Shabbos. All these are called *Moadim*.

What about Chanukah and Purim? They are not *Moadim* in the Biblical sense of the word. They are Rabbinic in origin, but they are still an intrinsic part of the system of *Moadim*.

On the *Moadim* there is a great downpour, a virtual deluge of *kedushah*, the purpose of which is to revolutionize our lives. We go through the holidays every year. But imagine what would happen if *chas v'shalom* a year would go by without Shavu'os or Yom Kippur. We could not continue to exist!

The *kedushah* of the Biblically-ordained *Moadim* separates us from *melachah*, from creative work, from all the things we need to do in order to physically sustain ourselves in the material world. The *Moadim*

lift us above the world, above *derech hateva*.

Chanukah, too, comes to revolutionize our lives, but in a different way.

First let us understand what we are lacking without Chanukah and Purim.

At the end of each of the above-mentioned *Moadim*, the sun sets, it grows dark, and we recite *Havdalah*, in which we declare that until now, we were in a world of *kedushah*, and now we are entering the mundane world. We are leaving a world of true Jewishness, of supernatural connection and closeness to *Hashem*, and now we will live the coming days on a worldly plane.

Yes, we wish to take the *kedushah* of the sublime days with us into our mundane lives, and indeed this is the goal. But how does it happen, practically speaking? The next day we wake up in the morning and start running the race of daily life again. How do we hold onto the *kedushah* of the *Moadim*?

This is exactly the problem with how we practice Judaism. It lacks proper support to hold it up. The *Moadim* give us a golden opportunity to experience the beautiful, ideal picture of *Yiddishkeit*. But it all falls down when the weekdays start again. It lacks a proper foundation to hold it up.

In other words, it lacks "legs" on which to stand.

That's why we have Chanukah, which is the "legs" of the edifice of Judaism. Chanukah is able to accomplish this because it is a *Moed*, but at the same time, it is also mundane weekdays, on which we may perform all manners of work. This is an amazing combination.

Chanukah is all about the struggle between Yisrael and Greece. The Greeks are descendants of Yefes and they value beauty above all. *Chazal* say that the ancient Greek tongue was a beautiful language. Beauty is tied up with nature, with the natural world.

Nature is tremendously beautiful.

The Greeks claim all the beauty and all the benefits of the natural world for themselves. They concede pure spirituality to the descendants of Shem, to the Jews, but cannot accept that we take part in the material world as well. How can we eat meat and drink wine on our holy days? How can we wear fine clothing on Shabbos? How can the *Kohen Gadol* dress in magnificent garments when he serves in the *Beis Hamikdash*? What has all that to do with the spiritual heritage of Shem??

The Torah outlook is that we should live *kedushah* fully, with every fiber of our being and every limb of our body. We should serve *Hashem* with fine clothing, with food and drink. We should bring *kedushah* into the realm of natural living. We don't sacrifice our life for *kedushah*, we rather bring *kedushah* into every aspect of our life.

Just as the Greek outlook seeks to separate the holy (which belongs to the Jews) from the mundane (which belongs to the Greeks) so it seeks to separate the holy days from the mundane weekdays. To the Greeks it is unacceptable to try and bring *kedushah* into the secular workdays because the two don't mix. It's okay to have holy days, but when they're over, they're over.

And so it was until the *Chashmona'im* came along. They innovated a new type of *Mo'ed*. A new concept. It goes like this: The natural world on its own is meaningless to us; we can and should live on a supernatural level even within this world. A Jew lives a "natural" life that is, in fact, a life of *kedushah*. In other words, you can make a *Mo'ed* on an ordinary weekday. And so they did. It is called Chanukah.

The mundane can be sanctified through the power of *mesirus nefesh*. This may be understood as follows. A person has a lot of natural desires, but the strongest desire of all is the will to live. A person will give anything he has to save his life.

However, there is one thing that is more precious to a Jew than anything else. It is even more important than his very life. This expresses *mesirus nefesh*. Giving one's life means breaking the force of nature. *Mesirus nefesh* means a person is not living within the bounds of the natural world; he is above it. This is the power of the *Chashmona'im*, who, through their *mesirus nefesh*, got rid of the Greeks.

The *Chashmona'im* did not kill out the Greeks. Rather, they created a new reality. Their new reality is that every Jew, through *mesirus nefesh*, can live a life of *kedushah* even on the mundane weekdays. This is the message of Chanukah.

This gives us "legs" to stand on. We can carry over the sublime *kedushah* of the *Mo'adim*, which represent true Jewish living, into the ordinary workdays. We have a solid base to support us.

We all feel a pull to the beautiful things that the world has to offer. We appreciate wisdom, we are interested in scientific and technological developments, we enjoy beautiful music, we want to know what's happening in the world and follow the news. All this beauty belongs essentially to Yefes.

As long as we are attached to it, we are bound to fall down. We may spend many long hours in the *beis midrash*, and even in the *Beis Hamikdash*, but when we come out, which must happen sooner or later, we fall. Why? Because we don't have "legs." When we leave the place of *kedushah*, we have nothing to support us.

Mesirus nefesh, Chanukah, is the answer. Even when we are living and acting in the mundane world, we are not truly attached to it. We don't belong to it. We live a supernatural life of *kedushah* even in the workaday world.

We just light a candle and banish the darkness of this world. In a life of *kedushah* we will find every pleasure. We will lack nothing. ●

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד
שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

פתילות ושמינים הנותרים מנרות חנוכה

א

הטעם שאסור ליהנות משיירי שמן ופתילה

בשיעור זה נעסוק בדין שיירי שמן ופתילות מנרות חנוכה, שמבואר בשו"ע (סי' תרעז סעי' ד) בזה"ל, הנותר ביום שמיני מן השמן הצריך לשעור הדלקה, עושה לו מדורה בפני עצמו, שהרי הוקצה למצותו, עכ"ל. למדנו מדברי השו"ע שיש לשרוף את שיירי השמן והפתילות מאחר והוקצו למצוה^א.

בבית יוסף כתב להקשות, דמאי שנא שיירי שמן ופתילות מעצי סוכה ונויה שהוקצו ג"כ למצוה, ואעפ"כ אין מניעה לאחר סוכות מלהשתמש בהם, והביא את תירוץ הר"ן (שבת ט). מדפי הרי"ף ד"ה אי נמי, שעצי סוכה ונויה שעתידים להשאר לאחר החג, מתחילה האדם אינו מקצה אותם אלא לימות החג, משא"כ שיירי שמן ופתילה שבאופן הרגיל אמורים הם להתכלות במשך הדלקתן, אדם מקצהו מדעתו למצוה לגמרי, ולכן כשאירע שנותר מהם, אסור ליהנות מהם.

ב

שיירי שמן ופתילה כדין תשמישי קדושה

אך עדיין צריכים אנו למודעי, שאם הסיבה שאסור ליהנות מהם הוא מאחר והוקצו למצוה, א"כ שיהא די לאבדם בכל אופן שהוא, כגון שאת השמן ישפוך על הקרקע במקום שנבלע בו ולא יבואו ליהנות ממנו, ואת הפתילות יניח בשקית וישליך לאשפה ובכך לא יבואו ליהנות מהם, ומדוע יש חובת 'שריפה' על השיירי שמן ופתילות^ב, תירץ הש"י חמד (מערכת חנוכה אות ט סוף סק"א) להביא משו"ת כנף רננה (לאנדא, או"ח סי' ב), לחדש ששיירי השמן והפתילות אינם ככל שאר תשמישי מצוה אלא להם יש דין תשמישי קדושה שאסור לבזותם בזריקה לאשפה וכדו', ולכן יש לשורפו, ע"כ.

אמנם במנחת שלמה (תנינא סי' נח סוף אות ו) הקשה, ממה שאמרו בגמ' (שבת כב.) לענין ליהנות מנר חנוכה בשעה שדולק, שהקשה על זה שמואל יוכי נר קדושה יש בו, ומסקינן התם שאסור ליהנות מהנר לא משום קדושה אלא מטעם שלא יהיו מצוות בזויות עליו. הרי שפשוט היה לה לסוגיית הגמרא שאין קדושה לנר, וא"כ האידך כאן אמרינן שיש לשרוף שיירי השמן והפתילות מדין תשמיש קדושה שאסור לאבדו בדרך מבוזה. ותירץ, שאכן אין על הנר דין קדושה כדי שמחמתו יאסר ליהנות ממנו וכפי שאמרו בגמ', אלא שלאחר שהשמן והפתילה אסורים בהנאה מצד היותם מוקצים למצוה וכנ"ל, הוסיפו ליתן בה גדר תשמיש קדושה שיהא דומיא דמנורה של מקדש שבו היה הנס, ומזה הטעם צריך לשרוף את השמן והפתילה כדי לאבדם באופן מכובד כדין תשמישי קדושה, ולא כתשמישי מצוה שדי מן הדין לזורקם לאשפה וכדו'.

ובזה יתיישב נוסח התפלה שרגילים לומר לאחר הדלקת נרות שמקורה ממסכת סופרים (פ"כ הל' ו) 'הנרות הללו קודש הם', שנתנו להם דין קדושה דומיא דמנורה של מקדש, עכ"ד.

^א אמנם בהפרשת חלה מצינו שהיא אסורה בהנאה וצריכה שריפה, אך שם יש טעם מיוחד לזה מאחר שהוא קדוש כתרומה, וכשם שתרומה טמאה צריכה שריפה כן גם חלה מצוה לשורפו, אבל שיירי שמן ופתילה שהם תשמישי מצוה בלבד ואין בהם כל קדושה, מדוע יצטרכו לשורפם.
^ב שוב נמצא כן בעטרת זקנים (סי' תרעז אות ה) בשם האבודרהם (עמ' ר) שכתב בשם ה"ר גרשום בן שלמה בזה"ל, שוינהו רבנן כתשמישי קדושה מפני שהוא זכר לשמן של קודש, עכ"ל.

^א הגם שהשו"ע לא הזכיר פתילות אלא רק שמן, לאו דוקא הוא אלא הוא הדין לפתילות, שהרי הוא עצמו כתב בבית יוסף לדון יחד שיירי פתילות עם שיירי שמן, וכ"ה להדיא בטור, והגם ש'פתילות' אינם מופיעים במקורות הקדומים של הלכה זו, והם הרא"ש (שבת פ"ב סי' ט) בשם השאלות, מדרש תנחומא (פ"י נשא אות כט) ופסיקתא רבתי (אות ג) המובאים בב"י. מיהא כן נמצא מפורש בכמה וכמה ראשונים, ריטב"א (שבת כא:), מאירי (שם), ספר המאורות (שם), אבודרהם (סדר הדלקת נר חנוכה), כל בו (סי' מד) וארחות חיים (הל' חנוכה סי' יא), וכן העתיקו האחרונים החיי אדם (כלל קנ"ד סעי' לא), הקיצשו"ע (סי' קלט סעי' כ) וערוך השלחן (סי' תרעז סעי' ו), אמנם ראה לצד נוסף בענין זה בשו"ת תשובות והנהגות (ח"י סי' קנט).

ג

שיירי שמן ופתילה לאבדם בדרך כבוד

אולם ממה שהתבאר עד כאן עולה רק ששיירי שמן ופתילות של נר חנוכה אסורים בהנאה, ובנוסף יש להם דין תשמישי קדושה שצריך לאבדם בדרך כבוד, אך לכאורה אין בכל זה כדי להצריך שריפה דוקא אלא די באיבוד בכל דרך שאינה בזיון, וא"כ יהא אפשר ליתן את השמן והפתילה בשקית ולהשליכם לאשפה, או לשפוך את השמן בכיור וכדו"י, וכן ראיתי בספר אור ישראל (דרדק, פכ"ו הע' 1082), שכתב ששאל להגר"ח קנייבסקי זצ"ל אם שיירי השמן והפתילות יהא מותר לזרוקם לאשפה בדרך כבוד, והשיב שנכון, ע"כ.

אך ראיתי לכמה ממחברי זמנינו שדנו לומר שצריך שריפה דוקא כלשון השו"ע ומקורותיו, וכן הביאו מנהג קהילות שונות שהיו נוהגים להתאסף יחד לשרוף השמן והפתילות, ואילו היה מותר לאבד בדרך של כבוד מדוע טרחו לשרוף, אלא בהכרח שיש לשרוף דוקא.

אמנם נראה שלמעשה דין השו"ע אינו נוגע כ"כ בזמנינו, מאחר ודינו להצריך לאבד את שיירי השמן והפתילות, הוא דוקא היכן שאסורים הפתילות והשמן בהנאה, והוא רק כשנותר שמן מהצריך לשיעור הדלקה וכפי שמבואר להדיא בשו"ע (סי' תרעז שם) ובמשנ"ב (שם סי' יח), דהיינו כשנכבה הנר בתוך שיעור זמן המחוייב בהדלקה שהוא חצי שעה, שמאחר והוקצו למצוה אסורים בהנאה, אבל שמן ופתילות שנותרו מנר שדלק יותר מהשיעור הצריך להדלקה דהיינו יתר על חצי שעה, אין בהם איסור הנאה מן הדין, וא"כ במציאות זמנינו שלא מצוי שנכבים הנרות בתוך חצי שעה, נמצא שכל המניעה ליהנות מהשמן ופתילה אינו מן הדין כלל אלא ממנהג, א"כ בודאי יש להקל לאבדם בכל דרך של כבוד ולא בשריפה דוקא.

והגם ששיטת הגר"י לנקוט שמאחר ומציאות זמנינו השתנתה מכפי שהיתה בתקופת חז"ל שבתקופתם 'עד שתכלה רגל מן השוק' היתה כמחצית השעה, ולכך כשיעור זה קבעו את זמן פירסום הנס, אולם בזמנינו הרגל כלה מן השוק כמה שעות לאחר תחילת זמן ההדלקה, ולכן חיוב פירסום הנס בזמנינו הוא אף לאחר חצי שעה כל עוד ועוברים אנשים שיתפרסם להם הנס^ה, ולפי דבריו נמצא שהקצאת הפתילה והשמן למצוה אינו רק לחצי שעה אלא לכל משך זמן שעדיין יתפרסם הנס, ובאם נכבה הנר בעוד בטרם שכלה רגל מן השוק, השמן והפתילה אסורים בהנאה מן הדין, מאחר והוקצו למצוה.

מיהו לדינא רוב הפוסקים לא נקטו כדבריו, אלא דעתם היא שגם בזמנינו השיעור המחוייב בפירסום הנס הוא רק חצי שעה כזמן חז"ל ונמצא שאם כבו הנרות לאחר חצי שעה, השמן והפתילה מותרים בהנאה מן הדין. ועוד שיתכן שאף הגר"י עצמו לא אמר כן אלא לבני ארץ ישראל שמדליקים בחוץ ומפרסמים הנס לבני רה"ר, אבל למנהגינו בחו"ל שההדלקה בפנים הבית ועיקרה לפרסם הנס לבני הבית, נותר שיעור חז"ל על כנו שזמן פירסום הנס הוא חצי שעה בלבד, ולאחמ"כ אין איסור מדינא ליהנות מהם.

פסקי דינים

- א. שיירי שמן ופתילות שנותרו מנרות חנוכה שנכבו בתוך חצי שעה להדלקתם, מן הדין הם מוקצים ואסור ליהנות מהם מאחר והוקצו למצוה, ובדרך איבודם יש אומרים שצריך לשרוף דוקא, אך י"א שאפשר לאבדם בכל אופן שהוא בדרך כבוד כגון להניחם בשקית ולהשליכם לאשפה, או לשפוך את השמן לכיור.
- ב. שיירי שמן ופתילות שנותרו מנרות שנכבו לאחר חצי שעה להדלקתם, מן הדין הם מותרים בהנאה, אך המנהג לנהוג בהם כתשמישי קדושה, ולכן יש לאבדם בדרך כבוד אך אי"צ לטרוח לשרוף, והנהוג ע"פ אבותינו לשרוף יאחז במנהגו.

^ה אע"פ שהמשנ"ב (סי' תערב סק"ז) הביא שיש מחמירים החולקים על השו"ע וסבורים שבאם לא התנה במפורש על השמן שמקצהו לשיעור חצי שעה בלבד, אין להתיר ליהנות מהנר אף לאחר חצי שעה, מיהו המשנ"ב עצמו לא נקט דברי אחרונים אלו אלא רק קצת חשש לדבריהם, ולכן הסיק שהרוצה ליהנות מהנר לאחר חצי שעה אזי 'לכתחלה טוב' שיתנה על השמן ופתילה, אבל בדיעבד כשלא התנה עליהם שיתנה מהם לאחר חצי שעה בודאי יהא מותר מן הדין ליהנות מהם כשיטת השו"ע העיקרית.

^ח שיטת הגר"י בזה אינו מופיע בכתביו אלא נאמר מפי השמועה בשמו, ראה בשמו בשו"ת אור לציון (ח"א סי' מד), מועדים וזמנים (ח"ב סי' קמא) ושלמי תודה (פלמן, חנוכה סי' ג).

^ה בקובץ מבקשי תורה (חנוכה ח"ד עמ' יב) כתב בשמו שאסר לזרוק לאשפה. אך ביאור הדבר פשוט שכוונתו שלזרוקו כפי שהוא בלא עטיפתם בשקית וכדו"י דבכה"ג הוי דרך בזיון אז אסור, אך בדרך כבוד היתר.

^י בשו"ע (סי' תערב סעי' ב) מפורש דין זה לענין השמן של אחרי חצי שעה מאז הדלקתו, ובשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' קכח אות ב) כתב שגם הפתילה ששימשה בתוך החצי שעה נהפכת להיות מותרת לאחר החצי שעה שדלקה, וראייתו מכך שמבואר בשו"ע שמותר ליהנות מאור הנר לאחר חצי שעה, ולכאורה האידך מותר ליהנות הא נהנה הוא גם מהפתילה הבושרת אלא בהכרח מוכח שאף היא מותרת לאחר חצי שעה.

בס"ד
פרשת ויגש
גיליון רע"ח
שנה ו'
טבת תשפ"ה

בדרכו אמונה

במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

(רש"י) הבטיחו להיות נקבר בארץ – הנהגות והוראות מרבינו בריני בית החיים

וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו. תשכב בשלום ותישן בשלום עד בא מנחם משמיע שלום (בה"ט ושע"ת בסי' רכ"ד) וכשהולכים המנהג להניח על הקבר צרור או עשב (בה"ט) כשיוצא מביה"ק יחזור ויטול ידיו שנית ג' פעמים ויש נוהגין לרחוץ אז גם הפנים (מ"ב סי' ד')

...

א. כשהיה הולך לבית החיים אחרי שחרית ביארציט של אביו אמו והחזון איש, היה עולה לביתו ואוכל או שותה משהו, אמר שלא הולכים לבית החיים בלי לאכול.

1. אמר שזה מנהג גויים לילך לבית הקברות מבלי לאכול תחילה. והראוני בספר נטעי גבריאל (אבילות ח"ב פ"ו, ב') שהביא קפידא זו שקודם הליכה לבית החיים יש לאכול משהו ולא ליטול ידים לסעודה, והראה בזה כמה מראי מקומות מספר מענה לשון (אות קע"ג) ומספר ליקוטי צבי ודבר יום ביומו וילקוט אברהם, וכן הביא מספר טעמי המנהגים (אות תתרע"ז) שכתב, יש נוהגים לטעום קודם הליכה, שלא יהיה ח"ו מאלה אשר עליהם נאמר (סנהדרין ס"ה ב') ודורש אל המתים זה המרעיבים את עצמם ולנים בבית הקברות.

...

ב. הקפיד שלא לעשות קפנדריא דרך בית החיים. 2. כן הוא במס' שמחות (פרק י"ד) לגירסת הטור והשו"ע (יו"ד שס"ח) אין מוציאין אמת המים לבית הקברות, ולא יעשה שם שביל ולא ירעה בהמתו שם ולא יטייל שם לקפנדריא. אבל בגירסתנו וכן בגירסת הגמ' (מגילה כ"ט א') וכן בדברי הרמב"ם (אבל י"ד, י"ג) לא נמצא האיסור של קפנדריא בכלל זה.

ולכך כשהיה עולה לקברו של אביו או של החזון"א, ביקש מהנהג שיאריך הדרך ויביאנו דרך רחוב רימון, שבכך יגיע לכניסה הישירה לבית החיים "שומרי שבת הלפרין", מבלי צורך לעבור דרך בית החיים "פוניבז'", שכיון שיש מחיצה ביניהם הווי שני בתי קברות. אמנם לאחר פטירת רשכבה"ג מרן הגרא"מ שך זצוק"ל שנקבר בבית החיים פוניבז', ויום פטירתו בט"ז חשוון בסמוך ליום פטירת החזון איש בט"ו בחשוון, היה רבינו נכנס דרך בית החיים של פוניבז' ואומר בתוך הרכב פרק תהילים כנגד קברו של מרן הגרא"מ שך זצ"ל, ולאחר מכן המשיך לבית החיים "שומרי שבת" כנגד מקום קברו של החזון איש.

...

ג. לא היה אומר תהילים בתוך ד' אמות של הקבר, שהחזון איש הקפיד על זה.

3. וכמבואר בגמ' (ברכות י"ח א') שלא יקרא בספר תורה בבית הקברות בתוך ד' אמות של מת, משום לועג לרש חרף עושהו. וראה במשנ"ב (ע"א, ט"ו) דה"ה שאסור לומר קדיש ושאר דברי קדושה. אמנם כתב השו"ע (יו"ד שד"מ, י"ז) שמותר למספיד את המת להזכיר בדבריו פסוקים וכיו"ב, לפי שהוא לכבודו של מת.

בפתח הדברים נביא מעשה הוד שסיפר רבינו על מרנא ורבנא החזון איש זע"א

סיפר רבינו שפעם הגיעו אנשי החברה קדישא להחזון איש לפני פסח, וביקשו שכיון שיש כל שבוע כמה נפטרים, רוצים לחפור בבית החיים כמה קברים כדי שיהיו מוכנים לקבורה, ולא יצטרכו לעסוק במלאכה זו בעצם ימי חול המועד הפסח, שאלם החזון"א מנין לכם שימותו אנשים בפסח. אמרו לו, ששבוע שלם אי אפשר שלא יהיו בו כמה מתים. אמר להם אל תחפרו ואף אחד לא ימות. וכך הווי שבאותו פסח לא נפקד איש, ויהי לפלא.

ומה שלא רצה להתיר להם לחפור, נראה משום שזהו נגד צוואת רבי יהודה החסיד (אות ב') שכתב שאין לחצוב קבר ולהניחו פתוח אם אין נותנין בו המת מבעוד יום, ואם יניחנו פתוח עד הבוקר בימים מועטים ימות א' מבני העיר. והביאו הרמ"א (יו"ד של"ט, א') להלכה. ולכך יש ח"ק הנוהגים לחפור ולכסות בכיסוי כל שהוא, ועל ידי זה לא יחשב כמניחים קבר פתוח, ולא ינחא ליה להחזון"א בהיתר זה. ויש נוהגין ליתן מעט עפר למעלה, וצ"ע.

ובספר הזכרונות (כ"ה, ט') מובא סיפור זה לענין ראש השנה שחל בימי ה' ו', שבאופן זה יהיו ג' ימים רצופים יו"ט ושבת, ורצו לחפור באומרים שא"א שבג' ימים לא יהיה נפטר, ולא התיר להם לחפור כנ"ל, וברכס שלא יהא נפטר בג' ימים אלו. [לוקט ונערך מקונטרס דקדוקי מצוות]

...

רשימה שכתב לעצמו את סדר ההנהגה על הקברים

וזה לשונו: יש ליטול ידים קודם שנכנסין להתפלל על הקברות (מ"ב סי' ד')

הרואה קברי ישראל (ודוקא כשיש לפחות ב' קברים) אחר ל' יום שלא ראה קברים מברך בא"י אמ"ה אשר יצר אתכם בדין וזן אתכם בדין וכלכל אתכם בדין והמית אתכם בדין (ועתיד להקימכם בדין) ויודע מספר כולכם ועתיד להחזיר ולהחיותכם בדין בא"י מחיה המתים.

אתה גבור לעולם ה' מחיה מתים אתה רב להושיע מכלכל חיים בחסד מחיה מתים ברחמים רבים סומך נופלים ורופא חולים ומתיר אסורים ומקיים אמונתו לשיני עפר מי כמוך בעל גבורות ומי דומה לך מלך ממית ומחיה ומצמיח ישועה ונאמן אתה להחיות מתים.

ואחר שמתפלל על הקבר יניח יד שמאלו על הקבר ויאמר, יהי רצון שתהא מנוחתו של פלוני פה (אם אין ידוע בודאי אם צדיק זה קבור כאן ראוי לומר של הצדיק הקבור פה) בכבוד וזכותו יעמוד לי. יחיו מְתִיד בְּלָתִי יקומו הקיצו ורגנו שוֹכְנֵי עפר כי טל אורות טְלִידָא וארץ רפאים תפיל. וְנִתְּחַד ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשיך ועצמותיך יחליץ והיית כגן רוה

להסתכל על תמונה של מצבה

שאלה: בקיצור שו"ע (סימן קכ"ח סעיף י"ג) כתב, הקורא שעל גבי המצבה אם הוא כתב בולט קשה לשכחה. ע"כ. האם מותר להסתכל על תמונה שרואים שם כתב בולט מע"ג הקבר? תשובה: לא אמרו אלא כתב.

...

לפנות קבר של בן מאומץ

שאלה: האם מותר לפנות קבר של בן מאומץ להעבירו ליד קבר אביו שאימץ אותו, או לא? והטעם? תשובה: יתכן שמותר כיון שמסתמא הוא רצונו. [גם אני אודך]

...

הליכה לבית"ק בחוה"מ

שאלתי למו"ר זצוק"ל אם בחול המועד אפשר ללכת לבית הקברות ואמר לי "אין למה ללכת", ושאלתי מאי טעמא, ואמר לי "כתוב שהנשמות של הצדיקים הולכות משם" (ועי' בספרנו ענפי משה בהל' ועניני חוה"מ (סימן פ"א ס"ק ח') ע"ש). אם רו"ר שריא על אוכלים שבבית"ק.

...

מאכלים בבית הקברות

שאלתי למו"ר זצוק"ל אם רוח רעה שריא על אוכלים הנמצאים בבית הקברות ואמר לי "לא שמעתי" (ועי' בספרנו ענפי משה בהל' ועניני עירובין (סימן קע"ג) מ"ש בזה, ע"ש). [פתחי חיים]

...

בקריאת כתב שע"ג קבר

שאלה: העולם מיקל בקריאת כתב שע"ג מציבות, [ומסקרנות מסתכלים בהרבה מציבות], איך ניישב זאת, הרי זה קשה לשכחה תשובה: דוקא בבולט.

[וכ"כ רבינו בשיח השדה ח"א בקוני' הזכרון אות כ"ו בשם האריז"ל שדוקא בכתב בולט זה קשה לשכחה ולא בשוקע, וכתב שם רבינו שצ"ע כאשר אינה לא בולטת ולא שוקעת]

...

ליטול ידיים אחרי שיוצא מקבר הרשב"י במירון

שאלה: היוצא מקבר הרשב"י במירון, האם צריך ליטול ידיים כדן יוצא מבית קברות. תשובה: כן.

...

לעלות לקבר ליא"צ בלילה

שאלה: האם יש אפשרות לעלות לקבר ליא"צ בלילה, כשלא מתאפשר לעלות ביום, או שאין עולים בלילה. תשובה: אין ראוי. [משיבת נפש שעתידי לצאת לאור א"ה]

...

הטעם שיעקב אבינו קבר את רחל בדרך

שאלה. בהלכות קבורה. מדוע יעקב אבינו קבר את רחל בדרך ולא בבית הקברות שבתוך העיר, מצד הלכות קבורה, מלבד הענינים שיש בזה צאצאיה יעברו ויתפללו על קברה. תשובה. אין מלבד. [א.ה. שלא היה עוד סיבה מלבד שרצה שבניה יעתיירו על קברה]. [שמחת מרדכי]

ומשום כך המליץ בספר גשר החיים על הנוהגין לומר תהילים בד' אמות של הקבר, כיון שהתאספו לאמרם לכבוד המת.

אלא שרבינו אמר בשם החזו"א שלא הסכים להשוות דבר זה להספד, ולכך אסר לומר תהילים וקדיש בתוך ד' אמות של המת, אלא א"כ יש מחיצה ביניהם לקבר.

וראה בספר חכמ"א (קנ"ה, ט"ו) מותר לומר תהלים בבית שהמת בו להצילו מרוחות רעות, אבל לא יאמרו קדיש וברכו או שאר דברי תורה. ואולי להצילו מרוחות רעות שאני, וצ"ע. שו"ר שהחזו"א עצמו סבר שגם תהילים לא יאמרו בחדר שהמת נמצא בו אלא בחדר הסמוך לו.

ומאידך החזו"א (או"ח ט"ו, ב') התיר לומר תהילים חוץ לד' אמות של המת אף באותו בית, משום שסבר דלא אמרינן לענין זה כולא ביתא כד' אמות דמיין. וראה במשנ"ב (מ"ה, ב') שהביא שנחלקו העטרת זקנים והמגן גיבורים אם חוץ לד' אמות באותו חדר, אמרינן כולי ביתא כד' אמות או לא.

ותחילה היה רבינו אומר בקשות פרטיות ליד הקבר, ואח"כ התרחק מעבר למחיצה ואמר פרקי תהלים וקדיש. ולענין הרהור בדברי תורה בד' אמות של המת או הקבר, היה אומר רבינו שמותר, שההרהור הוא דבר מכוסה ואין בו משום לועג לרש.

...

ד. אמר שלא להיכנס עם חומש או גמרא לבית הקברות.

4. הנה איתא בגמ' (ברכות י"ח א') לא יהלך אדם בבית הקברות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא, ואם עושה כן עובר משום לועג לרש חרף עושהו.

ומשמע מזה שדווקא כשקורא בו עובר משום לועג לרש, אבל אם אינו קורא בו יהא מותר. ולאידך גיסא יהא אסור לקרות בתורה אפילו בע"פ, משום טעמא דלועג לרש, וכמש"כ התוס' שם.

אלא שהרמב"ם (ס"ת י', ו') כתב שלא יאחז אדם ספר תורה בזרועו, ויכנס בו לבית המרחץ או לבית הכסא או לבית הקברות אף על פי שהוא כרוך במטפחות ונתון בתוך התיק שלו. וכן פסק השו"ע (יו"ד רפ"ב, ד').

ומשמע מלשונו שאפילו באחיזה בעלמא אסור, ומשום שמדמהו למקומות המטונפים בבית הכסא. והראו מקורו במסכת שמחות (פרק י"ג) היה עובר בין הקברות, לא יהיו תפילין עליו ולא כתבי הקדש בידו, מפני שהוא דרך בזיון.

וממילא יש ללמוד מזה שהוא הדין לכל דבר שאין מכניסים לבית הכסא, ואפילו חומש וגמ' המצויים בשקית יהא אסור, כמו שאין להכניסם לבית הכסא. ובשני כיסויים כנראה יהא שרי, כדרך שמותר בבית הכסא.

מיהו הראוני בספר דעת נוטה (ציצית, תשו' תתנ"ט) שכתב רבינו שראוי לכסות, ולא הזכיר שצריך ב' כיסויים, ומשמע שבמקום כיסוי יש להקל בדבר. [לפי שנחלקו בזה הפוסקים, עיי' בתשו' רבינו שבספר גנזי הקדש]. [דקדוקי מצוות]

רש"י: שותה מי גשמים – שו"ת עם רבינו בענין ירידת גשמים בחודש טבת

שאלה: [א.ה. – מסכת תענית] ו ע"ב ברש"י (ד"ה דלא) כתב וז"ל, לשון אחר הא דאתא מיטרא מעיקרא טבא דמנוולתא, עכ"ל. צ"ב למה כשהי' גשם קודם טוב שגם בטבת יהי' גשם, ואילו לא ירד קודם טוב שלא ירד גשם בטבת, וצ"ע.

תשובה: משום ביטול תורה.

א.ה. – בגמ' שם אמר רב יהודה 'טבא לשתא דטבת ארמלתא' – טוב הדבר לשנה כאשר חודש טבת יושב כאלמנה, שאין יורדים בו גשמים, ומקשינן מהא דאמר רב חסדא 'טבא לשתא דטבת מנוולתא' – טוב לשנה כאשר בחודש טבת הדרכים מנוולות בטיט מחמת הגשמים, והרי שירידת הגשמים בחודש טבת הוי דבר טוב, ומתרצינן 'לא קשיא הא דאתא מיטרא מעיקרא הא דלא אתא מיטרא מעיקרא'. ופירש"י בלשון אחר, שאם ירדו גשמים מעיקרא – אזי 'טבא דמנוולתא'. ונראה כוונת רבינו לדברי רבינו גרשום שפי' שם דטבא לשתא דטבת ארמלתא שע"ז יכולין תלמידים לבוא שאין מעכבין להן גשמים, ובטבת יש להם פנאי יותר מכל השנה. ועיי' בספר שיח התורה (עמ' קכה) שנשאל רבינו אמאי בטבת יש יותר פנאי, והשיב: **אולי שלא היה מעמד.** [שמחת אברהם]

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

693

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • ויגש תשפ"ה

ואם יש חלק מימי חייו שאינו מנצל ואינו עושה כל מה שהוא יכול זה חטא, ויכול להיות אדם שחי פחות שנים וניצל כל ימיו בשלמות לעבודת השם, ועל ידי זה זוכה לגן עדן ואין לו גיהנום, ואילו חברו שחי יותר שנים ועשה יותר מצוות ומעשים טובים, אבל היה אצלו גם זמן של בטלה, ייענש על כך בגיהנום, מפני שיש עליו תביעה מדוע לא ניצל כל ימיו בשלמות.

וצריך לחשוב בכל רגע מה הקב"ה רוצה שאעשה עכשיו, שאם נתנו לי חיים מן השמים, יש לי מה לעשות בהם! ומוטל עלי לעשות תכנית כיצד לנצל את החיים "בשלמות" לעסק התורה והמצוות.

ביאור בפסוקי ההלל

השבוע נלב"ע הגאון הגדול רבי זאב שפירא זללה"ה מראשי ישיבת בית מאיר, ונביא כאן לעילוי נשמתו מתוך דברים שאמר רבינו ב'חנוכת הבית' של נכדו המשותף, בחודש תשרי תשע"ה, ובתוך הדברים השתתף גם הגר"ז והוסף על דברי רבינו.

אנו אומרים בהלל כוס ישועות אשא ובשם השם אקרא, ואחר כך שוב אומרים, לך אזבח זבח תודה ובשם השם אקרא. ויש להבין מדוע מוזכר כאן שני פעמים "ובשם השם אקרא".

והנה כתוב גם אצל אברהם אבינו (בראשית יב, ח) "ויקרא בשם השם", ויש שם שני פירושים, שבתרגום כתב "וצלי בשמא דהשם", והיינו תפילה, כמו בצלותי ובבעותי, ותפילה כוללת שבה ובקשה וגם הודאה. אבל הרמב"ן מפרש ויקרא בשם השם על פרסום האמונה, "שהיה קורא בקול גדול שם לפני המזבח את שם השם, מודיע אותו ואלוקותו לבני אדם".

הגר"ז שפירא: כך כותב גם הרמב"ם בהלכות עבודה זרה (פ"א ה"ג) "והתחיל לעמוד ולקרות בקול גדול לכל העם ולהודיעם שיש אלוה אחד לכל העולם וכו' שנאמר ויקרא שם בשם השם".

ובזה יש לפרש גם מה שאומרים בהלל "ובשם השם אקרא", שבפעם הראשונה הכוונה על פרסום האמונה, וכפירוש הרמב"ן, ולכן מקדימים "כוס ישועות אשא", דהיינו שצריכים להכיר שיש כאן ישועה, ואין זה בדרך הטבע אלא ישועה מן השמים, ולפרסם את האמונה שזה מן השמים.

ואחר כשאומרים שוב "לך אזבח זבח תודה ובשם השם אקרא", שם הכוונה להודאה, שהיא מחלקי התפילה, וזהו כפירוש התרגום שקריאה בשם השם היא תפילה.

וזה גם מה שמקדימים ואומרים "נדרי להשם אשלם נגדה נא לכל עמו", והיינו כי יש נדרים שאדם נודר בעת צרה, כשזקוק לישועה, וכשזכה לישועה ובא לשלם הנדרים, צריך לשלם אותם בפרסום, נגד כל עמו, לפרסם את האמונה וההודאה.

ולכן בקרבן תודה מביאים הרבה לחמים, ארבעה מיני לחם, ארבעים חלות, והוא לחם רב מאד, וצריכים לגמור אכילתו ביום ולילה, לעומת שאר זבחי שלמים שנאכלים ביומיים, והענין בזה כדי שיזמין הרבה קרואים לסעודתו שלא יהיה נותר, ועל ידי זה יתרבה פרסום הנס וההודאה, בפרסום גדול מאד, וזהו ענין בשם השם אקרא, להודות ולפרסם האמונה וההודאה.

ומסיימים "בחצרות בית השם בתוככי ירושלים", בחצרות בית השם היינו בעזרה מקום ההקברה, ובתוככי ירושלים היינו מקום אכילת הקרבן, שהוא בכל העיר, ובזה יש פרסום האמונה לכל העיר, מה שיותר פרסום האמונה, להשפיע אמונה!

והראה הגר"ז שפירא שכן ביאר הנצי"ב בהעמק דבר פרשת צו "וביאר על הבאת הקרבן 'נדרי להשם אשלם', ועל הודות בשם השם אמר 'נגדה נא לכל עמו', דברוב עם שיאכלו עימו את התודה יספר עוז ההשגחה עליו לטובה וכו', ומשעם זה ריבה הכתוב בלחם ומיעט בזמן אכילת תודה מכל שלמים, היינו כדי שיהיה מרבה ריעים לסעודה אחת ביום הקרבה ויהיה סיפור הנס לפני רוב אנשים".

כיצד להמשיך החיזוק לאחר חנוכה

*עברנו כעת את ימי החנוכה, וידוע מהשל"ה כי בחנוכה צריך להיות חיזוק בתורה, ללמוד יותר משאר ימים, ואף על פי כן יש חלק מהציבור שבחנוכה לומדים פחות מכל השנה, ובס"ד זכינו שבהרבה ממקומות התורה היה חיזוק גדול בחנוכה, ובכל הסדרים למדו בהתמדה גדולה ממש כפי שרגילים ללמוד בסדר א' באמצע הזמן, והיה בכך קידוש השם גדול, שציבור מתחזקים ועוסקים בתורה.

וכעת בעמדנו לאחר חנוכה צריכים שוב להתחזק, שלא יהיה רפיון מעסק התורה, ואמנם מצד אחד קל יותר להתחזק עכשיו מאשר בימי החנוכה עצמם, אבל המציאות היא שצריכים חיזוק לאחר חנוכה, כי החיזוק בחנוכה הוא לזמן קצוב של שמונה ימים, ויכולים לעמוד בזה בנקל, ואילו לאחר חנוכה קשה יותר, מפני שצריכים חיזוק ממושך לשנה שלמה, ונתבונן מה העצה לזה, וכיצד עושים שיימשך החיזוק בתורה, ולא יהיה רפיון בימים שלאחר חנוכה.

להתחזק תמיד כמו ביום האחרון לחייו

יש עצה כמדומה מרבי ישראל סלנטר, שאדם הרוצה לקיים חובתו בעולמו בשלמות, צריך שיחשוב מה היה עושה אילו היה נותר לו רק יום אחד לחיות, כי בודאי אם היה יודע שהוא עומד ביום האחרון לחייו, היה משתדל הרבה להוסיף תורה ומעשים טובים ולקיים כל התרי"ג מצוות, כי לא תהיה לו הזדמנות נוספת להוסיף זכויות ומעשים טובים, והרי הוא רוצה לזכות לחיי העולם הבא.

וכן כתב החפץ חיים בספרו אהבת חסד (ח"ב פי"א בהערה) "שמעתי בשם גאון אחד שאמר, שהאדם צריך לשער בנפשו שאין לו אלא יום אחד לחיות וכו' כי על ידי זה יעשה כל מה שבכוחו בתשובה ומעשים טובים ולא יניח הדבר עד למחר" וכו'. ובקונטרס מרגניתא טבא (שם בסוף הספר, אות י"א) כתב "ויעשה בכל יום המצוות בתכלית הזריזות והחשק, כאילו אין לו רק יום אחד לעבוד את בוראו".

ואמנם בדרך הטבע אדם סבור שנשאר לו זמן רב לחיות, מפני שאינו יודע מתי ימות, וכמו שאמרו (פסחים נד, ב) שבעה דברים מכוסים מבני אדם ואחד מהם יום המיתה, ובמדרש תנחומא (קדושים ח) "אילולי שהקב"ה העלים מלבו של אדם את המיתה, לא היה בונה ולא נוטע, שהיה אומר למחר אני מת, למה אני עומד ומתייעג לאחרים", והיינו שזה בהשגחה לטובת האדם שאינו יודע באיזה יום ימות. אבל כיון שאינו יודע יום מיתתו הוא חושב שנותרו לו שנים רבות לחיות, ואינו מזדרז לעסוק בתורה ובמצוות כפי שהיה עוסק ביום האחרון לחייו.

וכבר שנינו באבות (ב, י) רבי אליעזר אומר שוב יום אחד לפני מיתתך, ובגמרא (שבת קנ"ג, א) הובא על זה ששאלו תלמידיו את רבי אליעזר וכי אדם יודע איזהו יום ימות, אמר להם וכל שכן ישוב היום שמא ימות למחר, ונמצא כל ימיו בתשובה. והיינו שמי שהוא בעל מדרגה חושב בכל יום שמא ימות למחר, וממילא הוא עוסק כל הזמן בתשובה ובחיזוק כפי שהיה עושה ביום האחרון, אבל מי שאינו בעל מדרגה סבור שיש לו עוד זמן לחיות, ואינו מתחזק כל כך.

לנצל כל רגע בחיים לכבוד שמים

ואמנם האמת היא, שאף אם נשארו לאדם עוד חיים ארוכים, ונניח שמן השמים קצבו את שנותיו מאה ועשרים שנה, הרי כל השנים האלו לא ניתנו לו כדי שיאכל וישתה ויבטל הזמן בהנאות העולם הזה, אלא עיקר החיים הוא להרבות כבוד שמים, שזהו תכלית הבריאה, וכמו ששנינו בסוף פרקי אבות "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", וזהו תכלית חיי האדם לנצל כל רגע ורגע מחייו לעסוק בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, שעל ידי זה יתרבה כבוד שמים.

ואם מן השמים נתנו לו מאה ועשרים שנות חיים, הרי גם החיוב שלו הוא בהתאם לזה, וצריך לנצל בשלמות את כל המאה ועשרים שנה לעסק התורה והמצוות, שהחיוב הוא לכל אחד כפי אריכות הימים שקיבל מן השמים,

* מתוך שיחה יום ג' לסדר ויגש תשע"ה.

וכשעוסקים בתורה עצמה זה נקרא שעוסקים בעבודת האהבה, באהבת השם, במדרגה הגדולה של אהבה.

ובהקדמה לאשר לשלמה חלק שלישי מביא כן גם מהספרי: "לפי שנאמר ואהבת איני יודע כיצד אדם אוהב את המקום, תלמוד לומר והיו הדברים האלה וכו' שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם", היינו שעל ידי עסק התורה מכירים את מי שאמר והיה העולם, ומגיעים למדרגה הגדולה של אהבה.

ומביא שם שבספר החינוך (מצוה תיח) מוסיף על זה "כלומר שעם ההתבוננות בתורה תתישב האהבה בלב בהכרח", והיינו שעל ידי עסק התורה זה 'בהכרח' שמגיעים לאהבה, וזה דבר טבעי שממילא, כי אהבת תורה ואהבת השם זה אותו הדבר, ובזמן שאדם עוסק בתורה – בהתבוננות בתורה, ושקוע לגמרי בתורה כמו שצריך להיות, ממילא יש אהבה, וכך טבע הבריאה של כלל ישראל.

כלל ישראל צמאים לקדושה – מוכוח התורה!

ועוד מביא שם מדברי רש"י בסנהדרין (דף עו) על הפסוק "למען ספות הרווה את הצמאה", ופירש רש"י "רווה זה עובדי כוכבים ששבעין ואינן צמאים ליוצרם, צמאה זו כנסת ישראל שצמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצוותיה", והיינו ש'רווה' זה הגויים שאין להם צימאון לקדושה ואינם צמאים ליוצרם, ו'צמאה' זה ישראל שצמאים ליראת שמים ולקיום המצוות, וזהו הטבע האמיתי של כלל ישראל.

אבל לא כל אחד ואחד זוכה לזה, כי היצר הרע שבגוף מרחיק ומקלקל את הטבע הזה, אבל אם עוסקים בתורה בשלמות, וכמו שכתב בספר החינוך עם 'ההתבוננות' בתורה, היצר הרע מסתלק ממילא, מצד הטבע העצמי של כלל ישראל, ומביא לאהבה ולצימאון, להיות 'תאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצוותיה'! ובאמת על תורה נאמר (הילים יט, י) "יראת השם טהורה עומדת לעד", שהתורה גם נקראת 'יראה'.

עמל התורה משנה את כל מהות האדם

ובהקדמה לאשר לשלמה שם מביא עוד דברים כאלה שצריכים לתת לנו הרבה חיזוק, ומביא את הפסוק (דברים לג, ב) "מימינו אש דת למר", שהתורה נקראת אש דת, ואמרו על זה בספרי ריש פרשת וזאת הברכה "מגיד הכתוב שדברי התורה נמשלו לאש וכו' ומה אש כל המשתמש בו עושה בגופו רושם, אף תלמידי חכמים שעמלים בו [בתורה] ניכרים הם בעיני וניכרים בעיני הבריות בהילוכם ודיבורם ועטיפתם בשוק", והיינו כמו אש שאם נוגעים בה נשאר רושם בגוף, כך תלמידי חכמים שעמלים בתורה, זה עושה בהם רושם ומשתנים בכל מהותם.

ומזכירים כאן שני חלקים, הא' ניכרים הם בעיני, והיינו בעיני הקב"ה, שעל ידי התורה יש השתנות פנימית, שכל הפנימיות משתנה לגמרי, ואנו לא רואים את זה בעיניים שלנו, אבל הקב"ה רואה את זה, שמקבלים פנימיות אחרת לגמרי, פנימיות של קדושה, וב' גם בעיני הבריות, דהיינו בחיצוניות גם כן רואים שכל ההנהגה משתנה, ומתנהגים בהנהגה אחרת, של תלמיד חכם.

אבל זהו רק תלמידי חכמים 'שעמלים' בתורה, אם התורה היא בעמלה של תורה, בלי הפסקות, בלי בטלה ובלי עצלות, שאז זה משפיע ועושה רושם, שניכרים הם בעיני וניכרים גם בעיני הבריות.

וזה ההקדמה לספר 'אשר לשלמה', וזהו ההקדמה לתורה, וההקדמה הזו היא גם על התורה שלו, שהיה עם אהבה וחביבה, עם צימאון, 'תאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצוותיה', והאש הזו – אש התורה יקדה בו ועשתה רושם בפנימיותו, מה שאנו לא רואים ורק הקב"ה רואה, אבל גם בחיצוניותו, שכולם החשיבו אותו מאד, וחיבבו אותו מאד, וזה היה מכוח אש התורה שעשתה את רושם ההשתנות.

וזהו והחי יתן אל לבו, להתעורר ולהתחזק בכל מה שצריך חיזוק, בכל העניינים האלו, ובנוגע לבני הישיבה החיזוק הטוב ביותר וההכרחי ביותר הוא שמירת סדרי הישיבה, שזה דבר בדוק ומנוסה שנותן הצלחה בכל העניינים ונותן חיזוק בכל מה שצריך חיזוק, וגם נותן הרגשה טובה, וההרגשה הטובה היא גם כן הכרחית בשביל החיזוק, ושמירת סדרי הישיבה נותנת הרגשה טובה מאד כפי שידוע, ואם נתעורר בזה יהיו שפתותיו דובבות בקבר ויהיה מליץ יושר עלינו.

השבוע מלאו 20 שנה לפטירת מרן הגאון רבי מרדכי שלמה ברמן זללה"ה, ראש ישיבת פוניבז' וכן משפחתו של רבינו שהיה קשור עמו באהבת נפש.

ונביא כאן דברי חיזוק שנשא רבינו במלאות השבעה להסתלקותו, בהיכל ישיבת פוניבז' טבת תשס"ה. ותחילה פתח בדברים קצרים על חיוב ההספד, ולאחר מכן האריך בשבחה של תורה.

עיקר חיוב ההספד הוא להגיד שבחיו של מי שמספידים אותו, וגם להזכיר ולהרגיש את גודל ההפסד והאבדה לחיים, מה שחסר לנו כעת, ויש עוד ענין של (קהלת ז, ב) "והחי יתן אל לבו".

והנה על שבחיו של ראש הישיבה הגדול, הגאון רבי שלמה זללה"ה, כבר דיברו הרבה ויש עוד הרבה מה לדבר, אך אין צורך להאריך בזה כי הדברים מפורסמים, וגם גודל ההפסד שחסר לנו בישיבה השפעתו הגדולה, זהו גם כן דבר פשוט.

והעיקר הוא לדעת מה שאנו חייבים, כמו שכתוב "והחי יתן אל לבו", ההתעוררות שתהיה לנו מזה, התעוררות ממה שיודעים ומכירים אדם גדול, מה שהוא היה עושה וכיצד היה מתנהג, כל המעשים הטובים שהוא עשה, שזה מעורר גם אחרים להמשיך בדרכיו.

ובאמת, ההתעוררות הזו שמדברים על שבחיו ומתעוררים להמשיך לעשות ולקיים את זה, זהו כמו שאומרים דבר שמועה מפיו, שאמרו בגמרא (יבמות צו-צז) מאי דכתיב אגורה באהלך עולמים וכו' כל תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר, ואם גורמים לכך שפתותיו של אדם גדול וצדיק יהיו דובבות בקבר, זוהי זכות גדולה שהוא יהיה מליץ יושר.

והפסוק מקדים "טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משה", ועל זה מסיים "והחי יתן אל לבו", והיינו שללכת אל בית אבל זה טוב ומוסיף הרבה שלמות לאדם, מפני שהחי יתן אל לבו. וזה נאמר על כל בית אבל. שמעורר לחשוב מה תכלית האדם ומה חובתו בעולמו.

סדר ההתעוררות: תורה, יראת שמים, יום המיתה

ובאמת זה מהדברים המוזכרים בגמרא (ברכות ה, א) שאם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו "יזכיר לו יום המיתה", אבל זה הדבר האחרון שמוזכר בגמרא שם, ותחילה אמרו שאם רואה שיצרו מתגבר עליו יעסוק בתורה, ואם לאו, אם זה לא עוזר, אז יקרא קריאת שמע, ואם גם זה עדיין לא מספיק, אז יזכיר לו יום המיתה.

והיינו מפני שבאמת היה צריך להיות שעסק התורה לבד יספיק, כי קדושת התורה היא תבלין ליצר הרע, וזה כבר שובר את היצר הרע, אבל לא תמיד זה מספיק, ויש מקרים שהיצר הרע חזק מאד, ולמרות העסק בתורה עדיין נשאר היצר הרע, ועל זה צריכים להוסיף קריאת שמע, דהיינו חיזוק האמונה ויראת שמים, כי אם חסר יראת שמים לא יועיל העסק בתורה, וצריכים גם להוסיף יראת שמים.

אבל לפעמים גם היראת שמים שמוסיפים לא מספיקה, וזה לא כל כך קל להוסיף יראת שמים גדולה, וצריכים עוד משהו להוסיף, ולכן יזכיר לו יום המיתה, וזהו הענין של טוב ללכת אל בית האבל, שאז מרגישים שצריך תורה וצריך יראת שמים, וזהו 'והחי יתן אל לבו'.

ובפרט כאן שרואים בית אבל כזה, שהבית עצמו גדול מאד בתורה ובמעשים טובים, אם שמים לב הרי זה עצמו מעורר, לעסוק בתורה, ולהוסיף יראת שמים. וגם מזכיר את יום המיתה.

והנפטר הגדול בעצמו, ראש הישיבה, כיום לא כולם מכירים אותו, אבל יש את הספרים שחיבר 'אשר לשלמה', וראיתי בהקדמות שם שכתב דברי חיזוק חשובים מאד, שהם בבחינת והחי יתן אל לבו.

עסק התורה מביא בהכרח לאהבת השם

וכן כתב בהקדמה לחלק שני: "מצות תלמוד תורה אין בכלל אפשרות לקיים המצוה בשלמותה בלי אהבה וחביבה", אם לומדים תורה בלי שמחה, בלי אהבה וחביבה, חסר בשלמות המצוה של תלמוד תורה.

ומביא על זה את דברי המדרש תנחומא בפרשת נח על תורה שבעל פה: "שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו, שנאמר ואהבת את השם אלוהיך, ומניין אתה לומד שאין אהבה זו אלא לשון תלמוד? ראה מה כתוב אחריו, והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה היום על לבבך", והיינו שאהבת השם היא בלימוד התורה,

לעילוי נשמת האשה הכשרה

מרת פייגא בת ר' אברהם מאיר ע"ה
נלב"ע א' טבת תשפ"ד, לאות ה' אחרית זרע

לע"נ הרה"ח ר' יהודה ב"ר צבי אריה ז"ל אקרמן

מייסד תלמוד תורה קרליני בני ברק
נלב"ע ב' טבת תשע"ו, לא זכה לזש"ק

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת

ר' נחמיה ב"ר חיים ז"ל
נלב"ע ח' טבת תשס"ח - תנצב"ה

מרבן של ישראל מן הגר"ד לנדו שליט"א

סי' קכ"ב א'.

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו ויקרא הוציאו כל איש מעלי (מ"ה א')

כתב הרמב"ן דטעם "ויקרא", שהרים קולו בכעס ואמר למשרתיו הוציאו כל איש מעלי, בלתי האנשים האלה.

והיינו כי כשנאמרים דברים באופן זה לאילו שהדברים מכוונים אליהם, הוא בדרך דיבור בכעס.

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי (מ"ה ג')

כתב הרמב"ן (לעיל מ"ב ט') כי יש לתמוה אחר שעמד יוסף במצרים ימים רבים והיה פקיד ונגיד בבית שר גדול במצרים, איך לא שלח כתב אחד לאביו להודיעו ולנחמו, כי מצרים קרוב לחברון כששה ימים, ואילו היה מהלך שנה היה ראוי להודיעו לכבוד אביו, ויקר פדיון נפשו ויפדנו ברוב ממון, ע"ש.

ועי' בזה בביאור הגר"א חו"מ סי' ע"א כ"א.

והוא על המבואר בשו"ע סי' ע"א סעיף ח', אין כותבים תפקא דלטותא להחרים בצבור, אלא ליתומים שבאו בטענת אביהם, או אפטרופוס ואמרו: אין אנו יודעין אצל מי יש למורישנו כלום. ואם אחד רצה לצאת מבית הכנסת כשזו מחרם, יש לבית דין לומר למה אתה יוצא, ואם לא רצה להתעכב אין מונעין אותו ואפילו שיצא בשעת החרם חל עליו. וכתב הגר"א על תיבות ואפילו שיצא בשעת החרם. ואפי' שיצא כו'. כמ"ש ביהונתן וכן מטעם זה לא גילה יוסף לאביו.

כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ ועוד חמש שנים וגו' (מ"ה ו')

פירש הרמב"ן כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ הזכיר להם מה שעבר וידעו גם הם, לומר כי הארץ אשר עברו עליה שתי שנים ברעב ואכלו כל מה שהיה בידם ונתיקרה השער מאד, ועוד יעברו עליהם חמש שנים, לא תהיה לכם בה מחיה כלל אם לא שלחני השם לפניהם.

וביאור דבריו דיש כאן ב' קשיים, שמזכיר העבר אשר אין בזה תועלת כעת, וגם הרי ידוע להם, ות' לומר כי הארץ אשר עברו עליה וכו'.

ויפל על צואריו ויבך על צואריו עוד (מ"ו כ"ט)

כתב רש"י אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע.

היושב בקריאת שמע, צ"ל אי חייב לעמד בפני זקן דהעוסק במצוה פטור וכו', ולקמאי דרך בבטול זאת תפטר זאת לכאן אין כאן ביטול דיעמוד ויקרא, ומיהו בק"ש של שחרית הרי א"א לו לעמוד ולקרא דעביד כב' ומיהו הכא עומד מפני ענין זולת, וכמדו' שהאחרונים החמירו גם בסיבה זולת דאסור לעמוד ולקרא, ומיהו הכא דמינכרא מילתא שמא מודו דלא שייך, וכ"ת דאף אי יאסר הא לא הוי אלא איסורא דרבנן הא בורכא דמ"מ לא יקרא בפעל לבדאי שנפטר וז"פ. ויל"ע בה"א אם שמע דהויא דרבנן וצ"ע בגדר העוסק במצוה דרבנן פטור מן המצוה דאורייתא ול"ע. וצ"ע בעוסק בפסוקי דזמרה לשיטות אחרות וכן בתחנונים שלאחר התפילה ונרא' דבאחר התפלה ודאי דלא מיפטר ובברכות ק"ש תליא בדלעיל ובפסוקי דזמרה הא הוה מדינא רק אשרי ותו לא דהרי מדלג ומיהו אין ראי' ודו"ק. ועצם ענין פסוקי דזמרה הוה דינא דגמרא לענין ישיבה המוזכר ביר' וכמו שכתבו בזה האחרונים.

ולקחתם גם את זה מעם פני וקרהו אסון (מ"ד כ"ט)

לעיל כתיב שיעקב אמר לא ירד בני עמכם כי אחיו מת וגו' וקרהו אסון, וצ"ב איך נקטו לשון זו, ואיך לא חשו להא דלא יפתח אדם פיו לשטן. ועוד יש לשאול על סירובו של יעקב לשלוח את בנימין שמא יקרהו אסון, והלא שמעון ה' בסכנה ודאית, כי היו הורגים אותו בשבי ואילו בנימין ספק הוא אם ינזק בדרך, ולמה לא אתי פירו"נ דשמעון ודחי לספק פיקו"נ דבנימין, וכמו שכתב הכס"מ (פ"א מהלכות רוצח הי"ד) בשם הירושלמי שחייב אדם להכניס עצמו לספק פיקו"נ להציל אחר מודאי פיקו"נ.

וצ"ל דאינו ודאי שהיו הורגים אותו שמא היו לוקחים אותו לעבד. ומה שחייב אדם להכניס עצמו לספק פיקו"נ, וכי גם להכניס אחר לספק פיקו"נ כדי להציל את זולתו.

כי עבדך ערב את הנער מעם אבי (מ"ד ל"ב)

יל"ע באומר לחבירו אכול ואני אשלם אם יש בו דין ערב כתן מנה לפלוני או זרוק מנה לים. או דילמא כיון שהוציא לצרכו לא חשיב שהוציא.

והנה מבואר בראשונים סוף ב"מ (ק"ח) שדין שכירות לעשות בשל אחר שייך לדין ערב (שכשאני עושה עבורו אין כאן קבלת פעולה אם לא מענין ערב), וכתב הרשב"א שהשוכר פועל והראהו בשל חבירו חייב שהוא כעין תן מנה לפלוני ואילו הראהו בשל הפקר פטור שלא שייך בו חיוב ערב. והוא לשיטתו שזרוק מנה לים פטור. אבל הרמב"ן שם חייב לשיטתו שזרוק מנה לים ואשלם אני לך חייב שהוציא על פיו.

ומצינו ענין כזה בדין שכירות פועל, במי שאמר לאדם עשה לצרכך ואשלם לך אם יש בו חיוב פועל. עי' בנתיבות סי' פ"א ס"ב שכתב הרמ"א שם שאמר לחתנו שילמד עם בנו. וכתבו בתומים וקצה"ה שחייב משום שכירות, וכתב עליהם הנתיבות וליתא דהוי כמו שיאמר עשה תפילין לעצמך.

ולכא' לא דמי כל כך, דכאן הוא סו"ס לטובת אחר נמי היינו נינו האמור שם. וכל שיש לתלות שבלא הבטחת שכר לא היה עושה מה שנתחייב לעשות לטובת האחר הו"ל שכירות ונתחייב לשלם. [וגם לטובת עצמו עדיין אינו מוכרח, ואפשר דעדיפא גם מזרוק מנה לים ודו"ק. ולפ"ז המתחייב לחולה שיעשה פעולות להברותו יתכן דחייב לשלם לו מה שנתחייב לו ושייך טענת השטאה (ועי' בתשו' מיימוני). ואם הוא עני חייב מדין צדקה. ועי' בקטנים דשכיחי בהו ואי הוו עניים חייב מדין צדקה. ועי' סוכה מ"ו א"ר זירא לא לימא איניש לינוקא וכו' די וכו' ועוד דקטנים אינם חייבים במצוות. ומיהו לנד"ד אין נפ"מ]. ויל"ע עוד בנתי"מ סי' של"ג ס"ק ט"ו.

ועי' נובי"ת דאיתי בפתחי תשובה חו"מ סי' קנ"ח לענין פסיקה על הנאה דתרווייהו וצ"ע. ועי' שיט"מ (רמב"ן ורשב"א) ב"מ ק"ח א' ועל דרך דרוש יש להביא ממה שאמרה בת' ליוכבד, היליכי [שלך] והיניקיהו לי ואתן שרכך. עי' מש"כ בזה לקמן בפרשת שמות.

ועי' בשו"ת מהריל"ד בפסקים הקצרים סי' רל"ב. שדן ממש בנדון זה לחייב מדין ערב, באומר לחברו קנה לך חפץ זה ואני אתן לך כך וכך אם הוא חייב דא"ל מאי אפסדתיך ובחו"מ סי' קל"א אמרו שאין ערב למכר וכתב הב"י שם שלוח מוציא מעות אבל הלוקח מחזיק בקרקע (ולפ"ר שאר פוסקים לא פירשו כן). ועי' חזו"א ב"ק סי' כ"ג סקכ"ה שהאומר לאומן עשה דבר פלוני ואקחנו בדמים ראוי שיתחייב מדין פועל אלא שלא היתה דעתו לכך. ועי' חזו"א אה"ע

בענינא דיומא

להתוות את הדרך הישרה - משאות ומכתב רועה ישראל שליט"א

מה שמרבים יותר תורה זה מאדיר את כל עם ישראל

המשפחה, הייתי צריך להספיד עוד ועוד ולומר עוד דברים, רק כעת נבצר ממני להביע כל מה שיש לי על הלב, אבל אני חושב שדי ברור ודי מובן.

זה אסון חמור מבחינתי אסון של חבר יקר, חבר אהוב וחביב בכל הבחינות וודאי על כל החבורה, אסון לעם ישראל לכולם, שאדם נעלה הסתלק מאיתנו, לתלמידים שלו למשפחה שלו, לכולם, ה' ישלח תנחומים לכולם למשפחה לצאצאים, לכולנו, לכל עם ישראל כי גברא רבה הסתלק מאיתנו, **גברא רבא מכל הבחינות, מושלם מכל הבחינות**. ומחה ה' דמעה מעל כל פנים.

קריאה נאמנה לטובת ארגון 'תבונה'

בואו ונחזיק טובה ותודה מרובה לארגון החשוב "תבונה", אשר מטרתו להנחות ולהתוות את הדרך הישרה אשר ילכו בה צעירי הצאן הבונים את ביתם, למען לא ישלכו בצבירת חובות ולא ימעדו במכשול הריבית והמסתעף.

באשר עינינו ראו ושמעו, מקרים רבים שהוצרכו לטפל באברכים צעירים שהספיקו לצבור עול חובות גדולים על צווארם, ולהצילם מתהום נשיה.

על כן מה יפו פעמיו של ארגון 'תבונה' אשר נתאזר להקדים תרופה למכה ולמנוע מהאברכים להגיע למצב זה, וזאת באמצעות הרצאות ודרכי פעולות שונות הפותחים מוח ולב להזהר ולהשמר מצבירת חובות, חלילה.

חוב וזכות מוטלים על ההורים והמחנכים שליט"א להפנות את תשומת לב בניהם ובנותיהם שיחי', גם אלו שכבר בנו ביתם ב"ה, להשתתף בהרצאות והדרכות חשובות אלו, ובכך ימנעו מעצמם ומצאצאיהם הרבה עגמ"י והעדר הכבוד.

למותר להרחיב על הצורך הגדול שיש לחלק ההדרכה בנושאים אלו, וחשיבותם לא תפחת מחשיבות ההדרכה שנתקבלה אצל כל שכבות הציבור בענייני הבית.

ברכתנו לעוסקים במלאכה ולאלו שישתתפו בהדרכות אלו, ויושפע עליהם שפע ברכה, הרחבת הדעת וישוב הדעת, וטוב להם ברוח וגשם בזה ובבא, להם ולביתם, להם ולזרעם אחריהם.

וע"ז באה"ח אור לד' כסלו תשפ"ה דוב לנדו

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג מרגן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדו שליט"א, בקו חירום בעניני השעה שמספרו 074-740-3306.

- כמו"כ מידי שבוע יר"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבותינו מרגן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ושליט"א. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com

מעמד סיום מסכת בבא בתרא

רשכבה"ג מרגן שליט"א בדברי חיזוק וברכה במעמד סיום מסכת בבא בתרא לאלפי ילדים הלומדים כסדר הדף היומי במסגרת ארגון 'לדעת':

אשריכם תלמידים יקרים שאתם לומדים תורה, חוץ מאשר הלימודים הרגילים אתם מוסיפים ועוד לומדים, לומדים עוד דברים, מונחים בתורה ולומדים תורה, ה' יעזור שתגדלו תלמידי חכמים ותורו נחת לכל אלה שרוצים ביקרכם, ואשרי רבותיכם הרבנים הגאונים שמלמדים אתכם תורה יהיה להם כל טוב סלה, הצלחה ונחת וכל הדברים הטובים.

ואשרי נדיבי עם שמחזיקים את הדברים האלה כדי להתקיים, ועל ידם הדבר מוחזק, אשריהם יהיה להם גם הצלחה בכל אשר יפנו, נחת בכל אשר להם ובראות וכל מילי דמיטב, לאורך ימים טובים, ואנחנו יודעים רק תורה ותורה לימוד התורה כי הם חיינו ואורך ימינו, אין דבר אחר רק לימוד תורה, **מה שמרבים יותר אז אומרים יגדיל תורה ויאדיר, זה מאדיר את הבן אדם, זה מאדיר את הכל, זה מאדיר את כל עם ישראל**, בזכות זה אנחנו נזכה בקרוב לישועות ונחמות ולגאולה קרובה בביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

הספד על ידיד נעוריו הגר"צ נדב זצוק"ל

רשכבה"ג מרגן הגר"ד לנדו שליט"א הספיד בכאב בשידור ישיר במסע לויית ידיד נעוריו הגאון רבי ציון נדב זצוק"ל: מאד קשה להספיד ידיד ותיק זה כשמונים שנה מימי הנעורים, איש אציל המידות, היה יקר מאד מצעירותו, כל כולו היה אצילות המידות, התנהגות נפלאה, יראת שמיים עמוקה, היה נערץ אהוב וחביב על כולנו, מאד הערכנו והערצנו אותו, והיינו שנים רבות בידידות, זכה להעמיד תלמידים רבים, הרביץ תורה הרבה, הכל בנועם באצילות וכל המידות, **למופת לשם ולהתהילה לכולם**.

מה אפשר להוסיף, את הידידות העמוקה, את הערכה שרחשנו לו כולנו, את ההצלחה גדולה בהעמדת תורה והרבצת תורה, יראת שמיים, על גדולי ישראל שהעריכו אותו, אני זוכר שהיה לו קשר רב עם הגאון רבי משה יהושע לנדא הצדיק הגדול, איך הוא היה בקשר עצום איתו בקשר עמוק מכל הצדדים.

העמיד גם דור ישרים צאצאים ת"ח יראי שמיים, מקדשי ה' בהליכותיהם, צר לי עליך מאד מאד, כל הזמן בקשנו והתפללנו, ורק בצו ה' נלקחת לשמים, ה' יתן שזכותך הגדולה בכל הבחינות תגן על כולנו, על בניך ועל צאצאיך ותלמידיך, כל אלה שהיית לידם, על כל המשפחה, על הבנים היקרים והאחים היקרים הרבנים הגאונים שליט"א שהיה לי איתם קשר גם כן, וכל

שיחת זיכרון והתעוררות

ממרון המשגיה הגה"צ רבי דן סגל שליט"א

לקראת היא"צ השביעי לרשבבה"ג רבינו מרן ראש הישיבה האילת השחר זיע"א

נמסר בהיכל ישיבתו ארחות תורה – ליל שישי פר' וישב אור לי"ט כסליו תשפ"ה

"ויהי ד' את יוסף ויתן חינו בעיני שר בית הסוהר", התורה"ק מעידה שכדי למצוא חן צריך שיהא קרבת אלוקים, "ויהי ד' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חינו", בבחינת "נמצא חן בעיני אלו' ואדם", כדי שיהא באמת מציאת חן בעיני בני אדם, צריך למצוא חן בעיני אלו'. בד"כ בני אדם חושבים שכדי למצוא חן בעיני בני אדם צריך לעשות דברים כאלה שמוצאים חן בעיני בני אדם, אבל האמת היא שצריך שיהא "למצוא חן" בעיני השי"ת, ועל ידי זה מוצאים חן גם בעיני בני אדם.

אנחנו היום נמצאים פה יחד לזכרו של מו"ר ר' אהרן לייב זצ"ל הוא הי' בבחינת "נמצא חן בעיני אלו' ואדם", ביתר שאת, עם כל המשקל וההכרעות, הכל הי' עם המחלף של למצוא חן בעיני א' ומזה נהיה גם בעיני אדם.

לעניינינו, ודאי שכל מה שאומרים זה זכות, אבל בעיקר התועלת הוא שאנחנו נתעלה, א' המעלות הגדולות שבא לידי ביטוי בכל הנהגת החיים שהוא לא לקח לעצמו כלום. מה שבגלוי כולם יודעים, מה הוא לקח מהעוה"ז? איזה הנאת החיים? הייתי פעם באמריקה והי' שם אדם גדול (שאינו זוכר כעת את שמו), ואמר שהוא מכיר משהו שפרוש מכל הדברים, וזה ר' אהרן לייב. וזה לא הי' רק עניין של פרישות, זה הי' ענין של 'לא לקח לעצמו'. בזהוהר כתוב על סעודות שבת, "ויברך אלו' את יום השביעי", שואל הזוהר במה בירכו? והרי לא ירד אז המן בכלל אז במה בירך אותו אומר הזוהר שבזה שבשבת לא ירד מן, נתברכו כל ימי המעשה, כי שבת לא לקח לעצמו, בחינת 'חנינא בני די לו בקב חרובין', לא כתוב ש'אין לו' אלא קב חרובין, אלא 'די לו' בקב חרובין. זו היא סיבת הברכה, שעולם שלם יכול להיות ניזון ממנו.

ומה זה נוגע לנו בחורים יקרים? אנחנו נאכל טוב ונשתה טוב, כמו שפעם הרב שך אמר לי פעם (הוא כנר' חשב שאני לא אוכל מספיק...) הוא אמר לי: 'דן דן, עסן אבער לערנן. דהיינו, תאכל אבל תלמד. אבל מה כן נוגע לנו בפרט בבני חבורה, בבין אדם לחבירו, בלשונכם לפרגן! להנות את השני להגיד מילה טובה! הערכה! וזה ההנהגה של 'לא לקח לעצמו'. ואני מגלה לכם סוד, זה כח עצום של הצלחה, יש לי דוגמאות, יש יהודי שפותח ישיבות ויש לו סיעתא דשמיא גדולה מאוד, כי הוא לא לוקח לעצמו כלום.

מה זה נוגע אלינו, תורה נקנית בחבורה, כי בחבורה יש היכי תימצי להנות את השני. כמה חיזוק זה כשמישהו אומר קושיא, תירוץ, סברא, ואתה משבח אותו, אה! איזו סברא! והרי מי הם בני העולם הבא 'אינשי בדיחי אגן, שמחים ומשמחים', והגר"א באגרתו אומר ש'רוב התורה לשמח לבני אדם', וכמה זה קל, ובעיקר בחבורה, אתה משבח אתה אומר אתה נותן, זה מהדברים שנקנן באמירה.

בחינה שלו היתה שלא לקחת כלום מהעוה"ז, אבל לדידן הבני תורה היקרים, רואים עד כמה הי' קפידא על שלא נהגו כבוד זה בזה, עד כדי כך שלקחו את תלמידי רבי עקיבא והיה העולם שמם! לקחו את כל התורה, כי זהו מעיקרה של תורה, שהתורה נקנית בחבורה, זה לא רק בגלל פלפול התלמידים, אלא בבחינת "חבר אני לכל אשר יראוך", אפי' בלי דברים משותפים אני לא חי איתו אבל "חבר אני לכל אשר יראוך", ובתנא דבי אליהו נאמר 'בני, כלום חסרתי מכם דבר, אלא בקשה אחת אני מבקש מכם, שתהיו אוהבים זה את זה ומכבדים זה את זה'. וזה א' מהדברים מה שתורה נקנית בחבורה, כי בחבורה יש לך את ההיכי תימצי לזה על כל צעד ושעל, כמה גדול זה לשמח בני אדם.

כמה עניין גדול הוא זה להתחזק בזה, ולפעמים זה ממש 'מחיה נפשות'. ומאידך, ר' שלום שבדרון היה אומר "כי באפס הרגו איש", אפשר 'להרוג' בן אדם על ידי 'אפס', אם אתה עושה לו איזה תנועה של זלזול, ואתם רואים שבנ"א מאד רגישים לזה.

וביותר כעת שאתם רואים שעומדים עלינו לכלותינו רח"ל בין בגוף בין ברוח – אתם ב"ה בד"א של הלכה, אתם לא יודעים הרבה דברים ושלא תדעו, נישט פשוט – מה הכח, ומהו הדבר הראשון, "ה' עוז לעמו יתן", עוז זו התורה. ועם ישראל הם 'עוזין שבאומות' כי ה' נתן להם 'עוז'. ובעו"ה צריך חיזוק בהתמדת התורה בבחינת "יום ולילה לא ישבותו".

ובפרט בימים האלה, כשנעצרים, ימי הנעורים, אדם לא מרגיש, ולפעמים הוא חושב שכך ישאר הראש לעולם, אותו דבר, אבל זה לא כך. וביותר, 'תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי', אחד הפירושים שאומרים, 'באף' – בבחינת של 'אף על פי כן', כשיש קושי ואף על פי כן מתגברים. הראש ישיבה שיהיה בריא אמר לי שיש כעת חיזוק בענין של ימי שישי שבת. ערב שבת זה א' מארבעת ימי התשובה, כמו כל סוף תקופה. ער"ש, ער"ח ער"ה ויו"כ. (שיו"כ זה עוד דבר), ולמה אלה ימי תיקון, כשנשלמת התקופה זה זמן התיקון, ער"ש נשלם השבוע, ער"ח נשלם החודש, ער"ה נשלם השנה ויו"כ זה מתנה. אבל כשנשלם התקופה זה הזמן של התיקון. כמה חיבה יתירה נודעת לשישי ושב"ק, וכך נהגו גדולי עולם תמיד, נישט פשוט, שבת קודש! גם בלי לומר כל החשבונות ששעה של לימוד בשבת זה כך וכך. גם בלי זה, עצם הדבר, כ"א מאיתנו הוא עבד נוקב מרגליות! והזמן שלו הוא יקר מכל יקר.

וכמה צריך בעזתי"ת לחזק את לימוד התורה"ק, אי תגידו לי, מה אתה מחדש, כבר אמרו קמאי וקמאי קמאי, אני רק מוסיף פרט אחד. תורה שלמדתי באף היא שעמדה לי, תורה של 'אף על פי כן', בזמן שקשה לי, בזמן שאין לי חשק ואף על פי כן, היא שעמדה לי. לפעמים זה ח"ו בבחינת בריאות הגוף ודברים אחרים אבל הצד השווה, זה ש'אף על פי כן', אז א' הדברים שזה בא לידי ביטוי זה ימי שישי ושב"ק, שאז טבען של דברים יכולים להיות אחרת. וביותר, השי"ת עוזר שנמצאים בחבורה יחד. והח"ח אומר שכשמתפללים בעיבור, אפי' על מצות תפילין ומצוות ציצית יש להם כוח של רבים עושים את המצוה.

ידוע בעולם שיהודים הם סוחרים טובים, כך אומרים, ורגילים להסביר שכיון שנישלו אותם מהקרקעות, הם נכנסו למסחר, ולכן הם סוחרים טובים. אבל אם כן למה גם הבנים שלהם כך, וכי זה ירושה? אלא התירוץ הוא, שהנשמה היהודית יורדת לעולם על מנת להרויח, וזו היא המהות של הנשמה הישראלית. אם אתה נותן לשני מילה טובה, כל דבר שאפשר, זה רווח. ואיפה שיש ריוח, המניעה היא הפסד. והוי מחשב שכרה של מצוה כנגד הפסדה, זה הולך ביחד. ויהא "איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק". אחד הדברים שמביאים 'קרבן אלוקים' וסיעתא דשמיא, זה להעניק, לתת. וזה נקנה אם האדם מתרגל ומשתדל לראות מה השני צריך.

ראי"ל זצ"ל הי' הרב"ה של 'לא לקח לעצמו', יש דברים שא"א לדבר, אבל החיזוק לזכרו יהיה שנחזק בנו את הדבר הזה, שנהיה כולם בבחינת 'נותן' לאחרים, ולא צריך בשביל זה להיות ראש ישיבה דוקא או משגיח, כל אחד מאיתנו יכול לעזור א' לשני, בין לעזור בפועל, ובין לעזור במילה טובה. הי' א' שמאד הצליח בישיבה שלו, ואמר שזהו משום שהוא הנהיג בישיבה שבעלי הכשרון למדו גם עם חלשים, גם עם בעלי כשרון אבל גם עם חלשים.

ואספר מעשה עד היכן הדברים מגיעים, הייתי משגיח במיר בארה"ב, והי' שם יהודי אחד שהוא היה עו"ד, והוא היה מבוגר, והוא היה בא ללמוד בישיבה. אני עמדתי בפתח ביהמ"ד והוא איחר, אז שאלתי אותו למה הוא איחר. לא הוכחתי אותו, אבל זה היה כעין תוכחה. הוא ענה מה שענה, והמשכנו הלאה. אחרי תקופה הוא אמר לי, שמה שאמרתי לו נתן לו חיזוק גדול מאוד. התפלאתי, איזה חיזוק, והרי הערתי לך. אז הוא הסביר לי, ראיתי שבישיבה כה גדולה אני תופס מקום!

על ידי מילה טובה זוכים להיות בן עולם הבא, אם רואים משהו 'מצוברח' בלשונינו, אומרים לו מילה טובה. אם יש מחלוקת בין אנשים, עושים שלום ביניהם. וזה הכל יכול ללכת בד בבד עם לימוד התורה"ק, הענין הזה של שמחים ומשמחים. ואין לשער כמה זה מועיל! וזה תלוי בזה, אם הוא לא רוצה רק לקחת לעצמו.

ואליבא דאמת זה לקיחה לעצמו, שהרי יש ע"ז שכר גדול מאד, ואנחנו רוצים להצליח ובפרט שעומדים עלינו גם אויבים מהאומות וגם רח"ל מהערב רב. צריך הרבה ס"ד שהקב"ה יצילנו. וכבר אמרו חז"ל על ימי עקבתא דמשיחא 'אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים'. אז מן הדברים שצורך כלל ישראל החיזוק בלימוד התורה"ק יום ולילה, בפרט בימי הנעורים, חיזוק בתורה"ק על כל גוניה, בידיעת התורה, הבנת התורה וחיידוש התורה, ובפרט הענין של שישי שבת, נישט פשוט. ומהם הענין שאחוב לפניו ית', שתהיו אוהבים זה את זה, ויראים זה את זה, ומכבדים זה את זה. וצריך הרבה להתחזק, מי יודע מה ילד יום וממילא פשוט הוא שעלינו להשען על אבינו שבשמים, ולהתחזק בלימוד התורה, וביותר על דא קאטינא לראות את החיזוק של "התורה נקנית בחבורה", ולחזק את רעהו יעזורו, להעניק. וכמו שמביא הח"ח בשם חז"ל, שאם עושים חסד בין אדם לחבירו, זה מעורר את מידת החסד על כלל ישראל. ובעיקר זה תלוי בראשי האומה ומי הם ראשי האומה, בני התורה היקרים שמקיימים מצוות הם ראשי האומה ובהם הכל תלוי, השאר זה 'גופא בטר רישא גריר'.

הקב"ה יעזור ברחמיו שזכותו של ר' אהרן לייב זצ"ל תעמוד לנו להתחזק ולחזק. והקב"ה יעזור שבמהרה נזכה להגאל בגאולת עולמים בביאת משיח צדקנו בב"א.

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת ויגש תשפ"ה

'טוב אחרית דבר' – מראשיתו

כתוב בפרשה (בראשית ט"ו), שכאשר ירדו יעקב ובניו למצרים, לקחו עמם 'את מקניהם ואת רכושם אשר רכשו בארץ כנען'. והביא רש"י מוחז"ל: 'אשר רכשו בארץ כנען, אבל מה שרכש בפדן אדם נתן הכל לעשו בשביל חלקו במוערת הנוכחיה, אמר נכסי חוצה לארץ אינן כדאי לי'. ולכאורה ענין זה תמוה, מה המעלה הגדולה שיש בכסף של ארץ ישראל יותר מכסף של חוץ לארץ, עד כדי כך, שיעקב אבינו לא רצה להשתמש בכסף שהביא מחוצה לארץ.

ונראה לבאר, על פי מה שכתוב בגמרא בב"מ (פח), שכשר חנינא ר' חייא התווכח, אמר ר' חנינא לר' זינא, כיצד אתה מותווכח עמי, הרי אם חלילה התורה תשתכח אני אחזירנה בפלפול. ענה לו ר' חייא, כיצד אתה מתווכח עמי, הרי אני עשיתי שהתורה לא תשתכח מישראל, שהייתי זורע פשתן וקולע זמנו רשתות, וצד בהם צביים, ונותן הבשר ליתומים. ועשיתי כוהנא מגילות, וכתבתי עליהם חמשה חומשי תורה, והייתי בא לעיר, ומולמד חמשה ילדים חמשה חומשי תורה, וששה ילדים ששה סדרי משנה, ואומר להם שילמדו זה את זה, וכן בשאר מקומות. ואמר על כך רבי 'כמה גדולים נועשי חייא'. ולכאורה צריך להבין, מדוע היה צריך לעשות הכל בעצמו, הרי יכול היה לקנות עור בהמה מאחרים, וגם מדוע היה ר' חייא צריך לפרט כיצד כתב את המגילות. וביאר בזה המהרש"א (ח"א ט"ז ד"א א'), שרצה ר' חייא שכל המעשים בזה יהיו מתחילתם דק לשם שמים, ולא יהיה בהם שום שיתוף וכוונה אחרת, ואם היה קונה את הבהמה מאדם אחר היה בזה שיתוף של הנוכח, שלא היתה מוכנת לש"ש, וע"י שעשה הכל לש"ש אזי הלימוד שלימוד את הנערים היה במעלה העליונה, וכך עשה שלא תשתכח תורה מישראל, ועל זה אמר רבי, 'כמה גדולים נועשי חייא'.

ועל זה נאמר (קהלת ז' ח) 'טוב אחרית דבר מראשיתו', דהיינו ש'אחרית הדבר' תלויה ב'ראשיתו', שכל שאדם מוכין מתחילה יותר לשם שמים, כך יצליחו דרכיו לבסוף.

וענין הכונה לשם שמים שייך גם בעשיית דברים גשמיים, כמו שכתב החפץ חיים [בפירושו לתורת כהנים, על הפסוק (ויקרא ט"ז) 'זה הדבר אשר צוה ה' תעשו'], וזה לשונו: 'שכל הפעולות שתעשו בעולם לא יהיו לשום הנאת עצמכם, כי אם יהיה הכל מיוחד לשמו. כי באמת כאשר נתבונן היטב נוכל לקיים בכל פעולה גשמית רצון ה'. לדוגמא, כשהולך לאכול יכין לקיים 'נשמרתם מאד לנפשותיכם', כשעושה איזה מוסחר להרויח, יכין שיהיה לו במה לשם שכל לימוד בניו וכו'. כללו של דבר, כאשר ירצה האדם באמת, יוכל למצוא בכל פעולה שהוא עושה מצוה דאורייתא ממש, ויכין לשמה'.

אם נתבונן איך היו חייו של יעקב אבינו בבית לבן לפי השגותינו, הרי ודאי שכל פעולה שלו היתה בדיבוק לש"ש, וגם כשהלך לשדה כדי להרויח נועות היה זה לצורך עשיית מצוות בהם, וכן כדי שיוכל לאכול ויהיה

לו כח לעשות מצוות, ונמצא ש'הראשית דבר' שלו היה בדרגה גבוהה מאד, וממילא כל הכסף שהיה ברשותו היה מיוחד מאד, והמצוות שקיים על ידי הממון היו בדרגה גבוהה מאד, כיון שאחרית הדבר תלויה בראשיתו. ואף על פי כן, כשבא לא"י ראה שזכה מעתה למדדגה אחרת לגמרי, ו'הראשית דבר' שהיה לו בחו"ל אינו דומה ל'ראשית דבר' שזוכה לו עתה בא"י, ואם כן ה'אחרית דבר', דהיינו המצוות שיכול לקיים בממון של א"י, הם בדרגה גבוהה הרבה יותר ממה שעשה בממון שהביא מחו"ל, ולכן לא רצה להשתמש בכסף של חו"ל, אלא רק בשל א"י.

כשאנו חושבים על החיים שלנו, הרי מכיין שיעקר התכלית שלנו היא לימוד התורה נמצא ש'האחרית דבר' זה הלימוד, ואילו 'הראשית דבר' זה כל ההכנות. כאשר בחור יוצא מביהמ"ד בלילה כדי לישון, הרי שינה זו היא הכנה ללימוד שלמחרת, וממילא כשהולך צריך לבקש 'אני הולך לישון, כדי שמוחר אוכל ללמוד לשם שמים'. כמו כן צריך לישון מתוך מחשבה של לימוד, שעי"ז השניה במדריגה גבוהה, עד שלפעמים ניתן לשמוע שמדבר דברי תורה בתוך השינה. לאחר מכן בבוקר הוא 'קם כאר'! שכן הקימה היא גם הכנה, רץ לבית המדרש להתפלל, ומתפלל בכוונה שיזכה ל'פתח ליבי בתורתך'. אחר התפילה צריך לאכול, אז הוא רץ לשם שמים, ואוכל מהר מתוך מחשבות של תורה ויראת שמים. הבורחים שעושים כך, הרי לאחר כל ה'ראשית דבר', כשהם נכנסים לבית המדרש ללימוד הם זוכים ל'אחרית דבר' בדרגה גבוהה, וכך יש להם סייעתא דשמיא, והם מצליחים בלימוד, בהבנה, ובידיעה, ובכל מה שצריך.

לעומת זאת, ישנם בחורים שאחר הסדר עומדים ומדברים בדברים בטלים, חושבים שיש ענין להיות בחברה, זה התכנה שלהם ללימוד של מחר... וכשסוף סוף הולכים לישון כבר לא שייך אצלם בכלל מחשבה של תורה. בבוקר במקום 'קם כאר' הלאו שיהיה בכלל 'קם'... אחר התפילה והאוכל, שממילא גם נעשים בצורה פחות מרוממות, מוגיעים ל'אחרית דבר', מתחילים ללמוד. נו, זה 'כסף של חוץ לארץ'... אחרי שכך נראה ה'ראשית דבר' שלו, מה הפלא שאינו מצליח. הסיבה לכך היא שהלימוד הוא 'מדוע אני לא מצליח'. הסיבה זאת לראש וללב, ולשנות את התאם ל'ראשית דבר', להכנה שעושים לפני הלימוד, צריך שיהיה 'טוב אחרית דבר מראשיתו', שהראשית תהיה טובה, ואז זוכים להצלחה!

בחור צריך להבין את זה, להאמין בדברי חז"ל שהאחרית תלויה בראשית, להכניס זאת לראש וללב, ולשנות את ה'ראשית' שתהיה בצורה אחרת. כל חי החברה בפנימיה זה סתירה ל'אחרית דבר', הקימה של בחור בבוקר בעצלתיים זה סתירה ל'אחרית דבר'.

הקב"ה יתן לכל אחד את הכח לשבת ולחשוב ברצינות, מה הוא יכול לעשות כדי לתקן את ה'ראשית דבר', כך שיזכה גם ל'אחרית דבר'. ה' יזכה לכאן"א להגיע למדריגה של 'טוב אחרית דבר מראשיתו'.

הוראת שעה

'בעל הבית' אינו סוג ב' אלא כמו כהן לוי וישראל

(מתוך שו"ת רבני 'חלקי בקהילתי', ערב חנוכה תשפ"ה)
שאלה: מה ניתן לעשות כדי ליצור יותר חיבור בין אברכים לאלה שיצאו לעבוד, והאם להשקיע מאמץ בחיבור הזה, כגון, האם כדאי למשוך אברכים להתפלל בקהילות של 'חלקי', כדי שיהיה צביון יותר ישיבתי לקהילה, בהתחשב בסיכון שעל ידי זה ירגישו חברי הקהילה כמו סוג ב'.

מרן שליט"א: ודאי חשוב מאוד להיות מחוברים לאברכים, אם אפשר זה בודאי כדאי. רק צריך לשים לב, מאחר ויש אברכים [אמנם רק מעטים], בפרט צעירים, שהם חלשים יותר ברוחניות, ופעמים יכול להיות מצב שאתם יותר 'בני תורה' מהם, שאף שהם יושבים בכלל, מכל מקום הראש שלהם מונח ב'איך לעשות כסף', וכאשר אברך כזה יתחבר עם 'בעל הבית' זה יזיק לשניהם, ולפיכך צריך לזהר מאוד שלא להביא אברך כזה, שאין לכם ממונו שום תועלת, אלא להיפך. אמנם לגבי אברכים צעירים, שכל חייהם זה סביב התורה, בודאי רצוי מאד להתחבר אליהם כמה שיותר, ויש עשרות אלפי אברכים כאלו, ומה שאמרתי מקודם זה מיעוטא דמיעוטא של אברכים צעירים, אבל עם אברכים קצת יותר מובוגרים, שהם באמת אברכים אמיתיים המוסרים נפשם ללימוד התורה, בודאי החיבור הוא טוב מאוד.

שאלה: לפעמים הקהילה של האברכים ובית הכנסת הותיק של הקהילה מסמנים את הקהילה של 'חלקי' כסוג ב', האם צריך להתחשב בזה, או שאנחנו צריכים לעשות מה שנכון לנו, בלי להסתכל מה חושבים עלינו.

מרן שליט"א: זה לא סוג ב', אלא כמו כהן לוי וישראל, הכהן מקבל ראשון, הלוי שני, והתלמיד חכם שלישי, ולא מסתכלים על זה כסוג ב'. וכן אברך בן תורה, אף על פי שאינו מקבל 'שלישי' אינו מסתכל על עצמו כסוג ב', אלא יש דרגות בעם ישראל, זמי שלומד כל הזמן הוא בדרגה גבוהה יותר מ'בעל הבית', אבל זה לא סוג ב', המילים הללו הן פסולות, אין דבר כזה בכלל ישראל סוג ב'!

שאלה: צורת הקהילה בכל הדורות היא שבראשה מכהן רב קבוע, שהוא אחראי על הקהילה שלו. אמנם יש חברים בקהילות מסוימות שמתנגדים לרב קבוע, או שאינם מוצאים רב מתאים. השאלה היא, האם לעשות מאמץ להביא לכל קהילה רב קבוע, או שמספיק שילווה את הקהילה תלמיד חכם ופוסק מוסמך, גם אם לא יוכר באופן רשמי עלי ידי הקהילה.

מרן שליט"א: ההבדל בין 'רב קהילה' לבין 'תלמיד חכם ופוסק מוסמך' הוא גדול, ת"ח ופוסק מוסמך יתן לכם רק פסקים, אבל לא יעמוד להגיד לכם מוסר, ולתת הדרכה לחיים, זה תפקיד של רב! אמנם אתם צריכים רב שבנוסף לכך שהוא ת"ח ופוסק גם מבין בבני אדם, שיוכל לייצג לכם לפי ההבנה שלכם. רב כזה יכול להשפיע הרבה, וזה בודאי הרבה יותר טוב מסתם אברך שפוסק הלכות. צריכים לחפש רב כזה! ואם תתפשו גם המצאו.

בגדר דין 'ערב'

שדין 'ערב' הוא מכת ההגנה שקיבל מהמלוה, ושיעבר עצמו תמורתה.

סתירה ברעת הרמב"ם ויישוב הגרי"ז

והנה מצינו לכאורה סתירה ברעת הרמב"ם בענין זה, שכן לגבי קידושין מדין 'ערב' כתב (אישות פ"ה ה"א) 'האשה שאמרה תן דינר לפלוני מתנה ואתקדש אני לך, נתן ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך, הרי זו מקודשת, אף על פי שלא הגיע לה כלום, הרי נהנית ברצונה שנעשה ונהנה פלוני בגללה, ומשמע מדבריו, שהקנין הוא מחמת אותה הנאה שקיבלה האשה ממנו. אמנם לגבי מכירה מדין 'ערב' כתב (מכירה פ"א ה"ו) 'האומר לחבירו תן מנה לפלוני ויקנה ביתי לך, כיון שנתן קנה הבית מדין ערב, ולא הזכיר כלל את ההנאה של הערב, ומשמע מכך שסובר שהערב אינו מתחייב מחמת ההנאה שקיבל, אלא שדנים אותו כאילו קיבל הרמים. וביאר בזה ב'תירושי מרן ר"ז הלוי' [במכתבים שבסוף הספר], שאכן הרמב"ם סובר שערב נחשב כאילו קיבל דמים ממנו. בין במכירה ובין בקידושין, אלא שסובר שלענין קידושין אין די בכך שהאשה מקבלת כסף מהמקדש, אלא צריך שיהיה לה גם הנאה מהכסף, ולכן הוסיף הרמב"ם שיש לאשה הנאה מכך שנתן המעות לאחר על פיה, וממילא יש כאן נתינת כסף עם הנאה.

יישוב הסתירה ברעת הריטב"א

ולפי"ז נראה ליישב על דרך זו גם את הסתירה ברעת הריטב"א, ולבאר שהוא סובר שלא רק בקידושין צריך שתינה האשה מהמעות, אלא בכל קנין כסף צריך גם נתינת כסף וגם הנאה מהכסף, וא"כ אפשר לומר שאף הריטב"א מודה שאפשר היה לדון את הערב כמי שקיבל המעות מחמת שעושה בשליחותו, ומחמת כן הוא מתחייב, אלא שמכל מקום באופן שאינו נהנה מהכסף אינו נחשב לקנין [ובאמת אף בפועל לא נחשב כמו שליח, ומהסעם

כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר, אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים (בראשית מד לב).]

סיבת המחייב בדין 'ערב'

בסיבת חיוב הערב מצינו מחלוקת ראשונים. דעת הריטב"א (קידושין ה' ד"ה ערב, ב"ב קע"ג ד"ה בהמלא), שהערב משעבר עצמו בהנאה שמקבל מכך שהמלוה תלוה מעות ללוה, מחמת שסמך על ערבותו, שכן קבלת הנאה נחשבת בכל מקום כקבלת כסף. אמנם דעת הרשב"ם (ב"ב קע"ג ד"ה גמר) היא, שמאחר והמלוה נתן את הכסף ללוה מחמת הערב, אנו דנים זאת כאילו המלוה הוא שליח של הערב לתת ללוה את הכסף, ונחשב כאילו הערב הוא עצמו תלוה, ולפיכך הוא חייב להחזיר את הכסף למלוה.

סתירה ברעת הריטב"א

אלא שיש לתמוה בזה, שמצינו לכאורה שהריטב"א סותר את דבריו. שכן כתב במסכת בבא מציעא (ס"ט ד"ה 'תיבא'), שאם אמר המלוה ללוה 'תן עשרה דינרים לפלוני ואלוה לך מנה', ונתן על פיו, הרי זה 'ריבית קצוצה', ואע"פ שלא באו אותן מעות ליד המלוה, מכל מקום מאחר והוא נותן המעות על פי דיבורו של המלוה, הרי"ז כנותנם לו, ואפילו אם אמר המלוה ללוה 'זרוק דינר לים ואלוה לך מנה', אנו דנים זאת כאילו הגיע אותו דינר מידו של הלוה לידו של המלוה, וחזר וזרקו לים. כיון שהלוה זרקו לים על פיו של המלוה.

ומשמע מדבריו שחיוב 'ערב' הוא מכיון שדנים את המלוה כשליחו של הערב לתת את הכסף ללוה, והרי זה כאילו הערב נתן בעצמו את הכסף ללוה, וכדעת הרשב"ם [וכעין זה מבואר ברע"א (תשובות חדשות אה"ע"ז סי' ז), שגדר החיוב ב'ערב קבלן' הוא מפני שדנים אותו כאילו 'נשא ונתן ביד'. ולכאורה הוא סותר לדבריו בקידושין ובי"ב, שכתב

משנת הישיבה

מתוך סדרת וערי הרכה לאברכים

הדרך לגדול ולהתגבר על הפרעות החברה

אחד הדברים שמקשים ביותר על אברך להיות בשאיפות גדולות היא החברה. בדרך כלל כשאברך רוצה לשאוף לאיזו דרגה, הוא מוצא את עצמו בתוך חברה שאינה מתאימה להחלטתו, באווירה שקצת מקררת אותו, כי באותו העניין הוא נמצא בדרגה מעל רוב החברה, וזו התמודדות שצריכים לדעת כיצד להתנהל מולה.

הפתרון לזה הוא לקבל קבלות, לקבוע יעדים שאליהם צריך להגיע. לא לומר סתם 'אני אלמד', והו, שכן אי אפשר לסמוך על כך, אלא חייבים שתהיה איזו דרך למדוד את ההתקדמות, וע"י קבלות ויעדים ניתן אכן לדעת זאת. כגון שמחליט שלא ללמוד פחות מכך וכך שעות ביום, או לגמור כל מיני עניינים בלימודו, ואז גם אם מגיעה לפניו התמודדות מול החברה, הוא אינו מאבד את הכיוון שסימן לעצמו כמטרה, אלא הוא יודע שהידיים לעשות עכשיו את הסדר הקבוע, יש מחויבות למטרה, וזה עצמו שומר מנפילות, רק ככה אפשר לגדול!

באופן כללי, הקשר מול החברה צריך להיות נימוסי, אבל לא יותר מזה! לא צריך להיות חברותי. אלא אדרבה, שכל אחד יידע ויבין שאתה שונה, ואסור להתבייש בזה. הרבה פעמים, במיוחד אצל צעירים, מתביישים להיות שונים מהחברה, ולכן מנסים 'לשחק' כאילו הם חלק מכולם, ובכל זאת לשמור על המעמד שלהם, להשתתף עם החברים בבדיחות, לדבר קצת 'נייעס', אבל בכל זאת לא לרדת מהרמה שלו. צריך לדעת שזה פשוט לא הולך! צריך להראות ברור מבלי להתבייש, אני שונה, וכך צריך להיות! מי שיעשה את שני הדברים הללו, שיקבל על עצמו קבלות, ולא יתבייש להיות שונה מהחברה, אזי הכח של החברה להשפיע עליו יקטן מאוד.

יש תהליך מסוים שרוב האברכים עוברים במהלך התיים, פעם אחרי פעם, ואינם מצליחים להתנהל מולו בצורה נכונה: אברך שומע איזה שמועס, או קורא איזו שיחה, ונולדת אצלו מכה זה התעוררות להתחזק באותו ענין, הוא מתרגם את זה למעשה, ומקבל על עצמו קבלה בעניין, כדי להצליח לקנות את אותה מידה או תהנהגה קנין אמיתי.

ובאמת בתחילה כל עוד הדברים עומדים לגד ענינו הוא פועל במרץ, ומשקיע הרבה כוחות ומאמץ באותו עניין, אבל פעמים רבות אחרי כמה ימים ההתעוררות נחלשת אצלו, ואז הוא כבר לא כ"כ מחזיק מעמד, לאט לאט הוא מתחיל לאבד אחיזה, נכשל כמה פעמים, עד ששוכח מזה לגמרי, כאילו לא היו דברים מעולם. וכך התהליך חוזר על עצמו כמה פעמים, עד שהוא מגיע למצב שכבר מתייאש מלהתחיל לנסות, ובמקרה הגרוע יותר נוצרת אצלו איזו קרירות כלפי שמיעת דברי חיזוק.

הסיבה לכך היא שאינו יודע לעשות את זה בצורה נכונה! לא מספיק להחליט להתחזק, אלא צריך לדעת מה הדרך הנכונה לעשות זאת בפועל, כיצד לשמר את ההתעוררות, כיצד לקבל החלטה בצורה נכונה, וכיצד להכניס אותה לתוך חיי המעשה.

ראשית, כל אחד צריך להגדיר מה הם היעדים והמטרות שכן עליה צריך לתייב את עצמו בהם, מתוך הכרת כוחותיו. אדם צריך לדעת מה הם הכוחות שיש לו, על ידי השכל והניסיון, שכן מה שהשכל אינו עושה הניסיון עושה.

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מרן הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. וראש כולל 'בית דוד' חולון

מתייעצים מי להביא לביתם, את האבא או את האמא

אָב אָו אָח (מד-יט)
שאלה

בני זוג הבאים להתייעץ, את מי להכניס לגור בביתם את האב או את האמא הזקנים, ואת שניהם אי אפשר להכניס. מה להשיב להם?

תשובה

נאמר בערכין דף יט ע"א אמר חזקיה אמרי אינשי סבא בביתא פאחא בביתא [שבר שאינו אלא למשא, רש"י], סבתא בביתא סימא בביתא [מטמון, שיכולה לטרוח ולעשות מלאכה בזקנותה, רש"י].

ולכאורה יש ללמוד מכאן, שעדיף להכניס את הסבתא, שהיא מטמון בבית.

אלא שיש לדון בכל מקרה לגופו של ענין, כי לפעמים הסבא הוא תלמיד חכם וצדיק, והרי בהימצאותו בתוכם הם הופכים את ביתם לבית המקדש מעט.

ואמנם לגבי ערכין לכל הזקנים יש את אותו ערך, ואין הבדל בין תלמיד חכם לעם הארץ, וצ"ב בטעמו של דבר.

וי"ל כמו שכתב האברבנאל, שלכן קבעה התורה מחיר שווה לכל אחד ואחד מישראל לפי הגילאים, ולא לפי החכמה והתכונות של כל אחד, כדי שלא ימשך מזה קנאת איש מרעהו, בהיות הכהן מעריך אדם אחד הרבה לפי שכלו וכו' עכת"ד. ולכן קבעה התורה מחיר אחיד לכל העולם.

ויעוין מה שכתב בדרש משה, וז"ל: ענין ערכין שהוא דבר קצוב וענין דמים שהוא כפי השיווי, נראה דהורנו בזה שיש מדרגה הקבועה לאדם, ויש מדרגה שכל אחד מגיע אליה בעמלו ובמעשיו... ולמדרגה הקבועה יכול כל אדם להשיג בקלות, אבל מחוייב הוא להשיג יותר ויותר אף שצריך לעמול ע"ז הרבה.

כל זה בנוגע לערכין, אבל להחזיק בבית, מסתבר שאבא ת"ח עדיף.

ויעוין בזוהר חדש (בראשית דף ב ע"א): תניא סבא בביתא סמנא

טבא בביתא צדיקא בדרא [סימנא] טבא הוי בעלמא, והקשו על כך מהנאמר בערכין אמר חזקיה אמרי אינשי סבא בביתא פאחא בביתא סבתא בביתא סימא בביתא, וראיתי מתרצים ש'היינו דאמרי אינשי' כלומר באנשים רגילים סבא בביתא פחא בביתא, אבל בתלמידי חכמים 'תניא סבא בביתא' אדרבה הוי סימנא טבא, ולכן בעניננו, אם האב הוא תלמיד חכם יש עדיפות להחזיק אותו בבית והוא יהיה סמנא טבא. (ח"ח ערכין יט.)

להחליף מטבעות חדשות בישנות מקופת צדקה

הַפְסָף (מז-טו)
שאלה

אדם הרוצה להחליף מטבעות ישנות בחדשות מקופת צדקה שבביתו, כלומר הוא רוצה להוציא שטרות חדשים של דולרים מקופת הצדקה, ולהכניס במקומם שטרות ישנים, האם הדבר מותר?

תשובה

נאמר בשו"ע חו"מ (סימן קעו סי"ח) אם לא קבעו זמן לשתופות, או שקבעו זמן ונשלם, ובא אחד לחלוק שלא מדעת חבירו, חולק בפני שלשה, אפילו הם הדיוטות, ובלבד שיהיו נאמנים ויודעים בשומא. ואם חלק בפחות משלשה, לא עשה כלום... במה דברים אמורים, שחלקו פירות, אבל אם היו מעות שכולם מטבע אחד ושויים, יש לו לחלק שלא בפני בית דין, ומניח חלק חבירו בבית דין. ואם אין המעות שויים, הרי הם כפירות ואין חולקין אותם אלא בבית דין, עכ"ל. ומקור דינו הוא במסכת בבא מציעא דף סט ע"ב אמר רב נחמן זוזי כמאן דפליגי דמו, הני מילי טבי וטבי תקולי ותקולי, אבל טבי ותקולי לא. ופרש"י (ד"ה טבי ותקולי) יש זוזי שמשקלם קל וצורתם יוצאת בהוצאה, והורגלו בה, וטובים בהוצאה יותר מצורה אחרת של זוזי, שמשקלן יתר, ואותן שמשקלן יתר חביבין למי ששוקל כסף, מנה או פרס במאזנים, הלכך, טבי וטבי, אי נמי תקולי ותקולי, כמאן דפליגי דמי, דאלו שהניח טובים כאלו שנטל. אבל שקל טבי ושבק תקולי, אי נמי שקל תקולי ושבק טבי, לא. ויעוין בכסף משנה (פ"ט מהלכות שלוחין ושותפין ה"ט) שכתב אבל טבי ותקולי כ, אללומר אי שקל טבי שהם קלים ויוצאים בהוצאה ושבק

מצא שלש מאות דולר בגומא בביתו, האם צריך להכריז בין בעלי הבית הקודמים

קנה'אתנו ואת'אדמתנו (מז-ט)
שאלה

מעשה שהיה: ראובן קנה דירה, לאחר חמש שנים עלה על סולם כדי להחליף נורה, והנה כשהסתכל על המשקוף ראה שיש שם סדק והבחין שבתוך הגומא יש איזה נייר, ראובן הביא חוט דק ושלף את הנייר, ולתדהמתו מצא שלש מאות דולר.

כעת שואל ראובן מה אני צריך לעשות עם הכסף, האם לבדוק מי הם אלו שגרו בדירה מאז שנבנתה, ולהכריז ביניהם וכל מי שיתן סימן אשיבנו לו? עוד שואל אפילו אם לא אמצא מי הוא בעל האבידה, אולי הדיירים הקודמים זכו בזה מדין חצר? עוד אני חושש שאולי הדייר הקודם איבדו, וחצרי זכתה לי זאת לפני יאוש, ובאיסורא בא לידא ?'יו שמא זכיתי בכסף והרי זה שלי?

תשובה

נראה שראובן זכה בכסף והרי זה שלו, והטעם שמבואר בבבא מציעא (דף כו ע"א) שהמוצא מציאה בביתו, הרי הוא של בעל הבית האחרון, שבודאי כל הדיירים שגרו לפני זה כיבדו את הבית, ואם היה שם מציאה היו מוצאים אותה, אולם כתבו התוס' (ד"ה הכא) שאם מצאו בגומא עמוקה אינו של האחרון, שמבואר בנדה דף נו ע"ב שיש גומא עמוקה או סדק שהוא עמוק שאינו נבדק על ידי כיבוד, ויתכן שנפלו מן הראשונים. וכתב הש"ך (חו"מ סימן רס ס"ק יא) שלדברי התוס' כיון שיתכן שזה של הראשונים והם חפשו ולא מצאו, הרי הוא של מוצאו. ואפילו יש לזה סימן, כתב בנתיבות (סק"ז) שאם העלה חלודה שניכר שהוא מונח שם הרבה זמן ובוודאי נתייאש, הרי הוא של מוצאו. וכמבואר בשו"ע (סימן רסה ס"ה) שהמוצא דבר שמוכיח בו שיש זמן רב שנאבד מבעליו ונתייאשו הבעלים הוא של מוצאו אפילו יש סימן בגופו או במקומו.

ולגבי מה שחושש ראובן שמא הדיירים הקודמים זכו בזה מדין חצר, זה אינו, שכיון שהיא אבודה ממנו ומכל אדם, אין חצר זוכה להם מציאה, וכמבואר בשו"ע (סימן רס ס"א) וברמ"א (סימן רלב סח"י). ומה שחשש שמא חצירו זכתה לו קודם יאוש, והרי זה בידו כיאוש שלא מדעת, גם זה אינו, שכתב הש"ך (סימן רסב ס"א) שאין חצירו קונה לאדם קודם יאוש, ואף לשיטת הנתיבות (סק"א) שחולק שחצירו קונה לו קודם יאוש, מכל מקום כתב שאם כשמצאו אמר שאינו רוצה שחצירו תקנה לו לא קנתה לו חצירו, והרי זה שלו. (ח"ח נדה נו:)

תקולי, שהם צורה אחרת שאין יוצאין כל כך בהוצאה, א"נ שקל תקולי ושבק טבי שהם יותר קלים לא, עכ"ל. הרי שאם יש חילוק בין המטבעות ואחד מהם אינו יוצא בהוצאה כל כך כמו השני, אסור לשתף לחלוק את המטבעות בלא דעת שותפו. ומכאן נלמד לעניננו, שמכיון שישנם אנשים שמקפידים לקבל רק שטרות חדשים של דולרים, כגון אנשים הטסים לאירופה, אם כן כמו שלשותף אסור לקחת לעצמו השטרות היפים ולהניח לשותפו את השטרות הישנים בלי דעת שותפו, כל שכן שאין לקחת ממעות הצדקה מעות חדשים ולהניח במקומם שטרות ישנים.

ויעוין גם בשו"ע (חו"מ סימן קעה סכ"ג) שאם הביא המצרן והלוקח כל אחד מעותיו, אם היו מעותיו של הלוקח טובים משל המצרן או שהיו ממהירים יותר לצאת בהוצאה... בטל זכות המצרן. הרי שאע"פ שהמעות הם באותו ערך, בכל זאת כיון שאינם יוצאים כל כך בהוצאה ויהיה לו קצת טרחא יותר במעותיו בטל דין מצרנות (סמ"ע שם ס"ק לח). ומכאן נלמד לעניננו שאין להחליף המעות במעות שאינם חריפים כל כך.

אלא דיעוין ברמב"ם (פ"ח מתנות עניים ה"ד) שכתב האומר סלע זו צדקה... אם רצה לשנותו באחר מותר, ואם משהגיע ליד הגבאי אסור לשנותו. וכתב הב"י (יו"ד סימן רנט אות א ד"ה האומר סלע) וז"ל: והיה נראה עוד מדקדוק לשון הרמב"ם שהוא מפרש דמותר לשנותה, לא ללוותה ולא להלוותה קאמר, אלא להחליף סלע זה של צדקה באחר, שהוא נוטל סלע זה ומניח מיד אחר תחתיו, ונפקא מינה אע"פ ששניהם שוים בדמים, שמטבע של סלע זה צריך לו רתוי, כגון אם הוא צריך ליתנו לבני מקום שהוא יוצא שם יותר בריוח מחבירו, עכ"ל. [אלא שכתב שם שלשון הגמרא לא משמע שזה הפירוש, אך לא דחה שם את עצם הסברה]. משמע מדבריו שכל זמן שלא הגיעו המעות ליד גבאי צדקה, מותר לשנות את המעות של צדקה, ולהניח במקומם מעות באותו ערך, אפילו אם אינם יוצאים בכל מקום כמו מעות הצדקה. ואם כן אף בנידוננו אם השטרות יוצאים בהוצאה, אלא שיש מקומות [כארצות אירופה] שאינם יוצאים כל כך, אם כן כל זמן שלא הגיע ליד הגבאי מותר לשנותם, אך כשהגיע ליד הגבאי אסור לשנות את המעות כלל. (ח"ח ב"מ ט:)

שיעורים על סדר פרשיות התורה

מרבנו ראש הישיבה

הגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א

פרשת ויגש תשפ"ה

בדין כבוד אבי אביו

קושית הרמב"ן על פרש"י

והנה הרמב"ן כאן הביא את פרש"י והקשה ע"ז דאכתי למה לא הזכיר יעקב גם את אברהם וגם את יצחק, וכמו שאמר בתחי' פר' וישלח כשהתפלל להינצל מעשיו 'ויאמר יעקב אלוקי אבי אברהם ואלוקי אבי יצחק וגו' (לעיל ל"ב, י), וכן יש להקשות ממה שאמר ללבן בסו"פ ויצא 'לולי אלוקי אבי אלקי אברהם ופחד יצחק וגו' (לעיל ל"א, מ"ב), ואף דחייב בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו מ"מ הו"ל להזכיר את שניהם וכדמצינו התם.

רעק"א בשם הלוי' חן - אתה ואביך חייבין בכבוד אבי האב

ובתשו' רעק"א (קמא תשו' ס"ח) הביא בשם ספר לוי' חן עה"ת שכתב ליישב קו' הרמב"ן וז"ל, 'ונ"ל ליישב זה, דהא דהזכיר יעקב שם שנים, לפי דאז היה יצחק עדיין חי, ולא היה בדין שיחייב בכבוד אביו יותר מבכבוד זקינו מטעם דאתה ואביך חייבים בכבודו [של אבי האב], וכמו דאמר בפ"ק דקידושין גבי אביך אמר השקיני מים ואמך אמרה השקיני מים וכו' [דישמע לאביו כיון דאתה ואמך חייבין בכבוד אביך], אבל כאן כבר היה יצחק מת ונעשה יצחק חפשי מן מצות כיבוד אב דכיון דאדם מת נעשה חפשי מן המצות, ולא היה מוטל כבוד אברהם כי אם על יעקב לבדו, וכיון דחייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקינו לכך תלה כאן ביצחק אביו ולא באברהם', עכ"ל.

ומבואר בדבריו דודאי איכא חיובא לכבוד אבי אביו והוא פחות מכבוד אביו, ורק בחיי אביו שגם אביו מחויב לכבוד את אבי אביו, בזה עדיף כבוד אבי אביו ולהכי הזכיר יעקב בחיי יצחק את אברהם אבי אביו, אמנם עדין יקשה ממש"כ רש"י במכות דאין חיוב לכבוד את אבי אביו והרי כאן מב' דאף לאחר מיתת אביו יש חיוב לכבוד את אבי אביו.

ילה"ק ע"ד רש"י מ"ט לא הזכיר יעקב גם את אברהם

והנראה בזה, דהנה ילה"ק עוד על פרש"י, דאף שחייב אדם בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו, מ"מ הרי חייב גם בכבוד אבי אביו ומצד זה הו"ל להזכיר את אברהם ומ"ט הזכיר רק את יצחק אביו, והא הו"ל ליעקב להזכיר את שניהם ולא רק את יצחק.

ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלקי אביו יצחק (כו, א).

הא דהזכיר יעקב אלקי יצחק ולא אלקי אברהם

ופרש"י, חייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו, לפיכך תלה ביצחק ולא באברהם, והיינו דהוקשה לרש"י (והוא מהמד"ר צ"ב ה') מ"ט הזכיר רק אלוקי אביו יצחק ולא אלקי אברהם, וע"ז פירש דחייב בכבוד אביו יותר מזקינו.

פלוגתת המהרי"ק והרמ"א אם יש חיוב לכבוד אבי אביו

והנה כתב הרמ"א (יו"ד סי' ר"מ סעי' כ"ד) 'יש אומרים דאין אדם חייב בכבוד אבי אביו, והוא מדברי המהרי"ק (שורש מ"ד במהדו"ח), אמנם הרמ"א פליג ע"ז וכתב 'ואינו נראה לי, אלא דחייב בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו, והיינו דס"ל דודאי יש חיוב לכבוד אף אבי אביו ורק דכבוד אביו עדיף, ומקורו של הרמ"א הוא מדברי המדרש שהביא רש"י דחייב לכבוד אביו יותר מא"א, ומב' דאיכא דין חיוב אף על אבי אביו, ובפשוטו הטעם בהא דחייב לכבוד אבי אביו הוא משום דבני בנים הרי הן כבנים (יבמות ס"ב ב').

ביאור הגר"א - מקורו של המהרי"ק הוא מרש"י במכות

והנה בביאור הגר"א שם ציין על דברי המהרי"ק שהביא הרמ"א דמקורו הוא ממכות י"ב א' וברש"י שם, והיינו דבגמ' שם הקשו דתני חדא אב שהרג בנו ועשה לו גואל הדם, ותניא אידך אין בנו נעשה לו גואל הדם, ולמסקנא תירצה הגמ' 'לא קשיא הא בבנו הא בבן בנו', ופרש"י שם 'הא דתניא אין בנו נעשה לו גואל הדם, בבנו של רוצח קאמר, והא דתניא בנו נעשה לו גואל הדם, בבנו של הרוג קאמר שהוא בן בנו של רוצח, ואינו מוזהר על כבודו, ומבואר בדברי רש"י דאין אדם חייב בכבוד אבי אביו וכדברי המהרי"ק.

צ"ב סתירת דברי רש"י

אמנם א"כ נמצא בזה סתירה בדברי רש"י, דהא ברש"י כאן מבואר מהמדרש דחייב אדם בכבוד אבי אביו, וברש"י במכות מבואר דאינו מוזהר על כבודו, וצ"ב.

וצ"ל בזה, דיש לחקור בדין כבוד אבי אביו האם הוא מדין הבן שמחוייב לכבוד אבי אביו דבני בנים הרי הם כבנים וכמשנ"ת לעיל, או דהוא מדין כבוד האב דכיון דכבודו של האב הוא שיכבדו את אביו לכך מוטל על הבן לכבוד את אבי אביו שבזה יכבד את אביו, ואי נימא דחיובו הוא מדין כבוד אביו אשה"ט דרק בחיי יצחק שהיה דין דאתה ואבין חייבין בכבודו היה יעקב צריך להזכיר את אבי אביו יחד עם אביו, משא"כ לאחר מיתת יצחק, כיון דכל חיובו לכבוד את אברהם הוא כדי לכבד בזה את יצחק שמכבדין לאביו, א"כ סגי שהזכיר שמו של יצחק דבזה גופא מתכבד יצחק ואין טעם להוסיף גם את שמו של

אברהם בשביל לכבד את יצחק, ומשום"ה הזכיר רק אלקי יצחק ולא הזכיר אלקי אברהם.

לפ"ז מיושב שפיר ד' הגמ' במכות

ולפ"ז מיושב היטב דברי רש"י במכות דהא כל החיוב לכבוד אבי אביו הוא רק מחמת דין כבוד אביו ולא מדין כבוד אבי אביו, וא"כ כשאבי אביו הרג את אביו בזה אדרבה הכבוד של אביו הוא שיהרוג גואל הדם את אבי אביו דהא רציחת גואל הדם היא לצורך אביו המת, ובזה אין מוזהר על כבוד אבי אביו [ומש"כ רש"י שם דאין אדם מוזהר על כבוד אבי אביו היינו כבוד מחמת עצמו, אבל מחמת אביו מצווה על כבודו כיון שבזה מכבד את אביו].

אם בנימין חזר אל יעקב לארץ כנען

מאירי בשם קדמוני נרבוהה וגאונים - בנימין נשאר במצרים

אמנם בחידושי המאירי (מכות שם) כתב 'ומכל מקום גדולי קדמונינו שבנרבוהה כתבו בשם קצת גאונים, שיהודה לא קיים התנאי אלא שהניחו במצרים אצל יוסף, והראיה דכתיב (להלן מ"ה, כ"ו) 'ויפג לבו כי לא האמין' ואלו היה בנימין שם היה שואלו, אלא ודאי לא החזירו ולפיכך נענש, וא"ת א"כ מאי ריבותריה והרי בדין נענש, אין הענין אלא אע"פ שהיה הנדוי מפי עצמו והיה לנו לדונו כעין נדרי זירוזין, הא כל שקיים התנאי ודאי אין צריך הפרה', ומבואר דנקטו הגאונים שבאמת לא החזיר יהודה את בנימין לארץ כנען ומפני זה נעש כיון שלא קיים את התנאי.

דעת הריטב"א בשם רבו כדעת המאירי

וכן מבואר בדברי הריטב"א (שם) שכתב 'ומורי הרב ז"ל היה מתרץ שלא אמרו אלא כגון הא דיהודה שלא קיים תנאו להביאו ממש לאביו, ואף על פי שריצה ליעקב, לא היה עולה זה בדעתם בשעת הנדוי, יעו"ש, והיינו כדברי הגאונים שהביא המאירי שבאמת לא החזיר יהודה את בנימין לארץ כנען.

קושיא ע"ד המאירי והריטב"א ממקרא מפורש

אמנם יש להקשות ע"ז ממקרא מפורש להלן בהמשך הפרשה דכתי' (פמ"ו פס' כ"ו) 'כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה יצאי ירכו מלבד נשי בני יעקב כל נפש ששים ושש', והרי בכלל הששים ושש היה גם בנימין וא"כ מבואר שעלה לארץ כנען ואח"כ חזר למצרים עם יעקב אביו, ואין לומר שמנה הכתוב אף את העולם קודם עלית יעקב למצרים, דהא בפסוק שלאחמ"כ נמנו יוסף ובניו בפנ"ע משום שלא ירדו למצרים ואף שגם יוסף ירד למצרים כמה שנים קודם לכן, ובהכרח מנו רק את היורדים עם יעקב, וצ"ב דעת המפרשים שנקטו שלא חזר בנימין לארץ כנען.

יישוב לקושיא זו

וצ"ל בדוחק דבאמת מנו שם את בנימין אף שירד למצרים לפני יעקב כיון שירד רק זמן מועט לפניו, ומשא"כ יוסף שירד כ"ב שנה קודם לכן, לכך לא נחשב בין היורדים עם יעקב.

וישלח את אחיו וילכו וגו' ויעלו ממצרים ויבאו ארץ כנען אל יעקב אביהם (מה, כה).

יל"ד האם השאירו את בנימין בארץ מצרים

מבואר בקרא דלאחר שנתגלה יוסף לאחיו חזרו לארץ כנען להעלות את יעקב אביהם, והנה בפר' מקץ כתיב שאמר יהודה ליעקב אבינו שישלח עמהם את בנימין למצרים ואנכי אערכנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים (לעיל מ"ג, ח'-ט'), ויל"ד האם באמת קיים יהודה הבטחתו והחזיר את בנימין לארץ כנען או שמכיון שנתגלה להם יוסף השאיר את בנימין במצרים כדי שלא יקרה לו אסון בטלטולי הדרך לארץ כנען ולאחמ"כ למצרים.

בדברי הגמ' במכות דנדיי על תנאי צריך הפרה

ומצינו בזה פלוגתת ראשונים, דהנה בגמ' (מכות י"א ב') איתא, אמר רב יהודה אמר רב נידוי על תנאי צריך הפרה מנלן מיהודה דכתיב אם לא הביאותיו אליך וגו', וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מאי דכתיב יחי ראובן ואל ימות וגו' וזאת ליהודה, כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר עצמותיו של יהודה היו מגולגלים בארון עד שעמד משה וביקש עליו רחמים וכו' יעו"ש, ומבואר בגמ' שיהודה נשאר בנידוי ולא הותר לו הנדוי.

קושית הראב"ד ע"ז ות"י הכס"מ

וברמב"ם (פ"ז מתלמוד תורה הי"א) פסק להך דינא דנידוי על תנאי צריך הפרה, ובהשגות הראב"ד שם כתב 'ועל כל זה קשה לי, יעקב למה לא התירו, ותירץ ע"ז בכסף משנה שם די"ל שמאחר שקיים יהודה את מה שנדר והעלה עמו את בנימין והציגו לפני יעקב וכמש"כ רבינו בחיי (כאן בפרשה מ"ה, כ"ד), משום"ה היה סבור יעקב שאי"צ להתיר ליהודה את נדרו.

כסף משנה ורבינו בחיי - בנימין חזר לארץ כנען

ומבואר דנקט הכסף משנה בשם רבינו בחיי שבאמת קיים יהודה את נדרו והעלה את בנימין לכנען לפני שירד יעקב לארץ מצרים.

בענייני דיומא

לרגל יארצייט השביעי לרשכבה"ג מרנא ראש הישיבה אילת השחר זיע"א וימי החנוכה
המלחמה שלנו היום מלחמתה של תורה - הגאון הגדול ר"א גרבוז שליט"א במשאות הדרכה

בא, אשרי יושבי ביתך שבן אדם מגיע לביהמ"ד והוא לומד כמה הוא מאושר באותו יום, כמה מאושר כל סדר וסדר, לפעמים הולכים ומבזבזים את זה, אם הוא היה יודע כמה הוא יכול להרויח כל סדר כל סוגיה כל תוס' כל קצות וכל דבר הוא יכול להרויח מליונים, זה נקרא עוסקי תורתך זדים ביד עוסקי תורתך **זה שהתורה זה הביזנעס שלנו זה העסק שלנו**, בחנויות אין חופש כל הזמן עובדים, כשבן אדם לומד גם כשנוסע אבל כל הזמן צריך להמשיך בעסק התורה.

בעז"ה כשכל אחד יודע את המעלות שלו, הוא יודע שיכול לגדול ויכול לעלות עוד ועוד, ובעז"ה ימשיכו הלאה בכל סוגיה להמשיך לבנות את הסוגיה ולהשקיע בזה, הקב"ה יעזור שנזכה לניסים ונפלאות הלאה בעז"ה.

בענייני חנוכה בהיכל ישיבתו ארחות תורה

בסיום השיעור כללי ליל אדר"ח טבת - נר ז' דחנוכה נשא ראש הישיבה הגר"א גרבוז שליט"א דברים בהלכה ובאגדה בענייני היום, להלן הדברים:

יש חידוש נפלא ברמב"ם בתחילת ה' חנוכה, כותב הרמב"ם שבבית שני גזרו יון לא ללמוד תורה, ולכאוי צ"ב מה הרמב"ם בא להסביר שכותב את זה, ומסבירים שאת כל התורה יודעים מהתורה והנביאים, ופה זה כתוב בגמ', בתורה אין את זה, הרמב"ם כותב בתחילת הספר שאפשר ללמוד חומש ואח"כ רמב"ם, ומאיפה ידעו מה זה חנוכה יכול להיות שם בשביל קיום המצוה.

ע"כ צריך לדעת על מה אתה מודה, והרמב"ם ממשיך וזה התקינו וכו' ימי שמחה והלל ומדליקין בהם נרות בערב על פתחי הבתים והדלקת נרות מצוה מדברי סופרים, השאלה

דברי זכרון בהיכל ישיבתו ארחות תורה

הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א ראש ישיבת ארחות בסיום השיעור כללי בהיכל הישיבה, נשא דברים לקראת היארצייט השביעי לרשכבה"ג מרנא בעל אילת השחר זיע"א וימי החנוכה. אור לכ"ג כסלו תשפ"ה:

נמצאים כעת לפני ימי החנוכה הבעל"ט והיא"צ של מרן ראש הישיבה זצוק"ל.

הרבינו יונה כותב בשערי תשובה בשערי העבודה שהפתח הראשון שידע האיש העובד ערך עצמו ויכיר מעלתו ומעלת אבותיו, זה היסוד הראשון שבן אדם רוצה לעלות, ב"ה כולם בני עליה גדולים וכולם רוצים לעלות עוד יותר, **דבר ראשון בן אדם צריך לדעת את ערך מעלתו מעלת אבותיו**, מעלת מה שהוא בן תורה, המעלה מה שהוא נמצא בישיבה הק' במקום תורה גדול, הוא צריך לדעת מה החשיבות שלו, וכשידע את החשיבות שלו אז בעז"ה הוא יכול לגדול הלאה והלאה.

הראש ישיבה זצ"ל היה חוזר הרבה פעמים, לפני כמה, אחד מהם ת"ח, **הראש ישיבה אמר לו, אתה לא יודע את המעלות של הבחורים שלומדים אצלך, הם כולם מקבלים גדולים**, הוא אמר ב"ה יש פה בחורים מקבלים שרוצים לקבל ומי שרוצה לקבל עולה, בחורים צריכים לדעת את מעלתם, יש אחד שנמצא ב"ה במקום תורה גדול אז הוא צריך לדעת את המעלה שלו, כל בן תורה כל התורה שלו זה אין גבול לערך וחשיבות כמה מעלות גדולות יש לו, **בן אדם שהוא מקבל גדול שרוצה לקבל, זה גופא גורם שיש לו בית קיבול גדול והוא יכול לעלות הלאה והלאה**.

ב"ה שבחורים ידעו את המעלות ואת הערך של עצמם, שכל אחד ידע את המעלה של להיות אשרינו מה טוב חלקנו שאדם

דברי זיכרון בבית מדרש חניכי ארחות תורה בק"ס

רה"י הגר"א גרבוז בדברי חיזוק לקראת היאראציט השביעי בביהמ"ד קהילת ארחות תורה קרית ספר, ט"ו כסליו פ"ה:
אומרים "על הניסים ועל הנפלאות ועל המלחמות", ברמב"ם כתוב שבפורים לא מוזכר "ועל המלחמות" ובחנוכה אומרים "ועל המלחמות", השאלה מה ההבדל בשניהם נלחמו בזו והרגו, מה ההבדל, פעם הראש ישיבה זצוק"ל אמר, שיש הבדל בין המלחמות של חנוכה לפורים, שבחנוכה זה היה על הרוחניות, ובפורים זה היה על הגופים.

מבואר בפוסקים שלכן עושים סעודת פורים, חנוכה זה היה מלחמה על הרוחניות, ובמלחמה של רוחניות ע"ז צריך להודות, מלחמה על גוף לא צריך להודות, **כיון שמלחמה של רוחניות זה מחזק את הלב אדם**, בן אדם שנלחם על רוחניות יש לו תועלת מהמלחמה עצמה, במלחמה על רוחניות אי אפשר להגיד שיכלו לחסוך את זה, המלחמה היתה נלחם את היוונים, משא"כ בפורים העיקר זה ההצלה, והמלחמה זה רק היכי תמצא להציל את הגוף, אבל לא ע"ז מודים אין מה להודות על המלחמה, יש להודות על הנס, ברוחניות המלחמה עצמה היא תועלת.

אז מה אנחנו היום צריכים לעשות, **מה המלחמה שלנו היום - מלחמתה של תורה**, זדים ביד עוסקי תורתך - עסק התורה, עסק התורה הפשט שיש מלחמתה של תורה, יש ריבוי תורה זה נקרא מלחמה של תורה, **ובמה הניצחון היום של כלל ישראל, ע"י שיש עסק התורה ויש מלחמתה של תורה.**

הראש ישיבה פעם דיבר על זה בבית כשגמרו את המחזור הראשון בישיבה"ק, זה היה בחודש אב והוא אמר ווארט מהחפץ חיים, שאמר שלפעמים כשיש במלחמה כשהגנרל נהרג אז כל חייל תופס את הפיקוד, כל אחד נהיה מפקד, כ"א צריך להתגבר ולהיות "יוחזקת והיית לאיש", אמר החפץ חיים שפעם היה הרבה גדולים אז כל אחד יכל... אבל היום...

ברמב"ם כתוב ששבת לוי זה חיל ה', ולא שבת לוי בלבד אלא כל איש אשר הגדילו מדעו והלך ישר כפי שעשאו אלוקים ופרק מעליו עול חשבונות הרבים, כ"א נהיה חיל ה', פעם היה הרבה גנרלים היום כל בן תורה הוא נהיה גנרל, הוא צריך לדעת שהוא בכוחו הוא מנהל את העולם.

הראש ישיבה אמר לבחורים שכל בחור צריך לדעת היום שהוא לא רק סתם לומד, אלא הוא מנהל את העולם, זה מלחמת התורה שיש לכל אחד, **כל אחד צריך לדעת את הכח שלו, כשהוא יושב ולומד בביהמ"ד הוא משפיע על כל העולם**, וזה "על המלחמות" - מלחמתה של תורה, מה שאנחנו יש לנו היום מלחמתה של תורה, וזה זדים ביד עוסקי תורתך, ההצלה היתה ע"י עסק התורה, הקב"ה יעזור שנוכח גם בימינו לניסים ונפלאות ונוכח לישועה הקרובה בעז"ה.

- ניתן להאזין להקלטות מהעצרות הזכרון לזכרו הטהור של רשכבה"ג רבינו הגדול מרנא ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצוק"ל, בקו אילת השחר מתורתו ומשנתו: 0799-555-555

- בקו אילת השחר מידי יום ניתן להאזין לדבר תורה בהלכה ואגדה ממרן ראש הישיבה זצוק"ל שנמסר ע"י תלמידו החברותא הגרמ"י שניידר שליט"א שלוחה 7. וכן מוסר בקו מידי שבוע בשלוחה 6 דברים מתורת הראש ישיבה בעניני הפרשה.

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגאון רבי דב לנדו שליט"א, בקו חירום בעניני השעה שמספרו 074-740-3306.

- כמ"כ מידי שבוע י"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבתינו מרנן ורבנן גדולי ישראל זצוק"ל ושליט"א. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל: a169258235@gmail.com

למה הרמב"ם לא כותב בהתחלה התקינו ימי שמחה והלל ולהדליק בהם נרות.

בספר יבין דעת כותב חידוש נפלא שהיה מאתים ועשר שנים עד החורבן האם הדליקו נרות בשנים אלו, כתוב לשנה אחרת קבעום להלל והודאה ולא מוזכר הדלקת נרות, יש אחרונים שלומדים שהודאה זה הדלקת נרות, הוא אומר שלא, ומחדש **דכל זמן שהיה אור הנרות קיים לא היה חיוב להדליק נרות**, אנשים הדליקו אבל בלי חיוב.

הרמב"ם מביא שכתוב שאחרי המנורה זה ישאר לדורות, **אבל כל זמן שהיה אור בביהמ"ק לא היה חיוב נרות חנוכה**, זה הרמב"ם אומר ומדליקים בהם נרות ואחרי זה זה נהיה תקנה מדברי סופרים, נר מצוה ותורה אור, **המנורה כמו שהנצי"ב מאריך נותנת את הכוח לתורה שבע"פ**, וע"ז יש את כל הגדולה של תורה, והכוח של תורה היום יש נר מצוה ותורה אור, כתוב שכל זמן שהיה מנורה בביהמ"ק אז היה את הכוח של התורה, אחרי שהסתלק הכוח של המנורה נהיה חיוב של הדלקת המנורה.

ב"ה עוסקים כעת בסוגיות החמורות, תקפו כהן, צריך לקנות עוד בסוגיות שלמדו כבר, ולהמשיך להשקיע בסוגיות הבאות, ושיהיה באמת כמו שעיקר הנס היה זדים ביד עוסקי תורתך, **שזה יהיה העסק שלנו באמת שיהיה מלחמתה של תורה**, ובעז"ה יהיה נר מצוה ותורה אור ונוכח שימשיכו כולם לעלות בתורה בעמל התורה בהבנת התורה, ויהיה אורה של תורה שיזכו להבין את כל הסוגיות הלאה ונוכח שיהיה הלאה נסים ונפלאות.

דברי זכרון בבית מדרש חניכי ארחות תורה בב"ב

רה"י הגר"א גרבוז שליט"א נשא דברי חיזוק וזכרון בסיום שיעור מיוחד בבית מדרש קהילת ארחות תורה בב"ב ביום היאראציט השביעי למרנא אילת השחר זיע"א, כ"ד כסלו תשפ"ה:

דיברנו על עוסק במצוה פטור מן המצוה, רואים שיש מושג של עסק במצוה, כתוב כאן שצריך לעשות עסק מהמצוות, אם מקיים מצוה כתוב בראשונים שהוא לא פטור מן המצוה, רק אם עוסק במצוה, כתוב שצריכים להיות עוסקים בתורה ובמצוות.

אומרים בחנוכה 'זדים ביד עוסקי תורתך' לא כתוב ביד לומדי תורתך, אומרים שהפשט שצריך לעסוק בדברי תורה, שמעתי שרבי לייב מאלין פגש פעם באמריקה בעה"ב, ושאל אותו מה אתה אומר על תורה, אמר לו מה זה לעסוק בדברי תורה, אמר לו **הפשט שהתורה תהיה הביזנע שלך.**

יש אנשים שככה מבינים מה זה, ביזנע הם מבינים מה זה, עם זה הוא קם ועם זה הוא הוא הולך לישון, וככה כל היום דואג שהעסק יעבוד, אנחנו אומרים לעסוק בדברי תורה שהתורה תהיה העסק שלנו בזה יהיה שקוע, שילך לישון עם קושיה ויקום עם תירוץ, זה נקרא העסק בדברי תורה שהראש שלו יהיה מונח בדברי תורה, התורה תהיה העסק של הלב אדם, תורה ומצוות **הנס של חנוכה ע"י עוסקי תורתך.**

הראש ישיבה זצ"ל היה מגיע כל שנה לישיבה והיה חוזר על הב"ח, שאומר שזה קרה בגלל שנתרשלו בעבודה, אז לכן כשנהיה נס התחזקו שלא יהיה רפיון, **צריך להתחזק בדברי תורה שצריכים חיזוק תמיד**, זה בענין העוסקי תורתך שנקרא שיהיה עסק התורה עמל התורה, בעז"ה שיהיה מליץ יושר לכל התלמידים שרוצים ללמוד מדרכיו הגדולים, **שהתורה והמצוות זה יהיה העסק שלנו**, ובעז"ה נזכה כמו שאז היה ניסים ונפלאות כמו שעשית לאבותינו נזכה לגאולה הקרובה בעז"ה.